

Titelblad.

Projektets titel.

”Smil! Det forvirrer mennesker! ”

- Et sociologiske studie om flinkhed.

Periode:

d.1. februar 2015 til d. 21. januar 2016

Sociologiske speciale.

Aalborg universitet

Antal sider: 89

Antal ord: 32.660

Vejleder: Jan Brødslev Olsen.

Lavet af:

Ditte Østergaard Jensen

Studie nummer: 20092707

Abstract

This thesis is a sociopsychological study of kindness as a social phenomenon conducted with the aim of enquiring into the forms in which kindness exists in the public sphere and how kindness is reacted to. To achieve this end, discourse analysis and field research is first applied, with the psychological discourse informing the analysis of chosen stories and narratives in which random informants have given public accounts of their experiences with kindness. This then concludes the enquiry into types of kindness.

Ensuing the account of different forms of kindness, reactions to a specific type of kindness are examined. A breach of social norms is set up to create a situation in which the informants witness a kind act, thereby facilitating the possibility of observing a reaction to kindness. This violation of norms is based on the same premises as Harold Garfinkel's experimental breaches with the exception of a changed focus of the success criteria of the breach so as to accommodate a modernisation to the positive experimental breach. Three actors who affected the field differently conducted these violations.

In order to investigate the violation's influence on the field, an observation of the "normal" has been necessary, after which an account of the state of the situation is given. Thereby three sets of empirical information emerge that likewise divide the analysis into three parts: discourse analysis, analysis of the normal, and analysis of the positive experimental breach, respectively. As the field of interest and enquiry here is public interaction, the study, in regard to all three sets of empirical information, is performed with the application of Erving Goffman's theories on focused and unfocused interaction, and on face.

Major findings of the thesis include:

- three types of kindness, acquired through discourse analysis: the Good Samaritan, the unexpected kindness, and the unsolicited kindness
- conclusions on the behavioural patterns in regard to the interaction and face work
- the conceptualisation of an additional type of kindness; everyday kindness

- reactions to unsolicited kindness from strangers, via analysis of the positive experimental breaches, by which the conclusions are made that the situation of that kindness is unfamiliar to the informants. Three reactions are observed: rejection of the approach and a distance to the actors behind the violations; rejection to the approach, yet ensuing openness toward the actors; acceptance of the approach, but with the situation diverging from the normal to the degree that the informants subsequently found it hard to relate to the actors.

Indholdsfortegnelse

Indholdsfortegnelse	4
Indledning	6
Min egen forforståelse af dette felt	7
Hvorfor er danskere indadvendte?	7
Problemfeltet	11
Afgræsning	11
Begrebsafklaring	12
Forskningsfeltet og min egen position.	13
Teori	17
Mening og Meningsdannelse	18
Erving Goffman	20
Interaktionen	22
Metode	25
Videnskabsteori	25
Ontologisk socialkonstruktivisme	27
Hermeneutikken som epistemologisk forståelse	27
Den filosofiske hermeneutik	28
Sammenspil mellem hermeneutikken og socialkonstruktivisme	28
Diskursanalyse	29
Empiri	31
Kilde kritik	31
Kodning	32
Observation	32
Mit forhold til feltet	34
Det eksperimentelle brud	35
De tre kriterier	36
Det positive eksperimentelle brud	37
Femfinger reglen	38
Operalisering	42
Selve opbygningen af normbruddet	42
Konkretisering af de positive eksperimentelle normbrud	45
Analyse	47
Diskursanalyse	47
Tema	48

Typificering af flinkhed	54
Yderligere observationer	58
Opsamling	58
Observationer	59
Normalen.....	59
Interaktion	60
Face	67
Opsummering.....	70
Analyse af de positive eksperimentelle brud.	70
Opsamling	86
Konklusion	86
Kritisk refleksion.....	89
Litteraturliste.....	91
Bilag	92

Indledning

I dette projekt vil jeg have fokus på flinkhed, både som begreb og dens eksistens i det offentlige rum. Dermed vil jeg anvende diskurspsykologi med meningsdannelse som fortolkningsramme til at redegøre for de typer flinkhed, som eksisterer i det offentlige rum. Dernæst vil jeg iscenesætte ”flinkhed” i det offentlige rum og med hjælp af Erving Goffmans teorier om ufokuseret og fokuseret interaktion samt face-work analysere menneskers reaktion. Min iscenesættelse vil blive inspireret af Garfinkels eksperimentelle brud, som jeg vælger at nyfortolke og kalde mit positive eksperimentelle brud. Observationerne af disse normbrud vil ligge til grund for analysen af reaktioner.

I den indledende opstartsproces til dette projekt bad jeg nogle af mine medstuderende om at reflektere over begrebet ”flink” eller flinkhed”. Ingen af dem var i stand til at forklare deres forståelse og opfattelse uden at fortælle mig en historie, der indbefattede en situation, hvor de selv enten udviste eller modtog flink adfærd. Dermed forsøgte de at beskrive et abstrakt begreb ved at italesætte det i et narrativt format. På baggrund af dette besluttede jeg, at interview og samtaler omhandlende flinkhed højst sandsynligt ikke ville kunne belyse mit problemfelt og besvare min problemformulering, derfor måtte jeg have en anden tilgang til dette.

Dette projekt bygger på en interesse og en undren over danskernes forhold til flinkhed eller mangel på samme. Det er en kombination af et kulturstudie af det danske samfunds forhold til flinkhed samt Erving Goffmans tilgang til mikrosociologi.

Jeg ønsker at undersøge, hvordan flinkhed eksisterer i det danske samfund, helt konkret i det offentlige rum og mellem fremmede mennesker. Dette er et felt, som ikke er særlig udforsket, hvilket gør, at der ikke eksisterer teorier, som omhandler flinkhed i en dansk kontekst. Derfor vil jeg begynde min analyse med en diskurspsykologisk analyse, hvormed jeg forsøger at konstruere en typificering af de flinkhedstyper, som eksisterer i min empiri. Denne empiri består af historier, som er offentliggjort på hjemmesiden FFlink.dk. Historierne er originale Facebook opslag, som er skrevet af danskere, som beskriver deres møde med flinkhed på den ene eller den anden måde. Mit fokus vil dog være de historier, som sker i det offentlige rum, og dermed vil jeg redegøre for hvilke typer af flinkhed, som eksisterer i det offentlige rum. Dette vil udgøre den del, som kan betragtes som et kulturstudie, da disse historier ikke er udvalgt på baggrund af andre faktorer end deres indhold og beskrivelse.

Dernæst vil jeg undersøge en specifik situation hvor der udvises flinkhed, og denne flinkhed må jeg selv iscenesætte. Denne iscenesættelse er inspireret af Garfinkels eksperimentelle brud, som er moderniseret til det positive eksperimentelle brud. Denne iscenesættelse vil undersøge flinkhedens præmisser i situationen og tydeliggøre, hvordan individet reagerer på flinkhed. Denne del af analysen fokuserer på den interaktion, som sker i det offentlige rum, derfor vælger jeg at anvende Goffmans teorier om adfærd i det offentlige rum samt hans teori om face-to-face interaktion. Dermed vil denne analyse have fokus på den interaktion, som opstår mellem to mennesker under mit eksperiment, altså på mikroniveau.

Min egen forforståelse af dette felt

Som sagt bygger dette projekt på en interesse for flinkhed og opførsel i det offentlige rum, denne interesse er opbygget igennem længere tid.

I løbet af min uddannelse har jeg skrevet specialering i social psykologi, under dette kursus skrev jeg projektet ”*vil du have en kop kaffe?*”. I dette projekt undersøgte jeg menneskers forhold til fremmede mennesker ved et busstoppested. Hovedkilden til dette projekt var Lars Aps bog om flinkhed med titlen ”*Fucking Flink*”. Denne bog indeholder en teori, som Ap kalder femfinger reglen, som fungerer som en guide til fremstå flinkt over for andre.

Jeg har derfor før arbejdet med dette emne, hvilket jeg ønsker at anvende til min fordel. I stedet for at arbejde fænomenologisk og dermed efterstræbe en objektiv tilgang til mit felt, hvor jeg ser bort fra mine forforståelser, ønsker jeg at anvende mine tidligere erfaringer. Det førnævnte projekt vil dermed fungere som inspirationskilde til dette projekt, særligt i forhold til metoden og konstruktionen af mine positive normbrud.

Hvorfor er danskere indadvendte?

”Høflighed er sandelig ved at være en mangelvare!”

- Arnold Hannibal Meyer

Dette citat udtales af vicevært Meyer i den danske tv succes ”Huset på Christianshavn” fra 1970 afsnit nr. 24. Meyer er i serien en ældre og gammeldags vicevært, som ofte må konfronteres med

”ungdommens” manglende respekt i de vilde 70’ere. Handlingen, som udløser Meyer udsagn, er et meget groft svar over hans morgenhilsen.

Jeg har valgt dette citat, da tv-serien bliver betragtet som et tidstypisk, dog humoristisk, eksempel på 70’erne. I dette citat refereres der til høflighed frem for flinkhed, men det virker, som om disse to begreber overlapper hinanden på visse punkter.

K. E. Løgstrup skrev i 1960 essayet ”*formløshedens tyranni*”. I dette essay beskriver han, hvordan ophævelsen af sociale rammer kan lede til utryghed i samfundet. I og med at der ikke længere er faste regler, som bestemmer, hvordan vi høfligt forholder os til hinanden, bliver vi ligegyldige overfor hinanden. (Ap:2011) På baggrund af dette perspektiv antager jeg, at danskerne har udviklet en distance som den nye norm. Dette understøttes af resultaterne fra mit tidligere projekt, hvor jeg oplevede, at selve etableringen af kontakten med respondenterne var det mest vanskelige. Danskerne ønsker ikke at konversere med fremmede mere end højst nødvendigt.

Dette leder opmærksomheden hen på danskernes høflighedsritualer. Sprogforskeren Elin Fredsted, som har forsket i sprogets betydning, beskriver, hvordan danskerne ikke har mange mundtlige høflighedsritualer, men derimod anvender non-verbal kommunikation. Andre lande som fx USA har mange mundtlige høflighedsritualer, og dermed bliver danskere ofte betragtet som indadvendte og uhøflige i udlandet (Ap:2011). Derudover er det også vigtigt at se på, hvilke non-verbale høflighedsritualer, som eksisterer såsom at holde den førnævnte distance. Det bliver altså i Danmark betragtet som direkte høfligt at respektere andres privatliv og undgå at konfrontere hinanden i det offentlige rum, derfor undgår vi for eksempel øjenkontakt i bussen. Disse normer anvender vi som ritualer, der er socialt konstruerede til vores normer for høflig opførsel, selvom den ikke betragtes som flink.

Dette kan antyde, at danskerne er indadvendte, fordi en indadvendt og distanceret adfærd betragtes som høflighedsritualer eller normer. Disse normer er socialt konstruerede, og dermed er samfundet med til at skabe denne adfærd. Dog kan jeg ikke fornægte at der også kan være en biologisk faktor i denne indadvendte adfærd.

På baggrund af dette ses forholdet mellem høflighed og flinkhed på følgende måde: Høflighed er de regler og normer som skaber de sociale normer, hvorimod flinkhed er en handling og en gestus til et andet menneske, som ikke er bestemt af den sociale norm.

Det regner i Danmark gennemsnitligt 121 dage om året, hvilket svarer til en tredjedel af årets 365 dage. Det er bevist, at vi som mennesker har brug for sollys, det giver os energi og vitaminer. Derudover bliver stoffet Serotonin udløst ved sollys¹. Dette stof medvirker til at holde os vågne samt positive. Omvendt bliver vi trætte og mangler overskud, hvis vi mangler dette stof. Manglende sollys kan altså ligeledes være en årsag til danskernes indadvendte adfærd. I forhold til andre lande som Spanien, hvor spanierne er berygtede for den måde, hvorpå de involverer sig i hinandens liv, har danskerne langt færre solrige og varme dage. (Ap:2011) Dog har danskerne langt bedre vejr end det regnfulde Irland, som trods det har en åben og venlig kultur, dette land er dog også kendt for dets mange mundtlige høflighedsritualer såsom at tilføje ”please” i slutningen af sætningen, når de laver forespørgsler til hinanden.

For at opsummere har danskerne altså en social ramme, hvor spilleregler ikke er tydelige, og dermed er danskerne blevet negativt høflige og har udviklet stille høflighedsritualer. Dette kan blive forstærket af det triste danske vejr, som ofte er mørkt og efterlader danskerne med manglende sollys.

Den amerikanske psykolog Julie K. Norem beskriver, at Skandinaviens kultur har tendens til at have en defensiv pessimistisk tilgang til livet. Defensiv pessimisme er en coping strategi, som bygger på ikke at have for store forventninger. Forventes der meget, er chancen for at blive skuffet større, derfor er forventningerne ofte negative. Derfor forbereder man sig på den afventede katastrofe på en næsten visualiseret deltaljeret måde, og dermed kan katastrofen afværges. En sådan adfærd medfører ofte en begrænset social kreds, da en sådan negativ tankegang kan være irriterende for andre mennesker. Dermed er danskerne ikke så udadvendte og opsøgende overfor fremmede, da chancerne for at blive skuffet eller irriteret er store. Dog har den danske kultur fundet en løsning på denne indadvendte adfærd og udviklet en berygtet alkoholkultur. Dette er en måde, hvorpå det er muligt for danskere at smide hæmningerne og være mere åbne. På baggrund af denne tankegang er fordømmen ”at det kun er tosser og fulde folk, som snakker med fremmede” opstået.

Dette understøtter Poul Poder, som er sociolog på Københavns Universitet. Han påstår at ”vi har tabt ideen om den høflige konversation som en værdi i sig selv. Small-talk er et negativt ladet begreb på dansk” (Ap:2011;77). Det, som Poder mener, er, at danskere ved ikke at small-talke kun forholder sig til deres egen verden og dermed ikke behøver at forholde sig til andre mennesker.

---

¹ <http://nootriment.com/da/serotonin/>

Dette betyder dog ikke, at danskere ikke viser hensyn til hinanden, men at der mangler normer og regler for, hvordan de skal forholde sig til hinanden. Dette kan for eksempel ses i forhold til fest, hvor det er blevet almindeligt at anvende lege og konkurrencer til at ”bryde isen”. Ved at anvende sådanne redskaber opsættes der spilleregler, som gæsterne kan forholde sig til. I modsætning hertil ville Emma Gad, forfatteren til den danske takt og tone ”bibel” fra 1918, betragte det som dybt uhøfligt at ankomme til en fest uden at blive præsenteret eller introducere sig selv personligt for alle i selskabet.

I dette afsnit har jeg fremlagt forskellige argumenter for, at danskernes indadvendte adfærd til dels kan skyldes de eksisterende normer, som skaber de sociale rammer for samfundet. Enten mangler der normer og regler for, hvordan man bør forholde sig til hinanden, og dermed ignorerer vi hinanden, eller også er der udviklet normer, som pålægger danskerne at forholde sig distanceret til hinanden for ikke at overskride hinandens grænser. Lige meget hvilken årsag man vælger at tro på, fører det mig videre til normer.

Problemfeltet

I dette projekt ønsker jeg at undersøge, hvordan flinkhed eksisterer i det danske samfund, og da der ikke eksisterer en teori om, hvordan flinkhed og dens præmisser fungerer, er mit første fokus at tydeliggøre dette. Jeg ønsker altså at belyse flinkhed som et socialt fænomen. Derfor ønsker jeg ikke blot at beskrive flinkhed, men også redegøre for interaktionen og reaktionen, når den flinke adfærd finder sted.

På baggrund af dette vil min problemformulering lyde således:

”Hvilken typer for flinkhed eksisterer der i danskernes fortællinger om positive oplevelser, der betragtes som flinke? Samt hvordan reagerer fremmede på mødet med ”flinkhed” i det offentlige rum i Aalborg? ”

For at besvare min problemformulering vil jeg først skabe typificeringer af flinkhed og dernæst iscenesætte en af de eksisterende typer i en udvalgt situation i det offentlige rum.

Selve typificeringen skabes igennem en diskursanalyse af historier fra hjemmesiden FFlink.dk. Disse historier vil udgøre de historier og fortællinger, som er nævnt i problemformuleringen. Dernæst vil jeg iscenesætte en af de eksisterende flinkhedstyper i det offentlige rum. Disse iscenesættelser vil tage form af et normbrud, eller rettere sagt et positivt normbrud. Under hele denne proces vil jeg foretage observationer af respondenternes reaktioner. For at være i stand til at observere reaktionerne, er jeg nødt til at have en grundlæggende forståelse for den udvalgte situation. Derfor vil jeg først redegøre og analysere den naturlige og upåvirkede interaktion i den normale situation og dernæst sammenligne disse med observationerne, som er foretaget under konstrueringen af normbruddet.

Afgræsning

Da mit ønske er at fokusere på flinkhed, fravælger jeg teorier om kønsforskelle og etnicitet, selvom jeg er bevidst om, at disse to fænomener kan have indflydelse på mit felt under dataindsamlingen. Jeg mener, at projektet vil blive meget kompliceret og indviklet, hvis disse to faktorer inddrages, og at fokuset på flinkhed vil lide under dette. Samtidig vil jeg heller ikke arbejde direkte med folks

fordomme, selvom dette kan være en faktor, som jeg er nødsaget til at forholde mig til under konstruktionen af mine eksperimenter. Det vil være umuligt at undgå folks fordomme i feltet, og dermed vil det være ufornuftigt at fornægte deres eksistens.

Derudover afgrænser jeg mit felt til Aalborg midtby, da dette vil være det område, hvor dataindsamlingen vil foregå. Jeg er bevidst, om at mine resultater ville være anderledes, hvis feltet var i en provinsby eller et sted i København. Da jeg ikke ønsker at foretage en komparativ undersøgelse mellem by og provins eller mellem jyder og sjællændere, vælger jeg kun at fokusere på Aalborg midtby.

I forhold til de historier jeg har udvalgt til empiri for diskursanalysen, har jeg valgt at afgrænse i forhold til mængden. Historierne er fundet på hjemmesiden Fflink.dk, hvor der er en opsamlingside med de bedste historier². Da der er opsamlet historier siden uge 18 i 2014 og helt frem til nu, er der mange historier tilgængelige. Da jeg har begrænsede resurser, både ift. tid og sideplads, har jeg valgt at begrænse mig til historierne fra uge 18 til og med uge 36 i 2014. Dette har jeg valgt for at gøre min empiri mere overskuelig og håndgribelig, dog uden at foretage en direkte sortering og fravælgelse af historierne.

Begrebsafklaring

I dette projekt ønsker jeg som sagt at undersøge flinkhed som et socialt fænomen. I min indledende proces blev det tydeligt, at flinkhed og høflighed er to begreber, som på samme tid er vidt forskellige og meget lig hinanden. Som sagt ønsker jeg at arbejde med flinkhed i sit rene format og ikke indblande andre faktorer, dog kan jeg ikke fornægte, at forholdet mellem begreberne flinkhed og høflighed er kompliceret.

Høflighed er når man *"(...) opfører sig venligt, opmærksomt og hensynsfuldt over for andre, i overensstemmelse med almindelig god skik"*.³ I denne definition beskrives, hvilke elementer høflig adfærd består af. Det særlige ved dette er, at høflig adfærd kan variere ud fra den pågældende skik, som dominerer situationen. Heroverfor defineres flink adfærd som værende *"venlig, hjælpsom eller imødekommende over for andre"*.⁴ Venlig er en genganger i begge definitioner, forskellen er dog, at

---

² <http://fflink.dk/fb-greatest/>

³ <http://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=h%C3%B8flig>

⁴ <http://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=flink>

denne venlighed i forhold til høflighed er defineret ud fra situationens normer, og dette er ikke tilfældet med flinkhed. Derudover er høflighed en del af almindelig dannelse og en del af børneopdragelsen. Flinkhed er altså ikke defineret ud fra situationens normer eller opvækst. Jeg betragter derfor flinkhed som værende afhængig af den handlende persons motivationer, samt at det betragtes som noget, der eksisterer ordinært i hverdagen.

Som før nævnt arbejder jeg med begrebet det positive normbrud, hvilket er et normbrud, som bygger på Garfinkels præmisser for det eksperimentelle normbrud kombineret med Lars Aps femfinger regel for flink adfærd. Det positive normbrud er et begreb, jeg selv har konstrueret, da jeg ønsker at anvende Garfinkels tilgang til feltet, dog uden hans forståelser af succeskriterier for det eksperimentelle normbrud. Dermed definerer jeg begrebet det positive eksperimentelle normbrud således: et normbrud der, ligesom Garfinkels eksperimentelle brud, ønsker at bryde normer i samfundet, dog uden at skabe ubehag eller at krænke respondenterne.

I min problemformulering beskriver jeg, at jeg ønsker at belyse menneskers reaktioner på flinkhed i det offentlige rum i Aalborg. I min afgrænsning har jeg beskrevet den geografiske bestemmelse. Dog kan begrebet det offentlige rum tillægges forskellig betydning. Goffman anvender begrebet *public space*. I hans fortolkning betragter han det offentlige rum som et område, hvor ”alle” har adgang, men hvor det også er forventet, at individer forholder sig til hinanden. Min opfattelse af det offentlige rum er på samme vis et fysisk tilgængeligt sted, hvor alle juridisk har lov til at opholde sig, dog vil det også i mit tilfælde være et sted, hvor det er nødvendigt at forholde sig til fremmede. Helt konkret er mit udvalgte felt et busstoppested. Et busstoppested skaber rammer for en social situation, hvor mennesker ofte er tætte fysisk uden at opfordre til socialt samvær.

Forskningsfeltet og min egen position.

I dette afsnit ønsker jeg at redegøre for dette projekts position i forskerfeltet. Som beskrevet ønsker jeg at undersøge danskernes forhold til flinkhed, både som et fænomen og som en handling mellem individer. Ud fra dette udgangspunkt kan jeg udlede, at jeg arbejder inden for det mikrosociologiske felt. Mikrosociologi er ”*samlebetegnelse for de sociologiske traditioner og tilgange, der betoner en fortolkende forståelse af menneskelig samhandling og meningskonstruktionen*” (Larsen: 2001;415).

Dermed vil jeg have et særligt fokus på normer og deres betydning for individers interaktion i det offentlige rum. Normer er ”(...) *handlingsreguleringer i både specifikke og mere generelle*

sammenhænge.” (Larsen: 2011;457). Normer fungerer altså som retningslinjer for den socialt konstruerede sociale adfærd. De er dermed ikke formaliserede, men på trods af det opretholder de den sociale orden. Da de er socialt konstruerede, er de foranderlige og dynamiske, som jeg beskrev i det tidligere afsnit i forhold til høflig adfærd.

Normer er altså et socialt fænomen, som påvirker alles hverdag. De fortæller os, hvad der er socialt accepteret, og hvilken adfærd der ikke er; med andre ord hjælper de os til at navigere i livet. Normer gør hverdagen lettere og mindsker de overvejelser, vi skal foretage os i forhold til social adfærd. Når vi følger normerne, opfører vi os automatisk, som det forventes af os, uden at vi behøver at overveje og vurdere vore egne handlinger; dermed bliver normer altså et ubevidst handlingsmønster. (Larsen:2011) Disse handlingsmønstre bliver først tydelige for os i det øjeblik, en person overtræder dem og foretager det, som kaldes normbrud, et begreb jeg vil anvende meget i dette projekt. Dermed er normer blevet indbegrebet af hverdagssociologi og har interesseret etnografer igennem den sociologiske historie. En af de største inden for dette område er Erving Goffman, en amerikansk-canadisk sociolog med speciale i mikrosociologi, som udformede sine teorier i tidsrummet 1950-1970. Hans teorier vil jeg derfor anvende som en stor del af mit teoretiske grundlag.

Mit projekts fokus ligger altså inden for emnet normer som styrer vores adfærd i det offentlige rum, i særdeleshed i forhold til fremmede. I min indledende litteratursøgning anvendte jeg søgeord såsom: sociale normer, adfærd, flinkhed, interaktion og sociale eksperimenter. Derudover ønskede jeg at finde nye teorier omhandlende disse emner inden for de sidste 20-30 år. Dette fokus og emneområde er ikke debatteret særligt meget inden for nyere forskning, dog eksisterer der forskning inden for området fra 70'erne.

Denne form for socialt eksperiment stammer fra den amerikanske gruppeforskning i perioden 1930-1970. Inden for denne tradition var den polske Solomon Asch foregangsmand, da han udførte sociale eksperimenter for at undersøge relationer mellem individet og grupper. (Graakjær:2013) Som i den nævnte undersøgelse opstillede Asch sine eksperimenter og foretog dem under påskud af at undersøge noget andet. Respondenterne vidste altså, at de deltog i min undersøgelse, men troede at det var et andet fokus. En af hans mest kendte undersøgelser omhandler, hvorledes individet tilpasser sig i forhold til gruppen, og hvordan ”mængdens” holdning påvirker individet. (Graakjær:2013) Dette blev gjort igennem grupperinger af individer, hvor der kun var en respondent

tilstede og de resterende var instrueret af Asch til at svare forkert. Respondenterne troede, at de deltog i en undersøgelse, som omhandlede øjemål såsom længden af forskellige figurer. Men i virkeligheden undersøgte Asch, hvorvidt respondenterne var i stand til at fastholde det rigtig svar, når alle andre i undersøgelsen svarede forkert. Det viste sig, at dette var meget svært for respondenterne, som i det fleste tilfælde tilpassede deres svar efter flertallet.

En anden undersøgelse af individers socialpsykologiske indflydelse var det, som kaldes Milgrams eksperiment. Den amerikanske socialpsykolog Stanley Milgram undersøgte autoritets betydning og indflydelse på individer. Hans forsøg bestod af tre individer: en elev, en instruktør og en respondent. Eleven blev bedt om at huske en række ordpar, og for hver fejl eleven gjorde, blev respondenter bedt om at give eleven stød. Respondenter blev opfordret til denne afstraffelse af instruktøren. 37 ud af 40 respondenterne var villige til at påføre eleven stød af 450 volt, hvilket kan betragtes som dødelige. (Larsen:2011) Således fandt Milgram frem til, at de fleste individer er villige til at udføre handlinger, som betragtes som farlige eller ukorrekte, hvis de er opfordret af eller underlagt en autoritets figur.

For at illustrere denne form for forskning kan vi tage artiklen ““From Jerusalem to Jericho”: A study of situational and dispositional variables in helping behavior” skrevet af John M. Darley og C. Daniel Batson fra 1973. I denne artikel fortæller og beskriver forfatterne et socialt eksperiment, som blev foretaget i 1970 på Princetons teologiske seminarium. Eksperimentet havde til formål at undersøge præmisserne for ”hjælpssom adfærd” over for fremmede. I dette eksperiment opstillede de et forsøg, hvor i alt 67 studenterne blev bedt om at deltage i en undersøgelse i form af et spørgeskema, men i virkelighed skete forsøget efter de studerende forlod lokalet for at aflevere deres svar i en anden bygning. På denne gåtur blev de studerende konfronteret med muligheden for at hjælpe en person i nød. For at undersøge præmisserne for hjælpsomhed havde de studerende fået forskellige instruktioner, nogle fik besked på at skynde sig, andre at de havde god tid til at nå frem til kontoret. Derudover fik halvdelen af studerende udleveret den bibelske tekst om den gode samaritaner. De studerende der blev underlagt tidspres var mindre hjælpsomme, selvom de under undersøgelsen blev bedt om at reflektere over teksten den gode samaritaner. På baggrund af denne undersøgelse kunne de konkludere, at tidspres kan påvirke, hvor hjælpsomme respondenterne var. På denne måde skabte de omstændigheder for ”hjælpende adfærd”. Projektets undersøgelse minder til en vis grad om dette projekts problemstilling, ønsket om at undersøge en norm og anvendelsen af sociale eksperimenter. Dog er der visse forskelle, særligt i forhold til udførelsen af de sociale

eksperimenter. Som nævnt opstillede de hele eksperimentets forløb, og de studerende var bevidste om at de deltog i en undersøgelse, bare ikke hvilken. I dette projekts undersøgelse er respondenterne ikke bevidste om, at de deltager i en undersøgelse. Den bliver derfor fortaget i det som kaldes den naturlige situationen og det er kun de tre deltagende aktører som er iscenesat og instrueret under eksperimenterne.

Dette fokus på, hvorledes individet påvirkes, er videreudviklet i den nyere teori om nudging. Nudging eller at nudge er en teori om adfærd og hvorledes adfærd kan ændres. Det er en teori som er udviklet af Richard H. Thaler som skrev bogen *"NUDGE. Improving Decisions About Health, Wealth, and Happiness"* fra 2008. Denne teori bygger på at op til 80 % af den menneskelige adfærd er bestemt af vaner og dermed ikke er bevidste handlinger. Via simple metoder er det muligt at ændre menneskers adfærd, uden at de er bevidste om denne ændring. Dette kaldes adfærdsdesign. I 2014 sendte DR1 en programserie, som hed "Vanens magt". I denne serie skulle en ekspert indenfor nudging løse forskellige adfærds problemer, såsom at få gymnasieelever til at sætte deres stole op efter undervisningen eller stoppe urineren i Københavns hovedbanegårds elevator.⁵ Nudging bygger på forskellige teorier, bl.a. "broken windows theory", en teori, som beskriver, hvordan dårlig adfærd medfører endnu mere dårlig adfærd, såsom graffiti. Ved at anvende disse teorier som grundprincipper gives menneskene et "lille skub" til at opføre sig, som det ønskes, uden at der er nogle løftede pegefingre eller regler. I forhold til dette projekt ønsker jeg ikke at ændre den naturlige eller oprindelige interaktion, blot at belyse hvordan mennesker reagerer på den uopfordrede flinke adfærd.

Derfor har dette projekts tilgang mest tilfælles med Harold Garfinkel og hans teori om det eksperimentelle normbrud. Garfinkel foretog sine eksperimentelle brud for at observere respondenternes forsøg på at genoprette den sociale orden. Respondenterne var ikke bevidste om selve normbruddet, og han anvendte almindelige hverdags situationer. Dermed foretog han voldsomme eller markante normbrud, som desværre ofte førte til ubehag hos respondenterne. Dette ubehag betragtede Garfinkel som belæg for, at den sociale orden var brudt. Dog vil jeg påpege, at Garfinkel foretog det, som jeg kalder et negativt normbrud, som medfører direkte ubehag og negative følelser for de individer, som befinder sig i situationen. Jeg ønsker at foretage det, som jeg kalder det positive normbrud, hvor normer overskrides på en måde, som ikke direkte fremkalder

---

⁵ <https://www.dr.dk/tv/se/vanens-magt/vanens-magt-1-4>

negative følelser, men derimod mere undring. Dette vil jeg uddybe yderligere i mit metode afsnit.

Som beskrevet i dette afsnit eksisterer der en socialpsykologisk tradition for sociale eksperimenter indenfor samfundsvidenskaben. Derudover findes der forskellige måder at udføre disse eksperimenter på. I dette projekt anvender jeg ligesom Garfinkel sociale eksperimenter, som foregår i naturlige omgivelser, og hvor respondenterne ikke er bevidste om, at de bliver foretaget.

Derfor kan jeg konkludere, at dette projekt befinder sig inden for den mikrosociologiske tradition ved anvendelse af sociale eksperimenter. Disse eksperimenter vil følge Garfinkels opfattelser, dog med et ny fortolket format, hvor der tages højde for det etiske kodeks. Dette vil jeg uddybe i metodeafsnittet. Yderligere er dette projekt meget styret af empirien og er derfor induktivt præget.

Teori

I dette afsnit vil jeg præsentere og argumentere for mine teoretiske valg. Jeg vil både anvende jeg diskursanalyse og deltagende observation som metode, og dette påvirker selvfølgelig mine teoretiske valg. Under diskursanalysen vil jeg redegøre for, hvilke typer for flinkhed som eksisterer i de udvalgte historier. I denne proces vil jeg anvende begrebet meningsdannelse samt Jerome Bruners fortolkning af fortællingens betydning for meningsdannelsen i hverdagen. Dette vil skabe fortolkningsrammen, hvorpå min diskursanalyse vil skabes. Derudover jeg anvende Goffmans teori om interaktion og face til at skabe en dybere forståelse af selve flinkhedstyperne.

Dernæst vil jeg yderligere anvende Goffmans teorier om ufokuseret og fokuseret interaktion i det offentlige rum samt face-work til at hjælpe mig med at analysere observationerne af normalen samt observationer af de positive eksperimentelle brud og dermed hjælpe mig med at skabe en forståelse af deres reaktioner og den interaktion, som opstår i mødet med flinkhed i det offentlige rum.

Denne opstilling er ikke tilfældig, da meningsdannelse og hverdagslivet er tæt forbundet. Dette bygger ligeledes på Goffmans teorier, for *"med sine analyser viser han, hvorledes hverdagslivets rollespil i høj grad handler om konstruktionen og vedligeholdelsen af en meningsfuld identitet, (...)"* (Jacobsen:2005;219).

I dette citat refereres der til den interaktion, som opstår mellem mennesker i det offentlige rum, særlig under opretholdelse af *"face"*. Goffmans teori handler altså om den proces, hvorpå individer

i et fællesskab skaber sig selv og den sociale situation. I min diskursanalyse vil jeg først forsøge at definere den sociale situation, hvori flinkhed kan opstå. Dernæst vil jeg iscenesætte denne sociale situation og observere respondenternes reaktioner.

Mening og Meningsdannelse

Hvilken sætning beskriver bedst betydning af ordet ”mening”?

Nr. 1: ”det her giver virkelig mening!” eller nr. 2: ”han har altid en mening om alt!”

Det rigtige svar er selvfølgelig den skjulte svarmulighed nr. 3, hvilket er ”kommer an på konteksten”. Begge de to eksempler beskriver mening, dog har de meget forskellig betydning. Den danske ordbog beskriver mening som ”*opfattelse eller vurdering af og holdning til en bestemt sag eller sammenhæng*”⁶. Denne definition lægger op til svarmulighed nr. 2, hvor en person ”har” en mening eller holdning. Hvorimod hvis mening slås op i det sociologiske leksikon, står der, at mening ”*defineres af Weber som dels den individuelle hensigt bag en handling, dels den forestilling, der karakteriserer en meningssammenhæng og gør sammenhængen forståelig*” (Larsen:2011;403). Mening er altså et ord som har forskellige betydninger. I dette projekt vil jeg anvende Webers sociologiske definition af begrebet.

Jeg finder dette begreb interessant i forhold til min diskursanalyse, da den fortællende person, i de udvalgte historier, beskriver en hændelse eller oplevelse, som har overrasket dem positivt, selvom den fremmedes adfærd ikke har forholdt sig inden for normerne eller det forventede. Dermed må der ske en form for meningsdannelse, som bliver til opfattelsen af flinkhed.

Jeg vil ikke fasttømre mig til en bestemt teori om meningsdannelse, derimod jeg vil jeg fokusere på begrebet og handlingerne i fortællingerne fra FFlink.dk.

Jeg vil tage udgangspunkt i spørgsmålet ”hvad gør den fortællende person?” Ikke så meget i selve historien, men i den handling at videreførelse historien på et socialt netværk.

Det at fortællerne vælger at kategorisere oplevelser som ekstraordinære kan tyde på, at oplevelserne på den ene eller anden måde har udfordret personens hverdagsliv. Ifølge sociologen Alfred Schütz

---

⁶ ordnet.dk

strukturerer mennesket efter typologier eller klassifikationer. Disse gør, at vi ikke behøver at forholde os til hvert eneste indtryk, vi bliver udsat for i løbet af dagen. Hvis man for eksempel ser en flaskesamler som er usoigneret, vil de fleste hurtigt tænke, at denne person er fattig og socialt dårligt stillet, og hvis indtrykket passer i forhold til typologi, bevæger vi os hurtigt videre i vores dagligdag. Hvis denne flaskesamler tilfældigvis er iført jakkesæt, vil dette indtryk ikke stemme overens med typologien eller klassifikation af en flaskesamler, derfor vil dette indtryk blive siddende, og vi vil begynde at opdigte forklarende historier. (Bo: 2008) Hændelser, som ikke passer ind i vores opfattelse af verden, vil vi dermed forsøge at give mening. Fortællerne i disse historier er blevet berørt af disse hændelser, som har efterladt spor i deres bevidsthed. Så i stedet for at forkaste dem, vælger de at typologisere dem som ”fucking flinke” eller ekstraordinært flinke ved at tilføje dem til denne hjemmeside.

Disse typologier eller klassifikationer er det, som Schütz kalder for den naturlige indstilling, hvilket skabes af det samfund, som et individ fødes ind i og overtager. De er derfor kulturelt bestemte. Den naturlige indstilling kan opfattes som ”*common sense*”, hvilket ikke betyder snusfornuftig, men fælles fornuft, og som overhovedet ikke behøver at være fornuftigt, bare en fælles opfattelse af fornuft. Alt dette er ifølge Schütz med til at skabe mening og hjælpe os med at færdes i vores hverdag. I min indledning hvor danskernes kultur om åbenhed diskuteres, vil man ifølge Schütz’ teori kunne påstå, at danskerne ikke betragter flink og udadvendt adfærd som en del af deres naturlige indstilling og dermed ikke som en del af deres hverdagsparadigme. Dermed bliver de udfordret i de udvalgte historier.

Indenfor psykologien og sociologien er der mange teorier om meningens præmisser, og da jeg har valgt at fortolke fortællinger, vil Bruner være svær at komme udenom. Bruners udgangspunkt er det mangelende fokus på mening som begreb, at psykologien og samfundsvidenskaben helt op til 50’erne ikke har betragtet det som en konkret begreb. Det, som han kalder for folkepsykologi, beskriver han som ” *eller måske ville man foretrække "folkesamfundslære" eller endnu simplere "sund fornuft".* ” (Bruner:1990;45). Igen beskrives meningsdannelse som en form for common sense.

I forhold til fortællingerne mener Bruner, at fortællingens natur har en betydningsfuld rolle og beskriver den således: ”*En fortælling er sammensat af en unik sekvens af begivenheder, sindstilstande, hændelser, hvor mennesker optræder som personer eller aktører.*”(Bruner:1990;52).

Disse grundelementer skaber ikke mening i sig selv, men skaber rammen for, hvordan aktøren forsøger skabe meningen. Selve det at fortælle har visse regler, som bygger på situationerne og gør det lettere for tilhøreren at forstå historien. Bruner referer til Kenneth Burkes opstilling af en handlings elementer som *”sammensat af en pentade bestående af en handlende person (actor), en foretagen handling (action), en hensigt (goal), en skueplads (scene) og et redskab (instrument) — plus vanskeligheder (trouble). Vanskeligheder består i en uligevægt mellem to eller flere af pentadens fem elementer”* (Bruner:1990;57).

Disse elementer vil jeg anvende til analysen af mine udvalgte historier, selvom det er Burkes opsætning, vil jeg anvende Bruners fortolkning af disse. Som sagt foretager jeg en diskursanalyse af udvalgte ”fucking flinkt”-historier, og ved at anvende opfattelsen af fortællingernes elementer vil jeg være i stand til nedbryde historierne i sammenlignelige elementer.

En fortælling ifølge Bruners opfattelse behøver nødvendigvis ikke være sandfærdig og skal opfattes som en subjektiv opfattelse, derfor betyder det ikke noget, at en fortæller ikke siger hele sandheden, det vigtigste er fortællerens opfattelse af situationen. En fortælling indeholder den fortællendes erindringer og fungerer som et system for disse. Mening *”er i sig selv et kulturelt formidlet fænomen, som er afhængigt af, at der i forvejen eksisterer et fælles symbolsystem”* (Bruner:1990;71). Bruners teori indebærer forskellige elementer, som jeg ikke vil redegøre for i dette projekt, da jeg ikke vil anvende alle disse dele. Det denne teori tilbyder mit projekt er betragtningen af selve fortællingen; hvilken betydning en fortælling har for meningsdannelsen i samfundet.

De seks begreber eller elementer, som en fortælling består af, vil jeg anvende som omdrejningspunkterne i min diskursanalyse, og ved hjælp af disse vil jeg nedbryde historierne til deres vigtigste essens. Derudover vil jeg anvende Schütz’ perspektiv på meningsdannelse. Jeg vælger at kombinere disse to teorier, da de forholder sig ens til begrebet mening som værende socialt konstrueret i samfundet, men hvor Schütz fokuserer på, hvorfor mening skabes, forholder Bruner sig til, hvordan den skabes.

Erving Goffman

Dette projekts fokus er adfærd i det offentlige rum, og med et sådant fokus inden for sociologien vil det være næsten umuligt at undgå Erving Goffman og hans teorier inden for dette felt. Derfor vil jeg anvende udvalgte teorier af ham til at besvare min problemformulering.

Goffman var en canadisk-amerikansk sociolog med fokus på det mikrosociologiske. Hans hovedværk *"the Presentation of Self in Everyday Life"* eller den danske titel *"vore rollespil i hverdagslivet"* skrev han i 1959. Dette værk indeholder Goffmans berømte teater-metafor. Denne teori beskriver, hvordan interaktionen mellem to individer kan betragtes som et skuespil, hvor alle deltagerne spiller en rolle. Dette værk omhandler altså, hvorledes en interaktion mellem individer kan betragtes. Hans værk *"Behavior in Public Places"* fra 1963 omhandler herimod interaktion og adfærden i det offentlige rum og beskriver, hvorledes vi fokuserer og koncentrerer vores adfærd i forhold til den sociale orden. I værket *"Relations in Public"* beskriver Goffman, hvordan den sociale orden skaber trygge rammer, når vi færdes i det offentlige rum med bl.a. *the territories of the self* eller oversat til dansk selvets territorier samt *supportive interchanges* og *remedial interchanges*. Disse eksempler er kun tre ud af en lange række bøger med fokus på interaktion og adfærd i det offentlige rum. Dermed kan jeg ikke anvende alle Goffmans begreber og perspektiver og vil begrænse mig til at fokusere på interaktionen og face. Jeg har således valgt at anvende *unfocused* og *focused interaction*, som Goffman introducerer i *"behavior in public places"*, jeg vælger på dansk at kalde begreberne fokuseret og ufokuseret interaktion. Derudover anvender jeg hans forståelse og teori om face-work, som han bl.a. beskriver i sit essay *"Interaction Ritual- Essays on Face-to-Face Behavior"*.

Goffman arbejder med to former for normkategorier. Den første kategori er symmetriske og asymmetriske normer. Disse typer bygger på, hvordan et individ kan forventes at blive behandlet af andre og omvendt. De omhandler altså de forpligtigelser og forventninger, der eksisterer mellem mennesker, samt om disse bliver gengældt. (Goffman:1967). Den anden kategori er substantielle og ceremonielle normer, som bygger på den betydning, normerne tildeles. (Goffman:1967) De ceremonielle normer er de normer, som kun har betydning i bestemte sociale situationer. De er en form for uformelle regler, der tydeliggør passende adfærd og etikette osv., såsom hvordan vi henvender os til hinanden i det offentlige rum. De substantielle normer optræder oftest i samfundet i form af formelle love eller moral, disse normer er betydningsfulde i sig selv. (Goffman:1967) Et eksempel på sådanne normer kan være de formelle love, hvori det beskrives at udøvelse af tyveri, mord og voldtægt er ulovligt.

Da dette projekt omhandler flinkhed og adfærd i det offentlige rum, vil det være de ceremonielle normer, som er i fokus. Flinkhed og høflighed er ikke normer, som er tydelige for os, ikke før de bliver overskredne. Derfor vil jeg anvende Garfinkels eksperimentelle brud som metodisk

retningslinje til konstruering af mit normbrud, hvilket jeg vil redegøre for i mit metodeafsnit.

I forhold til mit positive eksperimentelle brud finder jeg det meget tiltalende at anvende Goffmans teater-metafor, da jeg synes, at mit brud næsten kan betragtes som totalteater, et lille skuespil jeg opfører for mine respondenter, dog uden at de selv er bevidste om det.

I flere af Goffmans værker anvender han begrebet *face* eller ansigt. Dette begreb indebærer den positive socialværdi der etableres gennem individs sociale kapital. Det er altså en forventning i forhold til opførelser overfor hinanden. (Goffman:1967) Et individ kan altså forvente at blive behandlet på en bestemt måde i en pågældende situationen. Det korrekte *face* bestemmelse således af situationerne og de individer som indgå i interaktionen.

Jeg vil først redegøre for fokuseret og ufokuseret interaktion og dernæst *face-work*, da denne rækkefølge virker mest naturlig i forhold til interaktionens opbygning.

Interaktionen

Interaktionen eller samhandling opstår, når individer, to eller flere, interagerer i en fælles informationsudveksling. Denne udveksling foregår både via verbal kommunikation, nonverbal kommunikation og handlinger. Igennem disse skaber individer interaktionen i fællesskab og påvirker hinanden. (Larsen:2011; 279) Den opstår automatisk, og individet har svært ved at ikke kommunikere ved tilstedeværelse af andre. I mit pågældende tilfælde kan individerne, som venter ved et busstoppested, ikke ”ikke kommunikere” med hinanden, og dermed vil der altså opstå en interaktion, selvom de ikke deltager i en fællessamtale. Med denne grundlæggende forståelse af begrebet interaktion vil jeg nu redegøre for Goffmans forståelse af de to forskellige interaktioner, som kan opstå i det offentlige rum.

Fokuseret interaktion

Den fokuserede interaktion opstår, når individerne er enig om et fælles omdrejningspunkt for deres fælles opmærksomhed. Fokuseret interaktion er altså en interaktion, som er ”*concerned with clusters of individuals who extend one another a special communication license and sustain a special type of mutual activity that can exclude others who are present in the situation*” (Goffman:1963;83). I denne form for interaktion er individerne altså enige om interaktionens præmisser og opretholder den på baggrund af disse. Da interaktionen er fokuseret på bestemte

individer, vil ansigtet og dets anvendelse spille en rolle inden for den fokuserede interaktion, dog ikke på samme måde som i *face-work*. Under forskellige situationer ser vi, at ” *nonverbal encounters can be observed: the significant acts exchanged can be gestures or even as in board and card games, moves.* ” (Goffman:1963; 90). Det er dermed muligt at anvende den fokuserede interaktion uden direkte at henvende sig verbalt til individet. Dernæst er det naturligt at betragte tilfældige menneskers ansigtsudtryk. Denne aflæsning af mennesker skaber en tilgængelighed i det offentlige rum, med tilgængelighed menes der åbenhed overfor fremmede. Denne tilgængelighed er nyttig i forhold til de sociale pligter, mennesket er underlagt overfor hinanden i det offentlige rum. Et ”flink” eksempel på sådan tilgængelighed kan være at henvende sig til en person, som har tabt sin pung eller handsker. Både personen, som har tabt sin pung og personen, som giver den tilbage, er nødt til at forholde sig åbent overfor hinanden og ikke afvise interaktionen. Det giver dermed individet mulighed for at henvende sig til en fremmed. (Goffman:1963)

Samtale spiller dog en særlig stor rolle inden for den fokuserede interaktion. Under samtalen har alle retten til at lytte, dog er retten til at tale mere afgrænset, som fx det offentlige møde med taler osv. Ud over samtale anvender mennesket nonverbal kommunikation såsom kropssprog til at aflæse hinanden under en interaktion. Via kropssprog er det muligt at fortælle et andet individ, når forventningerne til personens optræden ikke overholdes. Denne interaktionsform opstår mellem mennesker, som kender hinanden, men også mellem fremmede, hvis de kan finde et fælles fokuspunkt. Med andre ord er den fokuserede interaktion den interaktion, som opstår, når individet retter sin opmærksomhed på et bestemt fokuspunkt, som de andre tilstedeværende kan forene sig med. (Goffman:1963)

Ufokuseret interaktion

Den ufokuserede interaktion er, som navnet givet udtryk for, ufokuseret. Begrebet dækker over den interaktion, som i særdeleshed opstår i mødet med fremmede i det offentlige rum. Det er en interaktionsform, som ikke har nogen præcis modtager, men som omfatter de signaler vi udsender bevidst eller ubevidst, når vi færdes offentligt. I denne form for interaktion anvendes kropssproget til at beskrive individets involvering i situationen (Goffman: 1963), således at ” *the individual makes information available through body idiom*”(Goffman:1963;35). Et individ er i stand til at tilkendegive, hvorvidt personen ønsker at interagere med de tilstedeværende. Personen kan dermed være ”*involvement within the situation*”, i sådanne tilfælde vil personen engagere sig i situationen eller anvende ”*involvement sheilds*”. I dette tilfælde relaterer det engelske ord ”*involvement*” ikke

til den direkte danske oversættelse involvering, men mere til opmærksomhed. Goffman mener, at når et individ færdes i det offentlige rum, skal personen konstant være opmærksom på, hvorledes dens opmærksomhed tildeles. I Goffmans forståelse af opmærksomhed kan et individ være beskæftiget med enten en *"Main involvement"*, det vil sige en opmærksomhed, som påkræver hele individets opmærksomhed, hvorimod *"side involvement"* er noget, som ikke kræver hele individets opmærksomhed såsom at høre musik, mens personen går en tur. (Goffman:1963) Derudover skal individet kunne veksle mellem tre typer for opmærksomhed i det offentlige rum; underordnet opmærksomhed, forpligtelser vedrørende vigtigste opmærksomhed og tilknytning af uopmærksomhed. Den underordnede opmærksomhed er de mindre vigtige, altså de objekter, som ikke kan forvente et stort engagement fra individet. Dette kunne for eksempel være et busstoppested. Dette er ikke noget, som påkræver al opmærksomhed, hvorimod den anden type, forpligtelser vedrørende vigtigste opmærksomhed, er situationen, som har "ret" til at kræve al individets opmærksomhed, for eksempel en forelæsning, hvor forelæseren kan forvente de tilstedeværendes opmærksomhed. Den sidste form er tilknytning af uopmærksomhed, bedre kendt som høflig uopmærksomhed.

Ifølge Goffman er alle individer underlagt et fælles ansvar, hvor de skal være opmærksomme på ikke at krænke andre, når de færdes i det offentlige rum. Det enkelte individ skal derfor være bevidst om ikke at krænke andre, og dette gør individet ved anvendelse af høflig uopmærksomhed. Begrebet høflig uopmærksomhed indebærer en konstant påpasselighed og opmærksomhed på ikke at tildele andre opmærksomhed. Igennem denne uopmærksomhed anerkender individet andres tilstedeværelse, men uden at tildele den pågældende person direkte opmærksomhed og indgå i en fokuseret interaktion. (Goffman:2004)

I forlængelse af dette og Goffmans opfattelse af kropssprogets betydning i det offentlige rum er det vigtigt at påpege blikkets betydning for det sociale møde med fremmede.

"Et gensidigt blik mellem to personer, der adskiller sig fra den ene persons blik på eller observation af en anden, kan signalere eller skabe en særlig enhed mellem de to" (Bo:2008;101)

Denne opfattelse af blikkets betydning kan få stor betydning for dette projekt i feltet, da en stor del af den nonverbale interaktion, som jeg kan observere, foregår derigennem. Der kan altså skabes en fælles forståelse igennem øjenkontakt, samtidig kan konstant vedholdelse af øjenkontakt skabe ubehag og utryghed hos individet. Blikket har flere betydninger bla. flirt eller påkrævelse af

opmærksomhed. Men da den øjenkontakt, jeg højst sandsynligt kommer til at observere, er korte blikke, vil jeg betragte det som gensidighed. Denne form for nonverbal kommunikation kan endelig betragtes som en fokuseret interaktion, hvilket Goffman kalder ” *civil inattention* ”. (Goffman:1963) Dog i dette tilfælde, hvor der foretages normbrud, påregner jeg, at der opstår forskellige typer for blikke, som ikke alle kan kaudioneres som værende fokuseret interaktion.

I den forhenværende gennemgang har jeg fokuseret på afsenderne af opmærksomheden, ikke objektet for den. Goffman opdeler sin forståelse af interaktionen i to personer. Nemlig den person, som udsender opmærksomheden og den, som er målet eller fokuset for den. Objektets rolle i interaktionen er meget anderledes. Dog vil jeg ikke fokusere på denne del af interaktionen, da det er opmærksomheden og reaktionen på min normbrud, jeg vil undersøge.

Metode

I dette afsnit vil jeg redegøre for mit metodevalg for dette projekt. I min stræben efter at besvare min problemformulering bedst muligt vil jeg foretage metode kombination, jeg vil derfor både anvende den diskurspsykologiske analytiske metode samt observation og iscenesættelse af det positive eksperimentelle normbrud.

Videnskabsteori

I dette afsnit vil jeg redegøre for den optik, projektet skal opfattes ud fra samt præmisserne for, hvordan dette projekts problemformulering besvares bedst.

Først vil jeg tydeliggøre min ontologiske og epistemologiske forståelse i forhold til problemformuleringen. Dernæst vil jeg redegøre for mit yderligere valg af videnskabsteoretisk tilgang, som fungerer som grundlaget for min undersøgelse og medvirker til at skabe viden, som er valid.

I dette projekt arbejde jeg med udgangspunkt i den ontologiske konstruktivisme og den epistemologiske interpretivisme, da jeg ønsker at undersøge de sociale normer, som strukturerer menneskers adfærd.

Mit metodevalg til de to dele af projektet ligger begge inden for den kvalitative metode. For at besvare mit arbejdes spørgsmål anvender jeg diskurspsykologi, en metode som har fokus på tekst

analyse. I min besvarelse af selve problemformuleringen anvender jeg observation og eksperimentelle brud. Igennem disse vil jeg belyse, hvordan flinkhed kan opstå i det offentlige rum.

Diskurspsykologi og observation arbejder inden for en socialkonstruktivistisk og hermeneutisk ramme og vil dermed være fordelagtig for besvarelse af problemformuleringen.

Idet jeg betragter den nonverbale interaktion som en afspejling af adfærd, som sociale konstruktioner, som producerer og udtrykker viden, som påvirkes af aktøren konstant, kommer den ontologiske konstruktivisme til udtryk i projektet (Collins:2007;250).

Idet jeg ønsker at belyse danskernes reaktion på flinkhed og betragter deres kropssprog samt afspejling af andres adfærd, betragtes dette som et afbillede af den denne situationen pågældende virkelighed. På baggrund af dette er subjektiviteten meget fremstående i dette projekt, dermed er den ontologiske konstruktivisme fordelagtig, da den tilgodeser individets indflydelse på viden. I mine tilfælde er det den fortællende persons opfattelse af hændelsen, som beskrives i de udvalgte historier, samt aktørernes tilstedeværelser i feltet. Jeg fortolker på individets respons på mine normbrud og individets meningsdannelse i historierne, hvilket yderligere understreger subjektivitetens store betydning i projektet.

Min epistemologiske tilgang er i den interpretivistiske tradition, hvor genstandsfeltet skal beskues. Det overordnede standpunkt inden for den interpretivistiske tilgang er, at det ikke er muligt for forskeren at forholde sig fuldkommen objektivt til feltet. Mennesket har forforståelser baseret på kultur, historier og sociale referencer. I min anden analysedel har jeg valgt at foretage iscenesættelser og observere menneskers reaktion, og i en sådan fremgangsmåde ville det ikke være muligt for mig som forsker at forholde mig objektivt til mit felt. Mine normbrud bygger på en forforståelse af, at handlingen vil overskride den sociale orden. Dernæst er min diskursanalyse underlagt den forforståelse, at disse historier repræsenterer danskerens opfattelse af flinkhed. Dermed vil den interpretivistiske tilgang være fordelagtig i forhold til min tilgang til mit felt.

Da dette projekt har en kvalitativ og interpretivistisk tilgang til sin felt og empiri, må jeg konstatere, at projektet har en lav grad af replikabilitet, idet det vil være svært at genskabe de samme forsknings resultater i en anden kontekst. Dette projekt er meget afhængigt af sin kontekst, undersøgelsen afspejler virkeligheden på et bestemt tidspunkt, et bestemt sted og blandt de tilstedeværende individer (Bryman: 2008;19).

Dette ligger til grund for mine videnskabsteoretiske valg, og dermed vil dette projekt være inspireret af både hermeneutikken og socialkonstruktivismen. Disse opfattelser og perspektiver vil blive redegjort for i næste afsnit.

Ontologisk socialkonstruktivisme

En af de vigtigste pointer indenfor socialkonstruktivisme er, at viden og virkelighed er sociale konstruktioner, der skabes af menneskers kollektive processer.

Dermed siges det, at den ontologiske konstruktivisme ”[...] hævder, at der er visse aspekter af selve virkeligheden, der er samfundsmæssigt skabt, såsom køns- og raceforskelle” (Collin: 2007; 250). Det menes ikke, at alle virkelighedens aspekter er menneskeskabt, dog at de fysiske fænomener først foreligger, idet de iagttages af en aktør og på denne måde tillægges betydning og bliver italesat igennem fælles sprog og dermed bliver sociale opfindelser. Den ontologiske konstruktivisme antager, at der eksisterer en ”virkelig” verden, som er uafhængig af den sociale kontekst. Dog kan denne reelle verden kun observeres og gengives subjektivt, da det ikke er muligt at erfare den objektivt (Collin: 2007; 248-249).

I dette projekt anvender jeg en version af den ontologiske socialkonstruktivisme, som kombinerer den ontologiske og den erkendelsesteoretiske konstruktivisme. I denne version er individet med til at konstruere den sociale verden, dog påvirkes det samtidig af udefrakommende faktorer i samfundet. Jeg anvender denne version, da jeg mener, at den viden, som samfundet konstruerer, vil reflektere tilbage og på denne måde påvirke den sociale virkelighed (Collin: 2007;251).

Hermeneutikken som epistemologisk forståelse

I det overstående afsnit har jeg beskrevet min anvendelse af socialkonstruktivismen på det ontologiske plan. Dermed vil jeg anvende den hermeneutiske forståelse på det epistemologiske plan, som jeg i dette afsnit vil redegøre for. Da jeg anvender diskursanalyse og observationer, vil jeg anvende hermeneutikken til at forstå og fortolke de udvalgte historiers og observationers meningsindhold.

Jeg finder hermeneutikken meget anvendelig, da det er ”[...]en almen lære om, hvad det vil sige at forstå en tekst[...]”(Lübcke: 1991; 166), i mit tilfælde historier og feltnotater. Det er denne opfattelse, som skal forklare, hvorledes jeg studerer mit genstandsfelt. Derudover er den hermeneutiske epistemologi skeptisk overfor, at der eksisterer en endegyldig viden. I dette projekt

efterstræber jeg ikke en endegyldig viden, men at beskrive et udsnit af en virkelighed, som eksisterer i mit genstandsfelt, som kun eksisterer på daværende tidspunkt og efter min fortolkning.

Den filosofiske hermeneutik

Hans-Georg Gadamer beskriver den filosofiske hermeneutik, og hvordan forståelse og fortolkning er et grundvilkår for den menneskelige eksistens (Olsen: 2004;320). Dermed menes der, at en fortolkning og forståelse altid kommer før forklaring. I min besvarelse af problemformuleringen vil den hermeneutiske tilgang være imødekommende overfor, at de fremstillede udlægninger og resultater afhænger af den, som foretager fortolkningen og selve situationen, som fortolkes, dermed kan de være meget forskellige. Forståelser er altså forbundet med forforståelser og fordomme og er dermed ikke kontekstafhængige (Olsen: 2004; 321). Individet er altså ikke i stand til at forholde sig neutralt til opfattelser og forståelser af virkeligheden.

Dette leder op til den hermeneutiske cirkel, som Gadamer beskriver som et redskab, der kan anvendes i praksis. Cirklen forklarer, hvordan fortolkerne skal anerkende sine egne forforståelser i forhold til genstandsfeltet og dermed anvende disse i fortolkningsarbejdet. Det er altså forholdet mellem fortolker og genstandsfelt, som betragtes som en cirkulation. Forforståelsen bestemmer betingelserne for, hvorledes mennesket konstruerer meninger og viden om virkeligheden (Olsen: 2004; 321). Dog er denne cirkel mere at betragte som en spiral, da det ikke er muligt at frigøre sig fra sine forforståelser. Dermed kan individet aldrig sætte sig uden for denne uendelige proces, hvor hverken begyndelsen eller afslutningen kan defineres.

Sammenspil mellem hermeneutikken og socialkonstruktivisme

I de to forhenværende afsnit har jeg redegjort for hermeneutikken og socialkonstruktivismen, og disse to videnskabsteoretiske retninger vil i sammenspil udgøre dette projekts metodiske ståsted.

Dette citat er af Jacob Dahl Rendtorff, samfundsteoretiker og filosof.

”Man går derfor galt i byen, når man fastholder, at socialkonstruktivismen og hermeneutik umiddelbart udtrykker to traditioner, der ikke kan forenes. Snarere er der tale om yderpunkter på samme linje, der deler forudsætningen om, at virkeligheden er baseret på menneskelig skabende fortolkning.” (Sehested: 2003; 101)

Her beskriver han, hvorledes den hermeneutiske og den socialkonstruktivistiske metode er velegnede

som metodisk kombination.

Derudover mener han, at det ikke er nødvendigt at anvende den hermeneutiske form for tolkning, når projektets ramme er socialkonstruktivismens kritiske perspektiv. Dog kan den socialkonstruktivistiske tilgang *"hente en vigtig metodisk og erkendelsesmæssig præcision i hermeneutikken"* (Sehested: 2003; 102).

Dernæst deler hermeneutikken og socialkonstruktivismen også samme forudsætninger for individets fortolkning og meningsdannelse, som skaber den menneskelige virkelighed (Sehested: 2003; 111).

Til sidst findes der i socialkonstruktivismen et lighedspunkt med Gadammers opfattelse af, at der ikke eksisterer en uafhængig objektiv viden, dermed menes der, at al viden konstrueres på baggrund af den fortolkendes forforståelser. Således deler Gadamer synspunkt med socialkonstruktivismen i at *"[...]virkeligheden er et historisk og socialt produkt, der vedvarende er i forandring i løbet af den historiske udvikling."* (Sehested: 2003; 113).

I dette afsnit har jeg argumenteret for mit valg at kombinere disse to videnskabsteoretiske retninger, som skal danne forståelsesrammen for hele dette projekt.

Diskursanalyse

Diskursanalyse er en *"tilgang til betydningsdannelsesprocesser, som skabes gennem sprogbrug"* (Larsen: 2011;120). Inden for denne eksisterer der tre dominerende retninger eller typer af diskursanalyser. De to mest kendte er Michel Foucaults diskursanalyse og Norman Faircloughs kritiske diskursanalyse. Foucaults diskursanalyse betragter diskurs som vidensskabende og fokuserer på, hvorledes objekter skabes og magt balancen der imellem, mens Norman Faircloughs kritiske diskursanalyse betragter diskurs som værende medskaber af den sociale relation, identiteter og videnssystemer. De to nævnte diskursanalyser vil derfor ikke være fordelagtige at anvende i forhold til undersøgelsens formål, da jeg ønsker at belyse flinkhed, og hvorledes den opfattes af den fortællende person og dermed skabe et "billede" af de typer af flinkhed, der beskrives i de udvalgte historier. Derfor har jeg valgt den diskurspsykologiske tilgang.

I dette afsnit vil jeg gennemgå diskurspsykologien, som jeg vil anvende som metode under den første delanalyse. Jeg har valgt at anvende den diskurspsykologiske metode, da denne betragter *"... tekster og talt sprog som konstruktioner af verden, der orienteres mod sociale handlinger."* (Jørgensen:2008;105). Der er altså ikke tale om den indre psykologi, men om den

socialpsykologiske. Der er altså også tale om det som kaldes en semantisk analyse af de udvalgte historier. Dette understøtter mit ønske om at analysere de sociale handlinger i mine tekster og på baggrund af dem skabe et nuanceret billede af flinkhed.

Da jeg arbejder med en socialkonstruktivistisk tilgang, betragtes diskurserne ikke som determinerede, men derimod som et billede af ”den talendes” verdenssyn i den pågældende situation. Da mine tekster er indsamlet fra en offentlig hjemmeside og dermed har forskellige forfattere, afbilder disse tekster ikke kun ét verdenssyn, men mange forskellige. Disse forskellige verdenssyn vil jeg dog analysere som ét og dermed betragte det som ”samfundets” verdenssyn eller holdning og betragtning af flinkhed.

Mit valg af empiri gør, at jeg arbejder med det, som kaldes naturligt forekommende materiale. Jeg har som forsker ikke været involveret i dannelsen af disse tekster og har dermed ikke haft mulighed for at strukturere og påvirke dem. De valgte tekster udgør det, som inden for den psykologiske diskurs kaldes en intertekstuel kæde, tekster som omhandler det samme emne, i mit tilfælde oplevelsen af flinkhed. (Jørgensen:2008)

Der eksisterer forskellige typer og tilgange inden for diskurspsykologien. Min vinkel vil være inspireret af Potter og Wetherell, som var grundlæggerne af diskurspsykologien.

I Potter og Wetherells model betragtes diskurser som interpretative repertoier, som anvendes som fleksible ressourcer i social interaktion.

”Med interpretativt repertoire mener vi de klynger af begreber, beskrivelser og talemåder, som i det store og hele kan skelnes fra hinanden og som ofte er samlet omkring metaforer eller livagtige billeder.” (Jørgensen:2008;124) I dette citat beskriver Potter og Wetherell selv deres definition af interpretative repertoier. Hvert enkelt repertoire giver den talende ressourcer, som anvendes til at konstruere versioner af verden. Deres fokus ligger i, hvordan diskurser skaber et verdenssyn, som virker sandfærdigt for den talende. I modsætning til andre diskurstyper fokuserer den diskurspsykologiske ikke på de lingvistiske elementer eller opbygning af diskursen, men derimod på den retoriske organisering af teksten, altså hvordan teksten er orienteret mod sociale handlinger. Med dette menes der, hvordan den talende udformer teksten under social interaktion, mens individet forholder sig til andre som agenter, fx hvordan en person afviser et forslag ved at fremstille et alternativt verdensbillede, hvor tilbuddet ikke er eftertragtet. I mit tilfælde vil det være den talendes

ønske om at fremstille et verdensbillede, hvor den ”flinke adfærd” er eftertragtet og positiv.

Empiri

I denne analyse anvendes historier fra hjemmesiden FFlink.dk eller bedre kendt som Fucking Flinks hjemmeside. Som førnævnt er dette en hjemmeside, hvis formål er at bevidstgøre danskerne om flink adfærd. I denne proces kan mennesker skrive deres egne personlige historier, hvor de beskriver deres møde med flinkhed. Disse historier kan være anonyme eller med angivet identitet. De udvalgte historier kan komme fra hele Danmark. Samtidig vil det være svært at identificere, hvor i Danmark den fortællende person kommer fra. De i alt 33 historier er vedlagt på bilags cd-en, som er bagerst i projektet.

Kilde kritik

I forhold til de udvalgte historier er det vigtigt at forholde sig kildekritisk. Som sagt er Fucking Flink en organisation, som forsøger at skabe bevidsthed om flinkhed i det danske samfund. Denne organisation er skabt af og bygger på Lars Aps bog ”Fucking flink”, hvis indhold jeg vil gennemgå i metode afsnittet. Derudover er der seks ansatte samt en freelance grafiker og en projektleder tilknyttet denne organisation. Dermed er det altså ikke en organisation, som bygger på frivilligt arbejde eller en non-profit organisation. Disse informationer er tilgængelige på deres hjemmeside. FFlink.dk har altså behov for en indtægt, og på hjemmesiden er dermed mulighed for at købe merchandise bl.a bogen ”Fucking flink”, trøjer og ”klippekort” med flinke handlinger over for andre. Derudover holder Lars Ap foredrag og andre events.

Det leder mig hen til de udvalgte historier, som er offentligt tilgængelige på hjemmesiden under kategorien ”FB greatest”. Historierne repræsenterer dermed de ”bedste” eller mest populære, som danskere har tilsendt FFlink.dk. Det er ikke muligt at skrive et Facebook-opslag direkte på deres Facebook side, derfor tilsendes historier til administratoren, som vælger hvilke historier, der bliver offentliggjort på deres Facebook side. Derfor har historierne gennemgået en form for screening op til flere gange. Jeg er bevidst om, at dette sker, dog er det ikke min fornemmelse, at der bliver foretaget ændringer i historierne, da de varierer meget i ordvalg, sproglig sammensætning osv. Da jeg anvender det hermeneutiske paradigme til at betragte mit felt, vil jeg være opmærksom på den dobbelte fortolkning, som er til stede. I første omgang har den handlende person eller den fortællende person skrevet sin historie ned, hvorved der sker en fortolkning, dernæst vælger jeg at analysere historien i forhold til min teori og metode. Historien er dermed langt væk fra den

oprindelige situation, som historien omhandler. Historierne er trods dette stadig interessante for denne analyse, da det ikke nødvendigvis er den ”sandfærdige” situation som er fokuspunktet, men den fortællende persons egen opfattelse og fremstilling af flinkheden.

Kodning

Diskurspsykologien beskriver, hvorledes forskellige temaer træder frem og gentages i teksten. Dermed vil jeg gennemlæse historierne med fokus på at finde gentagende emne og som er udtryk for de eksisterende temaerne. Disse temaerne vil i sammenspil med hinanden skabe de forskellige typer for flinkhed. I mit teoriafsnit fremstillede jeg disse elementer, som en tekst kan bestå af. Den er ”sammensat af en pentade bestående af en handlende person (*actor*), en foretagen handling (*action*), en hensigt (*goal*), en skueplads (*scene*) og et redskab (*instrument*)” (Bruner: 1900;57). Disse fem elementer vil være med til at styre min kodning og fungere som fokuspunkter for temaernes indhold. I forhold til min kodningen af historierne, vil *actor* eller den handlende person være den person, som udviser flink adfærd. *Action* eller handlingen vil være selve handlingen, altså hvordan handlingen optræder. *Goal* eller hensigt er, hvad den handlende person forsøger at opnå igennem handlingen. *Scene* eller skuepladsen er, hvor selve handlingen finder sted, oftest vil dette være det offentlige rum, da dette er mit fokus. Det sidste element er *instrument* eller redskab, hvilket er det, som den handlende person anvender i handlingen. Dette kunne for eksempel være penge som overdrages.

I analysen vil jeg anvende de danske betegnelser for elementerne, som er med til at konstruere temaerne, som analysen består af.

Observation

I dette afsnit vil jeg redegøre for mit andet metode valg, nemlig observation og eksperimentelle normbrud.

Observation er ”(...) registrering af social adfærd baseret på iagttagelse af denne adfærd” (Larsen; 2011;466). Dette er definitionen på observation i simple termer fra det sociologiske leksikon. I modsætning til diskursanalyse anvendes både verbal og nonverbal adfærd til at registrere menneskelig adfærd.

I analysen, hvor jeg belyser menneskers reaktion på flinkhed, vil det ikke være muligt at interviewe eller føre direkte samtale med de observerede respondenter i problemfeltet, i hvert fald ikke om

fokusområdet for projektet. Derfor er jeg nødsaget til at observere deres adfærd og reaktion igennem mine normbrud. Derudover er det af betydning, at respondenterne ikke er bevidste om observationen, da dette kunne medføre, at deres adfærd vil ændres, dermed vil jeg observere den adfærd, som de ikke er bevidst om og ikke overvejer i situationen.

I forhold til mit projekt er det interaktion mellem mennesker som er fokuset, og hvordan flinkhed eksisterer mellem dem. På grund af dette befinder jeg mig indenfor den interaktionistiske etnografi. Indenfor denne tradition er det observatørens ambition at undersøge interaktionen mellem respondenterne i feltet, modsat den naturalistiske etnografi, hvor der ønskes at tydeliggøre de observeredes verdenssyn, hvilket kaldes ”*go native*”. (Jacobsen: 2011)

Et fuldt ud etnografisk feltstudie er tids- og resursekrævende. I forhold til mit projekt ville det betyde, at jeg burde observere menneskene i Aalborg i en længerevarende periode samt i mange forskellige naturligt opståede situationer. Den interaktionistiske etnografi skal betragtes som en idealtipe, især i forhold til mit projekt. Dette projekt er underlagt en tidsbegrænsning på seks måneder, dermed vil det ikke være muligt at arbejde fuldkommen etnografisk i dette projekt. Hvis dette projekt skulle foretages fuldt etnografisk, skulle jeg betragte menneskene, som befinder sig ved bussestoppestedet i Aalborg midtby, upåvirket af min tilstedeværelse, og da denne problemformulering fokuserer på flinkhed, ville jeg være nødsaget til at vente på tilfældige og naturlige situationer, hvor flink adfærd opstår. Et sådant studie vil være for tidskrævende.

Men med etnografi som inspirationskilde vil jeg anvende det som kaldes *deltagende observation*. Der eksisterer fire former for observatørroller: *den totale deltager*, *deltageren som observatør*, *observatør som deltager* og *den totale observatør*. (Kristiansen: 2015)

Den totale deltagende passer til et etnografisk feltstudie, hvor der foretages en længerevarende interaktion mellem respondenterne og aktøren, hvorimod den totale observatør forholder sig helt anderledes til feltet. I denne observatørrolle observeres feltet helt uden interaktion mellem observatør og respondenter. Dette efterlader den deltagende observatør som mellemvejen mellem de to andre observatørroller. I denne rolle foretages der en kortvarende interaktion mellem observatør og respondenterne. (Larsen: 2011)

Da jeg ikke vil arbejde fuldt etnografisk, men stadig vil have interaktion med respondenterne i mit felt, vil jeg anvende den deltagende observatør. Ved at anvende denne vil jeg med fordel have

mulighed for at besvare min problemformulering og observere reaktioner i forhold til mine eksperimentelle brud.

Dermed vil jeg altså foretage deltagende observation inden for den interaktionistiske etnografiske tradition.

Mit forhold til feltet

I forhenværende afsnit har jeg beskrevet observation som metode og mit ønske om at observere menneskers interaktion og reaktioner i det offentlige rum. Dermed vil jeg ikke kun fokusere på den verbale kommunikation, men også på den nonverbale kommunikation under mine observationer.

"while no one in a society is likely to be in a position to employ the whole expressive idiom, or even major part of it, nevertheless everyone will possess some knowledge of the same vocabulary of body symbols." (Goffman: 1963;35)

I dette citat beskriver Goffman, at individer har en grundlæggende forståelse for disse nonverbale gestus, som mennesker anvender under kommunikation. På baggrund af dette vil jeg redegøre for mine egne opfattelser, og hvorledes jeg fortolker disse *"body symbols"*, som også kaldes kropssprog. Mine aktører, som foretager de positive eksperimentelle brud, og jeg selv er født og opvokset i Aalborg. Derfor antager jeg, at vi har den nødvendige forforståelse af, hvorledes de forskellige *"body symbols"* anvendes i den udvalgte situation, da disse tillæres igennem opvækst og socialisering. (Goffman: 1963)

I mit teoriafsnit gennemgik jeg Goffmans betragtning af kommunikationen, både den nonverbale og den verbale, som anvendes i det offentlige rum, heriblandt anvendelse af blikket og ansigtet. Dermed vil jeg selvfølgelig fokusere på disse to nonverbale kommunikationsredskaber. Dog synes jeg, at der er manglende fokus på hændernes betydning indenfor kommunikationen. Det er min overbevisning, at hænderne fortæller meget om vores følelsesmæssige tilstand, såsom at hænderne ofte bliver svedige i tilfælde af nervøsitet. Gestikulationen med hænderne vil jeg derfor også betragte som mulige indikationer for personens følelsesmæssige reaktioner på mine normbrud.

Da jeg vil have disse små gestusser og bevægelser for øje under mine observationer, forsøger jeg at foretage mine observationsnotater så nøjagtigt som muligt. Dermed lader jeg mig inspirere af etnografen John Van Maanen, som i sin bog *"Tales of the Field"* fra 1988 beskriver forskellige

notat og fortælle teknikker. Den teknik, jeg lader mig inspirere af, er den, han kalder ”*impressionist tales*”. Denne særlige fortælleform trækker paralleller til impressionismens kunst: den naturlige og objektive afbildning af virkeligheden, men samtidig med et subjektivt perspektiv. Det handler om at beskrive sit felt, som det observeres uden at gå direkte til fortolkning af individernes handlinger og dermed lade observationerne ”tale” for sig selv. Måden, hvorpå feltet beskrives, er også specielt for denne notatteknik, her forsøger forskerne at ”underholde” læseren. Hermed menes at forsøge at få læseren til at indleve sig i historierne ved at gøre fortællingen beskrivende og detaljeret samt tillægge individerne personlige træk. (Maane: 1988)

Jeg vil forsøge at lade dette impressionistiske perspektiv være en del af mine feltnotater og inspirere den måde, jeg observerer mit felt. Ydermere vil jeg også lade dette inspirere min analyse, hvor jeg forsøge at ”underholde” læserne og lade dem opleve feltet, som jeg gjorde det og dermed forsøge at lade feltet ”tale” for sig selv.

Det eksperimentelle brud

Det eksperimentelle brud er et begreb skabt af Harold Garfinkel. Han var en etnometodolog, som mente, at det var sociologiens rolle at belyse samfundets normer, værdier og handlingsmønstre. Disse elementer mente han var mest fremtrædende, hvis de brydes. Garfinkel er inspireret af Talcott Parsons, som har udviklet en handlingsteori, som er en teori om sociale makrosystemer. Både Garfinkel og Parsons er interesseret i, hvordan den sociale orden opretholdes, dog bevæger Parsons sig på makroniveau. Han var mest fokuseret på at konstruere teorier som kunne betragtes som *grand theories*. Etnometodologien arbejder ofte med hverdagslivet, hvilket vil sige på mikroniveau. Garfinkel er altså ligeledes en mikrosociolog, som er inspireret af socialkonstruktivismen, hvilket er den samme forudsætning, dette projekt også arbejder ud fra. Garfinkel belyste normerne via normbrud, da han betragtede overtrædelsen som bevis på, at normerne eksisterede. Under normbruddene eller eksperimenterne observerede Garfinkel, hvorledes hans respondenter forsøgte at opretholde den sociale orden. Det meste kendte eller berygtede eksperiment er, hvor Garfinkel besøgte nogle af sine studerendes hjem og fik den pågældende studerende til at præsentere ham for familien, som om familiemedlemmerne var fremmede indlogerende og ikke tæt familie. Ved foretagelsen af denne handling skete der et stort forventningsbrud på den sociale orden, som normalt opretholdt familiemiljøet. Dette resulterede i, at over 80 % af forældrene desperat forsøgte at gendanne og opretholde den sociale orden og

dermed undgå den underlige situation. Eksperimentet skabte så stort ubehag for forældrene, at de endte med at anklage den studerende for at være hensynsløs og ond. De udsatte oplevede altså mange negative følelser. Dermed betragtede Garfinkel bruddene som værende succesfulde, da de negative følelser viste, hvordan mennesker reagerer, hvis den sociale orden bliver brudt. (Jacobsen: 2009)

For at opsummere mente Garfinkel altså, at en norm kun er tydelig, når den overskrides, og ved denne overskridelse bliver den sociale orden forstyrret. Alt dette medfører stærke negative følelser for de udsatte, som dermed vil forsøge at genoprette orden.

På baggrund af denne betragtning udviklede Garfinkel begrebet det eksperimentelle brud. I bogen "Studies in Ethnomethodology" uddyber han det eksperimentelle brud og de tre kriterierne, der forudsætter et vellykket eksperiment. (Garfinkel: 1967) Disse kriterier vil jeg uddybe i det næste afsnit.

De tre kriterier

Det første Kriterie er "*(...) making it difficult for the person to interpret his situation as a game, an experiment*" (Garfinkel: 1967;54). Det er altså vigtigt for eksperimentet, at de observerede forbliver ubevidste om foretagelsen af det. Bliver de observerede bevidste om det, kan det medføre ændringer af den "almindelige" adfærd. Hvis dette skete, ville hele observationen være ubrugelig, da det ikke ville afspejle respondenternes naturlige reaktion.

Dernæst er det vigtigt at "*(...)making it necessary that he reconstruct the "natural facts" but giving him insufficient time to manage the reconstruction with respect to required mastery of practical circumstances for which he must call upon his knowledge of the "natural facts"*". (Garfinkel: 1967;54). Det andet kriterie er altså tålmodighed, at give de observerede tid til at reetablere normalen, i forhold til normbruddet. I forhold til dette projekt har dette kriterie ikke den største relevans. Dog vil jeg have tålmodighed i min tilgang til mit felt og give mine respondenter tid til at reagere på mine brud.

Til sidst er det af betydning at "*(...) requiring that he manage the reconstruction of the natural facts by himself and without consensual validation*" (Garfinkel: 1967;54). Ligesom det første kriterie omhandler det sidste også ubevidsthed i feltet. At de observerede forbliver ubevidste og i naturlige

omstændigheder selv efter normbruddet.

Disse tre kriterier vil fungere som retningslinjer for mine eksperimentelle brud, dog vil jeg foretage visse ændringer og dermed kalde mit normbrud for det positive eksperimentelle brud.

Det positive eksperimentelle brud

Mine positive eksperimentelle brud bygger som sagt på Garfinkels eksperimentelle brud, som han valgte at udføre på sine studerende. Nogle af de deltagende valgte efterfølgende at henvende sig til Garfinkel og bad ham om at stoppe disse eksperimenter og tilføjede *"vi er jo ikke rotter"*. (Kristiansen: 2001;90)

Denne betragtning er et af Garfinkels største kritikpunkter samt hans overtrædelse af det etiske kodeks. Det etiske kodeks er retningslinjer for konstruering af viden inden for samfundsvidenskaben. De fokuserer på dens arbejde samt tilgang til samfundet og de individer, som eksisterer i det. Når en forsker foretager det, som kaldes farligt feltarbejde, er det vigtigt at efterstræbe dette kodeks, som består af *"sikring af anonymitet, garantere fortrolighed, respektere privatlivets fred samt søge at opnå informeret samtykke fra de mennesker, som vi ønsker skal deltage i forskningen."* (Kristiansen: 2001; 79). Med dette kodeks i baghovedet kan Garfinkels kriterier for sit eksperimentelle brud betragtes som direkte overskridelser af flere af punkterne. Garfinkel mener, at det er bedst ikke at informere respondenterne om eksperimenterne, da dette vil påvirke hele feltet og skabe unaturlige reaktioner. Dernæst overskrider Garfinkel grænserne til privatlivet, som vi ser i eksemplet, hvor han tog med sine studerende hjem og fik dem til at introducere ham for deres familie, som om familien ikke var nære familierelationer, men derimod fjerne bekendte, hvilket skabte stor ubehag for familierne. (Jacobsen: 2009) Sådant et eksperiment er en stærk overskridelse af privatlivets fred, både fysisk, da det forgik i respondenternes hjem, samt psykologisk på grund af eksperimentets personlige karakter. Dette kan indikere, at Garfinkel ikke havde etiske overvejelser inden for foretagelsen af hans eksperimenter. Denne fejltagelse ønsker jeg ikke at foretage, derfor har jeg forsøgt at konstruere mine eksperimenter på en måde, hvorpå der bliver taget hensyn til det etiske kodeks og selvfølgelig respondenterne selv. På denne måde forstærker jeg også mit forsøg på at foretage den positive normbrud.

Som sagt er det positive eksperimentelle brud, selv om det bygger på de samme kriterier som Garfinkels eksperimentelle brud, anderledes i forhold til respondenternes reaktion og forståelsen af

succeskriterier. I det oprindelige eksperimentelle brud betragter Garfinkel det som en succes, hvis respondenterne reagerer med stærke negative følelser. Dette betragter han som et tegn på, at den sociale orden er brudt, og at respondenterne desperat forsøger at genoprette den. Selvfølgelig ønsker jeg en reaktion på mine normbrud, dog ønsker jeg ikke, de skal være negative, og at respondenterne føler sig krænket og deres personlige grænser overskredet. (Jacobsen:2009) Det oprindelige eksperimentelle brud bliver dermed en meget negativ oplevelse for respondenterne, hvilket ikke stemmer overens med mit ønske om at undersøge flinkhed i det offentlige rum samt mine etiske overvejelser i forhold til mine eksperimenter. Derudover kan de negative følelser medføre et etisk kritikpunkt: Opstår disse følelser og desperationen for at genoprette normalen, fordi de pågældende normer er blevet brudt, eller fordi situationen simpelthen er blevet meget ubehagelig for respondenterne?

Dette stiller spørgsmål til Garfinkels eksperimentelle brud, om der eksisterer en form for dobbelthed? Efter Garfinkels opfattelse er situationen ubehagelig, fordi den sociale orden er i uorden, samt at de sociale normer er blevet brudt, men forholder det sig altid sådan? Dette spørgsmål eller fleksion er et af hovedargumenterne for mit metodiske valg, at konstruerer denne nye form for eksperimentelle brud. I dette projekt efterstræber jeg en positiv relation til mit felt. Garfinkels eksperimenter var grænseoverskridende, fordi han netop ønskede disse negative følelser, hvilket jeg som sagt ikke gør. Derfor anvender jeg det, som jeg som sagt kalder det positive eksperimentelle brud. Modsat Garfinkel vil jeg tilnærme mig mit felt så behageligt og flinkt som muligt for at forsøge at skabe en positive relation til mine respondenter og skabe en god stemning under normbruddet.

I min efterstræbelse af dette vil jeg lade mig inspirere af Lars Aps femfinger regel og således bruge hans forståelse af flink adfærd til at optimere mine normbrud.

Femfinger reglen

Lars Ap er stifter af bevægelsen Fucking Flink og dermed hovedmanden bag den førnævnte hjemmeside FFlink.dk, hvor jeg fandt min empiri til diskursanalysen. Derudover er han forfatter til bogen, som også hedder "*Fucking flink*". Denne bog fungerede som den største inspirationskilde i mit tidligere projekt, i dette projekt vil den dog ikke have samme betydning. Bogen beskriver Aps personlige kamp for at gøre danskerne til et mere flinkt folkefærd, og igennem denne proces har han skabt det, han kalder for femfinger reglen, som jeg vælger at kalde for en teori. Denne femfinger

regel fungerer som opmærksomhedspunkter eller retningslinjer til at fremtræde som det, Ap kalder for ”fucking flink”. Med begrebet ”fucking flink” menes det exceptionelt flink. En ny form for flinkhed som skiller sig ud fra almindelig høflighed, hvor en person gør en ekstra indsats for at være flinke overfor fremmede mennesker. (Ap:2011)

Derfor vil jeg anvende disse fem regler som skabelon til mine positive eksperimentelle brud, så min aktørs adfærd mest muligt fremstår som oprigtigt flinkt og ikke påtaget og falskt. Som navnet femfinger regel hentyder, anvender Ap de fem forskellige fingre som metaforer for hver regel.

1: Vær utidig (tommelfingeren):

At være utidig er den første retningslinje. Med dette menes der, at det er nødvendigt at betragte hverdagens situationer som en mulighed for at opføre sig flinkt og ikke lade sig mærke af konsekvenserne. Tommelfingeren er den mest funktionelle og praktiske finger, på trods af sit lidt specielle og underlige udseende. Med denne metafor mener Ap, at aktøren i feltet skal ignorere de negative følelser, som opstår, når normerne bliver brudt. Altså selv om det føles underligt, og aktøren føler sig dum, behøver dette ikke at være sådan. Mennesker skal altså ikke være bange for at fremstå ”uncool”. (Ap: 2011;17) I forhold til mit positive eksperimentelle brud og tilnærmelse af mit felt, betyder dette, at aktøren må tilsidesætte følelsen af ubehag, som kan opstå under bruddet.

I forhold til min udvalgte teori om interaktion, handler denne retningslinje både om reaktionen om at komme *out of face* samt den selvopfattelse, individet fremstiller omkring personen selv. De følelser som opstår i individet i sådanne situationer vil oftest være ubehagelige. Det kan altså være nødvendig for aktørerne at ignorere disse følelser og etabler et *face* som virker korrekt og dermed skabe en ny social situationen, hvor flinkhed er sociale accepteret. Det er derfor en særlig svær opgave, da respondenterne under de positive eksperimentelle brud højst sandsynligt vil forsøge at gendanne den oprindelige sociale orden.

2: Brug sprækkerne (pegefingern):

”(...) handler om at kratte i den sociale mørtel.”(Ap: 2011;19). Ved ordvalget at ”kratte i” refererer Ap til pegefingern, som er den finger, som oftest anvendes til dette. Igen handler reglen om at anvende hverdagen, dog særligt de situationer, som normalt ikke opfordrer til flink adfærd, såsom forsinkelser af offentlig transport. Det er nødvendigt at opfatte disse uventede forseelser som

muligheder for at opsøge kontakt og at opføre sig flinkt, da uventede situationer allerede er en ændring af normalen. I dette projekt anvender jeg situationen ”at vente på bussen” som den observerede situation, og hvis der opstår uventede ændringer eller reaktioner, skal aktøren anvende disse til at nærme sig respondenterne. (Ap:2011)

I forhold til interaktionen handler dette mest om at ændre denne, altså at ændre den ufokuserede interaktion til en fokuseret interaktion. I det der skabes et fælles fokus for interaktionen, ændres interaktions typen automatisk, det er valget af objekt for dette fokus som er det vigtige. Ap beskriver hvorledes forskellige hændelser i det offentlige rum kan anvende som objekt for dette fokus. På denne måde kan en fokuseret interaktion skabes uden, at respondentens *face* bliver trueret. På denne måde kan henvendelsen betragtes som ”ufarlig” og dermed lettere virke flink.

3: Flinkt brok (langefingeren):

Langefingeren har et øgenavn og kaldes også ”fuck-fingeren”, dette stammer fra den negative ladede håndbevægelse at række ”fuck” til nogen. Dermed kan det påstås, at langfingeren har et dårligt rygte, men dette gør jo ikke fingeren dårlig i sig selv, og den kan også bruges til andet. Sådan kan brok eller beklagelser også betragtes. Ifølge Ap kan danskerne lide at beklage sig, og ved at anvende noget velbekendt på en positiv måde, kan en person fremstå flink. Det er muligt at anvende et element, som normalt opfattes negativt på en flink måde og få andre resultater. (Ap:2011)

Ligesom før nævnt handler dette om et redskab til at ændre interaktionen og dermed give et fælles fokus for en behagelig interaktion. Derudover er sådan en form for interaktion ikke nær så truende for individets *face*, da interaktionen ikke er personlig og dermed ikke skaber en stor risiko for at komme *out of face*.

4: Vær personlig (ringfingeren):

Ringfingeren er den mest personlige finger, da det er denne finger, hvor vielsesringen bæres. Denne finger anvendes dermed til at fortælle noget personligt om sig selv. Med denne metafor mener Ap, at det er muligt at mindske distancen mellem sig selv og andre ved at være personlig. Ved at inddrage personlighed er det lettere at fremstå oprigtig flink. I forhold til mit projekt forsøger jeg at skabe en positiv interaktion mellem min aktør og de fremmede mennesker ved busstoppestedet.

Derfor er det vigtigt, at aktøren er bevidst om at virke personlig over for de observerede, hvilket kan gøre tilnærmelserne til feltet lettere. (Ap:2011)

Modsat det tidligere punkt eksisterer der en stor risiko for at komme *out of face* ved anvendelse af dette redskab. Derfor kan det være, at det ikke vil være muligt at anvende denne i feltet.

5: Giv mere (lillefingeren):

”Rækker man en lillefinger, kan folk finde på at tage hele hånden.(...) Tag røven på folk og giv meget mere, end du endelig behøver.”(Ap: 2011;25) Denne metafor er simpelthen en opfordring til at overraske sine medmennesker ved at give mere, end hvad der forventes af en. Det at overraske fremmede på en positiv måde vil virke flinkt, måske endda ”fucking flinkt”. Det er denne retningslinje, som jeg personligt finder mest interessant, da jeg ønsker at iscenesætte flinke situationer ved et busstoppested. At tilbyde fremmede en is vil blive opfattet som unormalt, selvom det at en person står og spiser en is ikke i sig selv vil blive opfattet som unormalt. På denne måde giver jeg mere end forventet, og samtidig bryder jeg normerne i denne situation.

I forhold til min udvalgte teori om interaktion og *face-work*, er der intet af delene, som arbejder med ændring af den sociale adfærd i den sociale situation. Det ovennævnte fokuspunkt opfordrer individet til at give mere end den sociale norm påkræver, hvilket kan have stor indflydelse på den sociale situation og dermed de præmisser, interaktionen bygger på. Dermed er femfinger reglerne særlig interessante som redskaber. Jeg har derfor valgt at foretage det, som jeg vælger at kalde *den uopfordrede flinkhed*. Dette er en af de tre typer for flinkhed, jeg analyserer mig frem til igennem diskursanalyse, se side 52.

Ifølge Lars Ap vil anvendelse af disse fem regler gøre det lettere at fremstå oprigtig flinkt overfor fremmede, dog er jeg bevist om, at nogle af reglerne er mindre relevante i forhold til mine normbrud. Ved at kombinere Garfinkels eksperimentelle brud med femfinger reglerne skabes det positive eksperimentelle brud. Det eksperimentelle brud skaber rammerne og forståelserne for normbruddet, mens femfingerreglernes tilgang til fremmede mennesker udgør, hvordan feltet tilnærmes. Tilsammen burde det være muligt at fortage et normbrud uden at udsætte respondenterne for unødvendigt ubehag. Hermed vil jeg begynde at planlægge det konkrete normbrud.

Operalisering

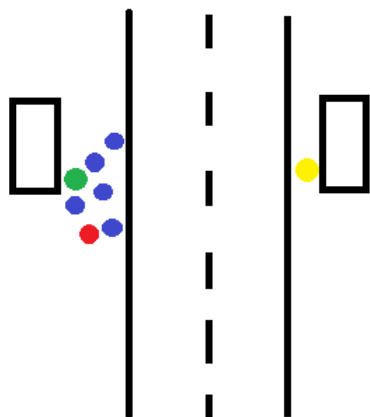
I min indledning har jeg beskrevet og argumenteret for mit problemfelt og de omgivelser, som mine normbrud skal foregå i, hvilket kort sagt er et busstoppested. I forsøg på at besvare min problemformulering vil jeg i scenesætte et normbrud ved et busstoppested i Aalborg midtby.

Dette normbrud, vil som sagt bygge på det eksperimentelle brud samt femfingerreglen. For at sikre mig at normbrud foregår som ønsket, vil jeg i dette afsnit beskrive min operalisering og mine overvejelser.

Selve opbygningen af normbruddet

Mit positive eksperimentelle brud kræver tre aktører; den totale observatør, den ventende aktør og den deltagende aktør.

Deres placering vil være således:

Denne model skal skabe overblik over alle aktører og deres placering i forhold til hinanden. Den totale observatør er den gule prik og er placeret alene på det modsatte fortove af stedet, hvor selv normbruddet skal foregå. Denne placering skal give det bedst mulige overblik over hele normbruddet og de respondenter, som befinder sig i nærheden. Dette er en nødvendighed, da det forventes, at respondenterne højst sandsynligt, vil forsøge at skjule deres reaktion for den totale aktør.

Den totale aktør, som er den røde prik, har en placering midt i normbruddet, og det er denne aktør, som skal henvende sig til de andre tilstedeværende ved busstoppestedet. Den flinke handling og normbruddet vil være således: den totale aktør nærmer sig busstoppestedet, i denne proces hilser aktøren på de tilstedeværende og trækker derefter en kasse Frisko is op af sin medbragte picnicurv. Efter at den totale aktør selv har taget en is, tilbyder aktøren den ventende aktør en is og derefter de resterende respondenter i busskuret. Under hele normbruddet er det vigtigt, at den totale aktør bibeholder en høflig og venlig tone i et forsøg på at skabe den bedst mulige stemning. Den sidste

aktør er det, som jeg kalder den ventende aktør og er den grønne prik. Denne aktørs rolle er udelukkende at vente på den totale aktørs henvendelse og tage imod tilbuddet om isen. Det er vigtigt, at den ventende aktør helt og aldeles fremstår som en tilfældig person ved bustoppestedet. Hvis ingen af respondenter reagerer på denne henvendelse, skal den ventende og totale aktør begynde at småsnakke og udveksle høfligheder. De blå prikker på modellen repræsenterer andre tilstedeværende ved buskuret og er derfor mulige respondenter.

Da jeg er det eneste gruppelem i denne specialegruppe, er det ikke muligt at påtage mig alle aktør rollerne. Derfor har to af mine bekendte med skuespillerfaring indvilliget i at fungere som de resterende aktører under foretagelsen af mit eksperimentelle brud. Dermed vil de udgøre den totale aktør og den ventende aktør. Rollen som den totale observatør vil jeg selv påtage mig, da dette giver mig selv størst muligt overblik over normbruddet og indsigt i alle reaktioner.

For at sikre mig at aktørerne har det rigtige fokus under normbruddet, vil jeg konstruere to manuskripter eller guides, som de kan følge under iscenesættelsen.

Instruktioner til den totale aktør

- Som det beskrives i femfingerreglernes første punkt, er det vigtigt, at den totale aktør formår at undertykke følelsen af pinlighed, som kan opstå, når normer overskrides. Selvom disse negative følelser opstår, er det vigtigt, at forholde sig smilende og mest muligt afslappet over for respondenterne, også selvom dette ikke er gengældt.
- Den næste femfingerregel: anvend dine omgivelser og den naturlige situation. Det er af betydning at forholde sig åbent over for feltet og i særdeleshed, hvis en respondents reaktion skulle overraske. Dette kunne for eksempel være, hvis bussen bliver forsinket osv. Sådanne hændelser giver muligheder for at skabe kontakt.
- Dermed er det muligt at anvende rådet om ”flinkt brok”. Dette kunne være dårligt vejr og andre situationer.
- For at etablere den bedst mulige kontakt kan det være nødvendigt at være personlig. Det at udlevere informationer om en selv opfordrer til det samme hos den modsatte person. På denne måde sænkes paraderne, og en relation skabes.
- Den sidste regel er at ”give mere” og uventet. Hele normbruddet bygger på *den uopfordrede*

flinkhed og den uselviske gerning. I den handling at tilbyde en fremmede en is ligger både et normbrud samt en flink handling. Derudover er det vigtigt at udelukke grundene, en respondent kan have for ikke at modtage isen. Dermed skal der være mulighed for at vælge tre forskellige is og der er vådservietter med til at dele ud.

- Som det sidste redskab til at skabe interaktion vil jeg påpege, at humor også kan hjælpe til at skabe interaktion.
- Rækkefølgen af aktørerne har stor betydning. Det er vigtigt, at den ventende aktør placeres først og dernæst de resterende. Derefter er det vigtigt kun at besvare respondenternes henvendelser og ikke virke påtrængende, da dette vil forstyrre privatlivets ret, hvilket er en overskridelse af det etiske kodeks.

Disse seks punkter bygger som sagt på Aps femfingerregler og har til formål at skabe en flink og venlig interaktion mellem aktøren og respondenterne, samt der er inddraget nødvendige etiske overvejelser for at bibeholde det positive element i normbruddet. Derudover inddrages de observationer, som er set under den første analysedel.

Instruktioner til den ventende aktør

1. Det er vigtigt at virke så naturlig som muligt og først lade sig mærke af den totale aktørs tilstedeværelse, når denne henvender sig. Derefter anerkendes den totale aktør, og pindisen accepteres.
2. Ved tilbuddet af is skal den ventende aktør virke overrasket og efter overdragelsen af pindisen vise taknemlighed. Derudover er det vigtigt at takke højt og høfligt.
3. Til sidst skal den ventende aktør forsøge at bibeholde en hyggelig stemning. Dette kan ske ved at interagere i smalltalk.

Disse manuskripter til de to aktører skal kortlægge aktørenes adfærd. Derudover vil jeg konstruere en observationsguide. Denne guide skal hjælpe aktørerne til at skrive feltnotater, idet det er vigtigt, at alle under normbrud har det rigtige fokus, så der ikke sker forglemmelser. Alle indtryk, observationer og følelser har betydning, derfor er detaljer vigtige for besvarelsen af problemformuleringen.

Observationsguide

1. Hvordan forløb normbruddet? Fortæl hvordan det hele gik?
2. Hvilke følelser opstod og i hvilke situationer?
3. Hvordan skabte du kontakt til menneskene ved busstoppested? Hvordan reagerede disse mennesker ved henvendelsen?
4. Hvilken stemning opstod ved busstoppestedet?
5. Hvordan påvirkede normbruddet dig selv og de andre?

Efter hvert normbrud skal begge aktører forholde sig til disse spørgsmål, dog er disse kun retningslinjer, og alle indtryk har som sagt betydning. Spørgsmålene er åbne for at stimulere refleksion over hele normbruddet og ikke at skabe et alt for snævert fokus. Under selve processen hvor feltnotater nedskrives, kan andre indtryk blive tydelige og dermed mindske mulige datatab under dataindsamlingen. Denne strukturering af normbruddet og observationerne vil øge projektets validitet og sikre, at processen bliver mest muligt ens.

Konkretisering af de positive eksperimentelle normbrud

I det forhenværende afsnit har jeg gennemgået normbruddet og de overvejelser, jeg har gjort mig for at skabe dette ”flinke” normbrud. I disse overvejelser har jeg beskrevet konkrete redskaber til at skabe den ønskede interaktion samt etik i forhold til feltet. Alt dette har jeg forsøgt at gøre så konkret som muligt, dog er det stadig meget teoretisk.

I dette afsnit vil jeg gennemgå mine valg, som skaber de fysiske rammer for normbruddet.

Jeg har valgt to busstoppesteder, som ligger på Aalborg Nytorv. Disse to busstoppesteder ligger på samme vej og lige overfor hinanden. Dette valgte jeg, da det ville gøre det lettere for den totale observatør at ”falde ind” i omgivelserne og dermed virke, som om personen blot venter på en bus. Derudover afgang busserne ved disse stop med 15 minutters mellemrum, dette gør, at der er hurtig udskiftning af tilskuere. På denne måde tiltrækker vores normbrud ikke unødvendig meget opmærksomhed og giver os mulighed for at foretage flere lige efter hinanden.

Dernæst var valget af is også vigtig for mig. Idet respondenter bliver tilbudt en is, lige før de stiger

på bussen, er isens størrelse vigtig, da der ikke må indtages drikkevarer eller mad på bussen. Hvis isen er for stor, kan det være svært for respondenterne at nå at spise den, inden bussen ankommer. Derudover er det vigtigt at vælge istyper, som de fleste danskere er bekendte med for at minimere det ukendte i dette normbrud. Hvis de tilbudte is er af varianter som respondenterne er bekendte med, giver det ikke plads til større overvejelser om, hvorvidt respondenterne kan lide isen. Dermed skal respondenterne blot forholde sig til, om de ønsker en is fra en fremmed. I forlængelse af dette valgte jeg en ispakke, som indeholder tre af de mest kendte is: københavnerstang (vaniljeflødeis med appelsin vandis skal), eskimo (vaniljeflødeis med chokoladeovertræk) og sportsbrus (vandis med ”sports” smag og chokolade på spidsen). Med disse tre forskellige is forsøger jeg at skabe en bred platform og dermed ramme så mange som muligt. Til sidst er det vigtigt, at pindisen bliver fremvist i deres oprindelige emballage, ikke blot det plastik, de individuelle is er indpakket i, men også den kasse, som den totale aktør rækker ud til respondenterne. Dette giver et helheds indtryk af, at disse is er uberørte og fremstår ”uskylde”.

Jeg forsøger dermed at give respondenterne så få mulige årsager til at afslå tilbuddet om en isvind på denne meget varme sommerdag. Da det også var af vigtighed, at normbruddet blev foretaget på en varm sommerdag, skulle temperaturen være mellem 22-30 grader. Sådant en dag vil det virke mere naturligt at spise is og samtidig give den totale aktør en oprigtig grund til at tilbyde is til fremmede under påskud af, at isen var ved at smelte.

Jeg valgte at foretage normbruddene mellem kl 14-18, det vil sige i eftermiddags timerne. Dette tidspunkt er mellem måltiderne, et par timer efter frokost, men endnu ikke aftensmads tid. Dermed tilbyder jeg mine respondenter en eftermiddags snack.

Alle valgene havde til formål at skabe, på trods af selve normbruddet, en naturlig social situation, hvor det kun er selve normbruddet, som forstyrrer den sociale orden.

Analyse

I mit metode afsnit beskrev jeg de to forskellige metodiske tilgange, først den diskurspsykologiske tilgang og dernæst observation af de positive eksperimentelle brud. Ved anvendelsen af disse har jeg to forskellige empirisæt, det ene er en samling af udvalgte historier fra hjemmesiden FLink.dk og det andet er feltnotaterne fra observationerne. I dette afsnit vil jeg analysere disse empirisæt og forsøge bedst muligt at besvare min problemformulering. Min teoretiske ramme vil hovedsagelig være Goffmans teori om *face-work* samt ufokuseret og fokuseret interaktion. Dog vil jeg under diskursanalysen anvende perspektiver fra forståelsen af meningsdannelsen, særligt Bruners fortolkning af fortællingens betydning, til at skabe de temaer, som tilsammen vil udgøre typer af flinkhed. Disse typer vil jeg derefter belyse ud fra Goffmans teori.

Diskursanalyse

Som sagt anvender jeg diskurspsykologien som den metodiske ramme samt teorierne om interaktion og *face*. Jeg anvender forståelse af meningsdannelse og den narrative fortælling til at nedbryde historierne til håndterbare dele som jeg derefter kan analysere. Dermed vil jeg anvende Bruners forståelse af en fortællings fem elementer; *handlende person, den foretagne handling, en hensigt, en skueplads og et redskab* til at behandle historierne og Goffmans teorier til at forstå dem.

Alle historierne bygger på personer, som fortæller om, hvordan fremmede enten har hjulpet dem eller været overraskende flinke overfor dem. Som beskrevet i mit teoriafsnit om mening kan det, at den fortællende person har tillagt denne hændelse så meget betydning, være et udtryk for, at hændelsen ligger uden for dennes verdenssyn eller forståelse af verden. Ligeledes er de seks elementer af historierne også beskrevet i teoriafsnittet, disse seks elementer vil jeg anvende til at bearbejde historierne under kodningen.

Under kodningen af min empiri har jeg som sagt valgt at opdele den i forskellige temaer, og ud fra disse temaer vil jeg skabe typologier for flinkhed. Temaerne vil repræsentere de forskellige diskurser og fokuser i historierne.

Først vil jeg gennemgå de temaer, som næsten alle de ”flinke” historier indeholder, derefter vil jeg arbejde med de temaer, som adskiller historierne. Det er selve kombinationerne af temaerne, som skaber typologier af flinkhed.

Tema

Den første historie, jeg vil anvende, starter således.

”... jeg stod på bussen og havde ikke mindre end 500 kr. på mig i kontanter. Jeg går op for at veksle, men buschaufføren er ked af, at han ikke kan klare at veksle så mange penge(...) Da jeg var lige ved at hoppe af, skynder han sig ned midt i bussen og smider en 20'er i automaten og giver mig billetten. ” bilag: 1;2

I denne historie er den handlende person buschaufføren, som via redskabet, som er en 20'er, opnår sin hensigt, som er at hjælpe den fortællende person ved at betale hans busbillet. Skuepladsen er det offentlige rum i form af en bus. De fleste af historierne skueplads er offentlige, da historierne omhandler flinkhed mellem fremmede. Handlingen er det at overrække penge, og det er der, flinkheden opstår. Den fortællende person beskriver, hvordan personen oplever en følelse af nød eller bekneb, altså det at være i en situation, som virker håbløs for den fortællende person selv at løse. Denne følelse er en af de store gengangere i historierne, og dermed er det første tema *bekneb*.

Temaet *bekneb* indebærer, at en person er i en situation, hvor personen var i en form for nød eller problem, i dette tilfælde en person, som ikke kunne købe sin busbillet. Den handlende person hjælper altså den fortællende person ud af en situation, som den fortællende person er fastlåst i, altså at personen ikke med egne midler har mulighed for at løse problemet.

”Jeg er inde i Ålborg midtby og efter en del tid finder jeg endelig en parkeringsplads – den eneste der er ledig på pladsen. Jeg griber ned i min taske og opdager, at jeg ikke har fået mine penge med.....hvad gør jeg så?! Jeg kommer i tanke om mobile pay, og tænker, at jeg måske kan finde en eller anden på parkeringspladsen, som kan veksle lidt mobile pay til kontanter. Jeg kigger rundt og ser en ung fyr. Jeg forklarer ham om mit problem og han har faktisk mobile pay, men ingen kontanter. “Jeg går lige ned og hæver til dig, siger han”- “Hvor meget skal du bruge?” Jeg siger, at det behøver han ikke, men han insisterer, og jeg takker og siger, at jeg gerne vil have 50 kr. Han går afsted, og jeg venter på pladsen, og tænker på hvor stort det egentlig er, at han gør det for en fremmed som mig.

Snart er han tilbage, han stikker mig 50 kr. vekslet til mønter, lige til at putte i automaten. Jeg takker ham og beder ham om hans telefonnummer, så jeg kan overføre pengene til ham. “Nej det skal du ikke, dem får du bare – der falder jo intet af mig for at hjælpe dig”, siger han. Jeg insisterer, men han gør det tydeligt for mig, at det mener han, og med et stort smil sætter han sig ind i sin bil og ønsker mig en god dag.....og efter sådan en behandling kan man vist ikke have andet!” bilag:1;6-7

I denne historier er den handlende person den unge mand, som forærer den fortællende person 50 kr. til sin p-billet. Igen er penge redskabet til at opfylde hensigten, som er at hjælpe kvinden med at beholde sin p-plads.

Dette citat minder meget om det førnævnte, dog beskriver det bedre, hvordan den fortællende person opsøger en fremmed i sit *bekneb* og dermed giver den fremmede muligheden for at udføre den flinke handling, der som sagt er at forære hende pengene til parkeringsbilletten.

Dermed bliver et andet tema tydeliggjort, hvilket er *tillade sårbarhed*. Dette tema er i forlængelse af temaet *bekneb*, dog tildeler jeg det sit egen kategori, da individet er nødt til at udstille sit problem.

I den tidligere historie, hvor manden på bussen modtager en busbillet, vil den fortællende person oprindeligt ikke modtage billetten og forsøger at stå af, hvilket buschaufføren ikke tillader. Den handlende person, buschaufføren, er dermed nødt til at være meget viljefast for at få lov at foretage sin flinke handling. Derfor kan *bekneb* sagtens opstå uden *tillade sårbarhed*, dog virker dette ikke modsat. En person kan ikke tillade sårbarhed uden også at være i *bekneb*. Trods dette opstår disse to temaer oftest sammen giver dermed den handlende person mulighed for at opnå sin hensigt igennem den flinke handling.

I de to forhenværende historier har den fortællende person været i *bekneb*, dog er det ikke altid den fortællende person, som er fokuset for den flinke handling.

I dette citat beskriver en ældre kvinde sit forhold til pizzeria Enes.

“Jeg vil også godt lige sige et par ord om denne utrolige venlige og hjælpsomme forretning. Først, jeg har kun rosende ord tilovers for maden. Ud over det har jeg oplevet, at ikke kun hjælper han de unge, han hjælper også de gamle og de syge. Min nabo er 83 år gammel, alene, og har svært ved at komme op i byen og handle. Enes

kører gratis ned med mad til ham hver lørdag har de aftalt. Jeg har selv været syg i en lang periode og har ikke kunne komme på gaden. Derfor bestilte jeg mad hos Enes tit som han også ganske gratis bragte ud. Han tilbød også at handle for mig fordi jeg ikke selv kunne. Nu har jeg heldigvis en familie der kan hjælpe mig, men jeg blev så rørt over at han tilbød dette helt uopfordret. Heldigvis findes der stadig den slags mennesker endnu, men der er langt i mellem. TAK TAK FOR JERES HJÆLP!!!”
bilag:1;5-6

I dette citat beskriver den fortællende person, hvordan et pizzeria hjælper en syg mand. Den fortællende person er bekendt eller ven til den syge mand. Det er manden som er personen i bekneb. Den handlende person er de ansatte på pizzeriaet, som via deres handling, at handle ind for den syge mand, opnår deres hensigt, at gøre tilværelsen lettere for manden. I forhold til de forhenværende historier er denne skueplads ikke nær så offentlig og forgår privat mellem manden i bekneb og de handlende personer. Ligeledes er redskabet også anderledes, i de førnævnte historier var redskabet penge, i denne historie er det den indsats, den handlende gør for manden. På baggrund af de historier, som har samme karaktertræk som denne, skaber jeg temaet *de udsatte*.

Ligesom det tidligere tema ligger dette tema i forlængelse af *bekneb*. Dog vælger jeg igen at adskille disse to, da der er forskel på situationen. I dette tilfælde er der ikke tale om direkte *bekneb*, men mere en besværlig situation, hvor en person gør en ekstra indsats. Disse historier omhandler oftest ældre mennesker eller handikappede, disse mennesker kan betragtes som udsatte i det danske samfund, deraf temaets navn. Den næste historie indeholder også temaet *de udsatte*.

”(...) Jeg har ALDRIG set en SÅ engageret pædagog som ham jeg så i lørdags. Han brugte så meget af aftenen på at danse med en pige i kørestol, som ikke havde noget sprog, men som bare ELSKEDE at ”synge med” på samtlige numre. Han kørte stolen rundt, stod foran den og holdte hende i hænderne, han tippede den så der var bevægelse og sang sammen med hende i kørestolen. Jeg var SÅ imponeret. Derfor skriver jeg til FFlink.” bilag:1;4

Denne historie er beskrevet fra en helt tredje vinkel, hvor den fortællende person ingen personlige relationer eller interaktion har med den handlende person. Den fortællende person har observeret den flinke adfærd fra en udestående position og er derigennem blevet påvirket af adfærden. Citatet beskriver, hvordan en pædagog yder en stor indsats for, at en handikappet dame får den bedst

mulige oplevelse. Den handlende person er pædagogen, hvis hensigt er at skabe glæde hos den handikappede dame. Redskabet er, ligesom den sidste historie, indsats og involveringen i en andens liv. Flinkhed opstår, idet den handlende person involverer sig i den anden liv. Modsat temaet *tillad sårbarhed* er dette temas fokus på den modsatte part i interaktionen, nemlig den handlende person. Ligesom personen i *bekneb* skal turde vise det og være sårbar, skal den handlende turde involvere sig. Dermed vil jeg kalde dette tema for *involveringen*. I denne historie er det ikke en person, som er i direkte nød eller i en besværlig situation, men et professionelt forhold mellem pædagogen og en handikappet.

”Hussein holder ikke selv jul, men det holder ham ikke fra at invitere ensomme og økonomisk trængte danskere indenfor i sit hjem 24. december.

- Der bliver serveret and, rødkål, brune kartofler, hvide kartofler, brun sovs og franske chips, forklarer han.

- I skal ikke ha' gaver med, men I skal ha' godt humør med!” bilag:1;24

Denne historie er ligeledes beskrevet fra en tredje og udefra stående vinkel. Den fortællende person er på ingen måde involveret i handlingen, men beundrer hensigten, som er at skabe en god aften for dårligt stillede danskere, der ikke har mulighed for at holde jul. Redskabet i denne historie er den unge mands resurser og sin eget hjem, som han åbner for fremmede mennesker. Skuepladsen er i modsætning til alle de andre historier de sociale medier, da det er igennem de sociale medier, den handlende inviterer menneskerne til sit hjem. Det at anvende de sociale medier skaber oftest mere opmærksomhed på handlingen og bagvedliggende faktorer. I dette tilfælde blev fokuset lagt på, at den unge mand er muslim, og at han derfor ikke ”burde” holde den kristne jul. På baggrund af dette skete der et brud med de fordomme, som eksisterer om muslimer, og dermed tillægges handlingen et politisk perspektiv. Flinkhed opstår i det, som kan kaldes *forventningsbrud*, hvilket bliver til det femte tema.

Dernæst har anvendelse af de sociale medier en særlig effekt, disse historier bliver oftest mere udbredt og diskuteret. Denne effekt ligger uden for mit problemfelt, da jeg ikke ønsker at undersøge mediernes magt og indflydelse. Trods det kan jeg ikke fornægte, at de historier som anvender medier som skueplads, får en anden karakter, derfor har jeg et lille tema, som jeg kalder *sociale medier*, dette er lille tema, og selvom det har stor indflydelse når det anvendes, er dette stadig en sjældenhed.

Et andet element af denne historie er, at de mennesker, som den unge muslims flinke handling er rettet imod, ikke selv har opfordret til den eller opsøgt den. Det samme ses i den næste historie.

”Min nabo er simpelthen det sødeste. Hun har taget sig tiden til at plukke ribs, putte den i en kop, binde bånd omkring og skrive et skilt. Blot for at glæde andre.”

bilag:1;20

Den handlende person, som i denne historie er naboen, har den simple hensigt at glæde andre mennesker via redskabet, som er friskplukkede bær. Denne handling er ikke rettet mod nogle bestemte og har derfor kun formålet at glæde andre. Samtidig er skuepladsen også privat, den er begrænset til det bord, som er afbilledet. Nabovens hensigt er udelukkende at glæde de mennesker, som kommer forbi. Denne historie har en uselvisk karakter. Alle handlinger i de førnævnte historier er selvfølgelig uselviske, da ingen af de handlende personer modtager noget udover anerkendelse for deres handling. Denne historie er dog anderledes, den handler udelukkende om at skabe glæde hos andre. Samtidig er den fuldkommen uopfordret, der er ingen i bekneb eller en besværlig situation. Dermed bliver det sidste tema *uopfordret*. Dette er et interessant og anderledes tema i forhold til det andre. I dette tema ligger fokuset fuldkommen på den handlende person, ikke modtageren. Samtidig er det det eneste tema, som overhovedet ikke kombineres med *bekneb*, da forudsætningerne for *bekneb* udelukker muligheden for, at handlingen kan være uopfordret.

Hermed har jeg redegjort for de syv temaer, som eksisterer i historierne fra FFlink.dk. Disse temaer repræsenterer altså de elementer, som historierne oftest indeholder. Dog eksisterer de aldrig alene,

men i sammenspil med hinanden. Visse temaer kombineres oftest og andre sjældent med hinanden. Disse kombinationer af temaerne udgør dermed de typer af flinkhed, som eksisterer i historierne.

Opsummering af de syv temaer

Bekneb: temaet *bekneb* eksisterer i de historier, hvor en person befinder sig i en besværlig situation, som den handlende person kan hjælpe personen ud af.

Tillade sårbarhed: Dette tema omhandler en person som er i *bekneb* og fokuserer på, at det er nødvendigt, at denne person viser sine problemer og tillader, at andre involverer sig. For at modtage hjælp er det dermed nødvendigt at tillade at vise sårbarhed.

De udsatte: Igen omhandler det personen, som modtager hjælpen. Denne person er ikke i direkte nød eller står i en konkret situation, som er besværlig. Temaet omhandler mere samfundets udsatte og dårligt stillede for eksempel handikappede, ældre, fattige osv.

Forventningsbrud: Dette tema omhandler de historier, hvor der opstår et forventningsbrud mellem fordomme, der kan eksistere om den handlende person og personens handling.

Sociale medier: Dette tema adskiller sig fra de andre, da det ikke omhandler hverken den handlende eller personen, som er objekt for handlingen, men derimod hvordan handlingen bliver formidlet, samt hvordan historiens karakter ændres ved anvendelsen af de sociale medier. I og med at historiens karakter ændres, hvilket kan betragtes som selviscenesættelse, kan det diskuteres, om handlingen stadig kan betragtes som flink, da en flink handling betragtes som uselvsk. Denne fordrejning af flink vil jeg ikke diskutere i dette projekt, da det ligger uden for mit fokusområde.

Uopfordret: Dette temas fokus ligger på den handlende persons motivation for at udføre en flink handling uden at blive opfordret, hverken af en enkelt person eller en samfundsgruppe. Med ordet opfordring menes der både en henvendelse eller fremstilling af direkte og indirekte nød eller problemer.

Involvering: Det sidste tema handler om at involvere sig i andres problemer. Det at den handlende person skal turde involvere sig. Det kan dermed være nødvendigt at tilsidesætte følelsen af at gøre noget, som måske er uventet eller på anden vis overskrider den sociale orden for at hjælpe en anden.

Typificering af flinkhed

I dette afsnit vil jeg repræsentere de typer af flinkhed som eksisterer i udvalgte historier fra FFlink.dk. Disse flinkhedstyper opstår, når temaerne kombineres, og de kombinationer som opstår oftest, betragter jeg som udtryk for en bestemt type af flinkhed. Jeg har dermed valgt at inddеле flinkhed i tre typer: *den gode samaritaner*, *Den uventet flinkhed* og *den uopfordrede flinkhed*.

Den gode samaritaner

Denne form for flinkhed er den mest fremtrædende type i min empiri. Den situation, som den fortællende person beskriver, er simpelt opbygget: ”en person var i nød og en fremmed hjalp”. Denne simple opbygning har været med til at navngive denne type for flinkhed, da den leder tankerne hen på den bibelske fortælling om ”den barmhjertige samaritaner”. I denne fortælling beskrives det, hvordan en samaritaner, på trods af sin egen dårlige sociale stilling vælger at hjælpe en mand, som er blevet overfaldet og plyndret.

Denne type flinkhed handler altså om at hjælpe andre mennesker, som har brug for det. I typen er der to aktive roller: personen som har brug for hjælp, og personen som hjælper. Den fortællende udgør oftest personen i bekneb og fremstiller historien som en positiv og speciel oplevelse. Dette kan tolkes som, at denne situation er en unik oplevelse, som ikke opstår ofte for den fortællende person.

Det at denne type er mest dominerende i min empiri kan tyde på, at det er lettere at fremstå og opføre sig flinkt i sådanne situationer. Den flinke adfærd er altså i denne form et valg, personen kan vælge at tage eller at ignorere. Det flinke adfærd er altså ikke på bekostning af personen selv, med bekostning refereres der til Goffmanns teori om *face*. Denne situation er ikke en fare for personens *face*, og dermed risikerer individet ikke at komme *out of face*, så der er dermed lille chance for, at denne handling kan blive pinlig for personen selv. Situationen tillader dermed mennesker at opføre sig flinkt uden omkostninger for og udstilling af personen selv.

Denne type flinkhed kan indeholde flere af de førnævnte temaer. Dog indeholder den altid temaerne *bekneb*, *tillade sårbarhed* og *involvering*, da disse tre temaer er mere eller mindre beskrivende for hele denne interaktion. En person er i problemer og giver udtryk for dette, hvorefter en fremmed vælger at hjælpe. Denne situation opstår naturligt i det offentlige rum og er svær at

iscenesætte. På trods af det er forudsætningen for, at den kan opstå, at mennesker forholder sig åbent overfor andre. Denne form for åbenhed beskriver Goffman i sin teori om den fokuserede interaktion, hvor han kalder denne for tilgængelighed. At det er individets pligt at aflæse kropssproget fra menneskene omkring individet, når denne færdes i det offentlige rum.

Ud over de førnævnte temaer kan denne type flinkhed indeholde alle temaerne på nær *uopfordret*. Da modtagerne af flinkhed altid har indirekte eller direkte behov for hjælp og dermed opfordrer den handlende person til at hjælpe. Denne type er altså bred i sin definition og kan indeholde mange forskellige faktor eller elementer, dog er selve opbygningen af situationen altid enes.

Den uventede flinkhed

En anden type for flinkhed er *Den uventede flinkhed*. Denne type indeholder oftest temaerne *de udsatte* og *involvering*. Dog er det også disse historier, hvor temaet *sociale medier* og *forventningsbrud* oftest fremtræder. I modsætning til *den gode samaritaner* er den fortællende person ofte en udenforstående, som observerer hændelsen eller handlingen. Der er en form for opgør med stereotyper og forestillinger. Et godt eksempel på dette er den førnævnte historie om muslimerne, som holder juleaften for danskere. Selve handlingen er flink, men samtidig uventet flinkhed. Ligeledes er det også denne type historie, som anvender de sociale medier til at skabe opmærksomhed på historien. Dog er dette ikke et nødvendigt træk ved denne type af flinkhed.

De personer, som hjælpes, er sjældent i decideret nød, men mere i en besværlig situation, hvor hjælpen kommer fra en overraskende person. Derudover kan der være tale om en ansat, som yder en ekstra indsats i sit arbejde, for eksempel som i denne historie.

”Min kæreste og jeg var i London på ferie. Derhjemme havde vi efterladt vores kanin, som mine forældre skulle passe. De havde fået en ekstranøgle som jeg HAVDE tjekket passede, så da min mor dagen efter vi var landet sendte en sms med “Nu må du ikke gå i panik, men du har givet os to nøgler til opgangen og ingen nøgle til lejligheden” gik jeg fra at nyde en lækker pastaret på en italiensk restaurant i centrum af London til REN og skær panik.(...)Ved 4. låsesmed kom jeg igennem til Din Låsesmed, som sagde, at jeg kunne ringe til politiet og få en godkendelse til at åbne døren, det havde de gjort før når beboeren bare ikke havde mulighed for at dukke op.

Jeg ringede til Østjyllands politi og fik fat i vagthavende, og det havde han altså aldrig hørt om. Det var tydeligt at han kunne høre panikken i min stemme, da jeg med stigende desperation prøvede at forklare ham, at min lille uldtot ville tørste ihjel i lejligheden, hvis vi ikke kom ind inden min kæreste og jeg var hjemme igen.

Vagthavende mente dog, at jeg burde kunne lave en aftale med låsesmeden om at sende en kopi af mit pas til dem pr. mms, så de kunne se at jeg var hvem jeg gav mig ud for at være men lovede mig samtidig, at hvis dette ikke ville virke måtte jeg jo ringe igen og så måtte vi arrangere at de sendte en patruljevogn til at servicere åbningen af min lejlighed. Jeg ringede tilbage til Din Låsesmed, og snakkede først med en venlig medarbejder som slet ikke kunne forstå politiets besked. Jeg blev til sidst stillet om til chefen og gennemgik det hele en gang til. Han var meget forstående men gjorde det også klart, at de altså ikke kunne omgås reglerne på den måde – fair nok. Til gengæld tilkendegav han, at han gerne ville forsøge at ringe til politiet for mig, for han kunne faktisk ikke forstå den besked jeg havde fået, de havde før fået polititilladelse til at åbne døre, det var efter hans udsagn noget låsesmede faktisk gjorde jævnlige, hvis “pisset brændte på” som han selv sagde.

Ti minutter efter ringede han tilbage, at hun havde han snakket med vagthavende OG to anden betjente, og han havde nu fået tilladelse til, at gå ind i lejligheden. Jeg var så lettet at jeg var lige ved at begynde at tude (...)”bilag:1; 14-15

I denne historie beskriver en kvinde, hvordan låsesmeden i samarbejde med politiet redder hendes kanin. Denne historie modsiger fordommen om, at politiet aldrig kan hjælpe i mindre nødsituationer, særligt at betjenten er villig til at sende en patruljevogn ud for at hjælpe låsesmeden med at redde kaninen. I dette tilfælde er skuepladsen privat, denne hændelse foregår mellem kvinden, låsesmeden og betjenten. Denne historie indeholder temaerne *bekneb, tillade sårbarhed, involvering og forventningsbrud*. Det særlige ved denne type er altså forventningsbruddet som finder sted. I interaktionen forventer vi en bestemt opførsel af hinanden. Under en *face to face* interaktion er der et korrekt *face*, som skal opretholdes. Sker dette ikke, kommer individet *out of face*. I disse tilfælde er det de negative forestillinger om et andet individ, som modbevistes, og det har derfor ikke den samme effekt på individet.

Den uopfordrede flinkhed

Den sidste type flinkhed, som eksisterer i historierne, er *uopfordret flinkhed*. Denne type flinkhed består af kombinationen mellem temaerne *uopfordret* og *involveringen*. Disse to kan enten være alene eller yderligere kombineret med *de udsatte* eller *forventningsbrud*.

Som i de to forhenværende typer er der to aktive roller i denne, en modtager og afsender. I modsætning til de to andre typer er denne form for flinkhed ikke motiveret af modtagerens behov for hjælp, men af afsenderens lyst til at gøre noget flinkt. Dette er grunden til, at typen altid indeholder temaet *uopfordret* og *involvering*.

Denne type flinkhed er sjælden, hvilket kan tyde på, at mennesker finder det svært at være umotiveret flink overfor fremmede. I forhold til Goffmans teori om *face* er en fuldommen uopfordret henvendelse i det offentlige rum også en overtrædelse af den forventede *face*. En sådan overtrædelse kan medføre, at individet bliver pålagt et pinligheds gebyr, og dermed bliver det en ubehagelig situation for alle de tilstedeværende individer.

I denne historie bliver en anderledes måde at udvise flink adfærd på beskrevet:

“På cafeen idag:

Ung kvinde: Hvilken kaffe sælger I mest for tiden?

Mig: Det må være en latte.

Ung kvinde: Så vil jeg gerne købe en mocha til mig selv og en latte til den næste der bestiller sådan én.

Mig: Okay, hvordan kan det være?

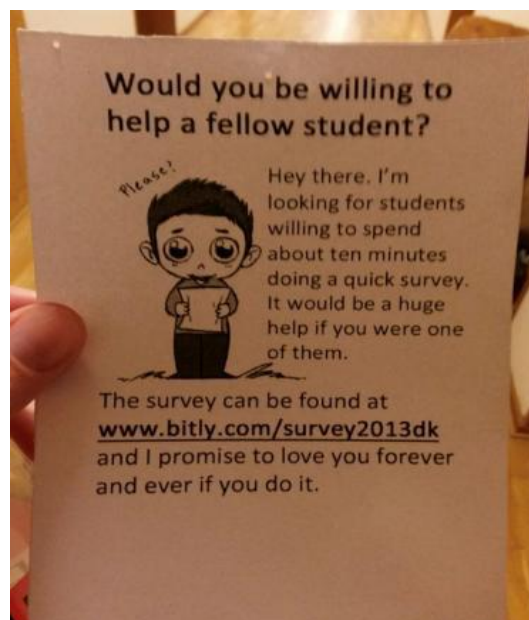
Ung kvinde: Jeg synes vi skal være mere gavmilde overfor hinanden, end vi er nu.

Så den næste gæst der bestilte en latte i aften fik den gratis, uvidende om hvem den var fra. Tænk hvis alle var som den unge kvinde. Hvilket endnu mere fantastisk sted verden ville være! Jeg ved ikke med jer, men hvad denne pige gjorde varmer mit hjerte og får mig til at smile.” bilag:1;5

I dette citat beskrives det, hvordan en fremmed var umotiveret flink, hvilket gjorde stort indtryk på personen. Dette er en fællestræk ved de historier, der falder indenfor denne kategori. Det særlige ved denne historie er, at pigen ingen interaktion har med den person, som hun giver en kop kaffe. Dette er et forventningsbrud, da det ikke betragtes som normalt at give andre mennesker noget på denne måde. Dermed ændres hele situationen og forståelsen af flinkhed. Denne definition er langt mere indsnævret og konkret. Dette har jeg valgt, da denne type af flinkhed skiller sig meget ud i forhold til de andre typer.

Yderligere observationer

Igennem min kodning af empirien har jeg observeret, at måden, hvorpå man kontakter fremmede, har en stor indflydelse.

bilag:1;24

Dette billede viser en høflig og kreativ formulering, som virker både underholdende og tiltalende, dette kan dog ikke betragtes som et tema. Derimod vil jeg anvende denne observation under normbruddet.

Opsamling

På baggrund af den forhenværende analyse af de udvalgte historier fra hjemmesiden FFlink.dk, kan jeg konkludere, at der eksisterer tre former for flinkhed i det offentlige rum: *den gode samaritaner*,

den uventede flinkhed og *uopfordret flinkhed*. Disse tre typer blev tydeliggjort igennem kodning af temaerne; de består altså af de forskellige temaer.

Den gode samaritaner er den mest fremtrædende type og består oftest af temaerne *bekneb*, *involvering* og *tillade sårbarhed*. Denne form for flinkhed opstår oftest, når en person har et problem eller mangler noget, som et fremmed individ kan og vælger at hjælpe med.

Den uventede flinkhed er en flink handling som oftest består af temaerne: *bekneb*, *de udsatte*, *involvering*, *forventingsbrud*. Derudover er det også denne form for flinkhed, hvor de sociale medier anvendes til at bringe den handlende persons budskab. Denne type flinkhed indebærer ofte et opgør med fordomme eller forståelse af andre individer. Det er ikke blot personen, men også handlingen, som kan udgøre forventningsbruddet.

Den uopfordrede flinkhed er modsat de andre umotiveret. Den består altid af temaerne *uopfordret* og *involvering*. Denne flinkheds typer bygger på den handlende persons ønske om at gøre noget flinkt overfor andre, og disse mennesker behøver ikke have et direkte behov for hjælpen. Dette er den mindst fremtrædende flinkhedstype i min empiri og den eneste, som er mulig at iscenesætte i feltet. Derfor er det denne type, som jeg vil anvende til mine positive eksperimentelle brud.

Observationer

I denne del af analysen vil jeg bearbejde feltnotaterne, både de som blev skrevet under observationen af normalen og de positive eksperimentelle brud. Jeg vil fokusere på at redegøre for interaktionen, som opstår, og hvorledes respondenternes reagerer. Først vil jeg analysere de notater der blev taget af normalen, altså belyse, hvordan den almindelige interaktion, som opstår mellem fremmede mennesker ved et busstoppested, foregår. Dernæst vil jeg analysere de positive eksperimentelle bruds indflydelse på feltet.

Normalen

Idet jeg ønsker at belyse et normbrud, er det nødvendigt at skabe en forståelse for den eksisterende sociale orden og beskrive, hvordan den upåvirkede sociale situation ”at vente på bussen” egentlig finder sted. Dermed vil jeg sikre mig, at mit normbrud i særdeleshed er et brud på den sociale orden. Derfor har jeg, som sagt, observeret det, som jeg kalder ”normalen”, hvor jeg har observeret den normale situation i mit felt. Dette vil jeg redegøre for ved hjælp af Goffmans forståelse af

interaktionen, så jeg har et sammenligningsgrundlag i min videre analyse.

Som beskrevet i metodeafsnittet har jeg under notatskrivningen ladet mig inspirere af notatstilen *impressionist tales*, hvor man forsøger at beskrive sit felt så ”malerisk” som muligt og lader ”historien” eller notaterne tale for sig. Denne stil vil jeg også forsøge at inddrage i min analyse, derfor vil jeg skabe et billede af situationen og interaktionen, som eksisterer i mit felt. Denne historie eller case story bygger på mine observationer og er en form for sammendrag af de hændelser, som karakterer situationen.

Det er en dejlig solskins dag midt i juni. Jeg bevæger mig hen til busstoppestedet i den bagende sol. I busskuret sidder der en ældre dame med sin rollator. Derudover står en op ad busskurets ene væg en ung dame optaget af en mobil samtale, ved den anden væg står en mand i slut 20'erne. Ligesom jeg har han head set på og virker optaget af sin mobil. Jeg stiller mig tæt op af busskiltet og finder min mobil frem. Pludselig hører jeg en relativ høj stemme, ikke skrigende, men højere end normalt. Jeg kigger op, den unge dames telefonsamtale har vist taget en dårlig drejning, hun virker oprevet og taler højt i telefonen. På trods af min egen musik, som spiller fra min iPod, kan jeg høre ”det kan du simpelthen ikke være bekendt!” og ”det ville jeg overhovedet ikke tale mere om!”. Jeg begynder at røre på mig og skruer ned for min egen musik for bedre at kunne orientere mig om, hvad der sker. Samtidig kigger jeg hurtigt på manden op af væggen og tager ham i at skele hen mod kvinden, derefter får han øjenkontakt med mig. Han siger intet, men blikket er spørgende og undrende. Jeg retter min opmærksomhed tilbage mod min egen mobil. Kvinden afslutter samtalen, og der bliver stille. Hele busstoppestedet forholder sig stille med en lidt trykket stemning indtil bussen ankommer, og vi skynder os at stige på.

Med denne lille case story forsøger jeg som sagt at beskrive mit felt, når den ikke påvirkes af mine normbrud. I forhold til mine observationer af normalen indeholder denne story de tre vigtigste hovedtræk; den fysiske og psykiske afstand mellem menneskerne, og opretholdelsen af den normale sociale situation under afvigelse.

Interaktion

I min beskrivelse af situationen vil jeg, ligesom i mit teoriafsnit, begynde med den interaktion, som

opstår mellem individerne.

”Der står fem mennesker ved buskuret, to mænd og tre kvinder. To af kvinderne sidder på bænken, den ene er i 40’erne og den anden i midt 20’erne, og hun anvender sin mobil. Den sidste kvinde står op ad den ene væg til buskuret. Hun er også midt i 20’erne. Ved den modsatte væg står den ene mand. Han er i 30’erne og med musik i ørerne og virker ret fraværende. Den anden mand står lidt uden for buskuret på den samme side som kvinden; han er i starten af 20’erne. Ingen af dem snakker eller kigger på hinanden, manden som ikke står op ad væggen går lidt rundt om sig selv. Sådan er situationen, indtil bussen kommer.” Bilag 2;2

I dette citat beskrives placeringen af personerne ved buskuret. I almindelig opfattelse ville denne form for adfærd blive betragtet som mangel på interaktion. Men i forhold til Goffmans teori om *behavior in public places*, er denne form et godt eksempel på den ufokuserede interaktion.

Det særlige ved denne observation er, hvordan individerne placerer sig i forhold til hinanden og med den størst mulige afstand. Det kan diskuteres, om det er en tilstedeværelse af en social norm, eller at mennesker, som færdes i det offentlige rum via ufokuseret interaktion, tilkendegiver den ønskede afstand.

”To damer står ved bussen, de står med ca. 30-40 cm afstand, mens de snakker. Den ene har sin mobil fremme og fremviser noget til den anden på den. Da de siger farvel, giver de hinanden et knus.” Bilag 2;1

I dette citat beskrives to damers møde i det offentlige rum, dog kender disse hinanden. Deres afstand er kortere og indbyder derfor til intimitet og samtale.

Afstanden mellem mennesker i det offentlige rum ændres dog ikke kun af, hvorvidt individerne er bekendte med hinanden. Mængden af mennesker har også en indflydelse.

”Der står to damer, som snakker med hinanden, de har en afstand på omkring 30-50 cm mellem sig, dernæst står der tre andre. Den ene er en mand på 20-30 år iført kasket, han har høretelefoner på og kigger på sin mobil; han virker meget optaget. Han har placeret sig helt oppe ad buskurets ene væg. Derudover står der en mand på omkring 50 år, som virker rastløs, og går frem og tilbage foran busstop skiltet uden

for busskuret. Der lader til, at bussen er forsinket. Ingen af dem snakker til hinanden ud over de, som kender hinanden, og de forholder sig alle med en respektabel afstand.” Bilag 2;1

I dette citat er udgangspunktet som i det første citat tre mennesker i et busstur, som ikke kender hinanden, dog ankommer der flere. De placerer sig igen med god afstand, dog inden for de fysiske grænser af busskuret. Denne kortere afstand bliver accepteret af de andre, dog kigger individerne kort på hinanden. I teorien om den uforkuserede interaktion blev blikkets betydning beskrevet. Vi anvender blikket til at signalere gensidighed og intern forståelse, som kan skabes igennem blikket, hvilket har stor betydning for, hvordan vi færdes og indretter os efter hinanden. I dette tilfælde skabes der en fælles forståelse for den mindre afstand i busskuret. Dernæst tiltræder den høflige uopmærksomhed.

”Der står tre mennesker ved busstoppestedet, en ung mand med tatoveringer op af begge arme, en midaldrende kvinde med tre shoppingposer og en ældre dame, som sidder på bænken med sin rollator holdende foran hende. Ingen har øjenkontakt eller forholder sig aktivt til hinanden. Efter tre minutter ankommer en mor med sit barn i en barnevogn. Kvinden snakker i mobiltelefon. Pludselig smider barnet et stykke legetøj ud af barnevognen, og moren samler det op, dernæst begynder barnet at blive rastløs og prøver at kravle ud, og da moren lægger barnet tilbage i vognen, begynder barnet at græde højt. Alle kigger kort op, men kigger hurtigt væk igen, undtagen den ældre dame, som skaber øjenkontakt med moren og giver hende et lille næsten forstående smil. Damen med shoppingposerne samler dem sammen og flytter lidt rundt på dem, dog uden at flytte sig ud af busskuret. Den unge mand træder tre skridt væk fra busskuret. I løbet af kort tid får moren beroliget barnet og rasler med et stykke legetøj for at tiltrække barnets opmærksomhed.” Bilag 2;1

Citatet skal ses i forhold til begrebet høflig uopmærksomhed, hvor det betragtes som høfligt ikke at tildele mennesker i det offentlige rum for meget opmærksomhed. Barnet adfærd tiltrækker opmærksomhed, dog virker det til, at kun en ud af de tre tilstedeværende tildeler moren denne opmærksomhed. Det interessante er dog, at manden, som hører musik, reagerer ved at fjerne sig ud af busskuret, selvom hele hans udstråling fortæller de tilstedeværende, at han slet ikke har lagt mærke til moren og barnet.

Denne historie beskriver, hvorledes en person med høretelefoner og som umiddelbart ikke reagerer, dog reagerer på forstyrrelsen. Goffman anvender begrebet *"involvement shields"* til at beskrive adfærd, som skal beskytte en selv mod at tildele og tiltrække opmærksomhed. I disse historier bliver høretelefoner altså anvendt til at skærme af for omverden og dermed muliggøre afstandsstagning til den sociale situation.

"Der sidder en mand, midt i 20'erne, på bænken i busskuret, han sidder med høretelefoner i og har sin mobil fremme. Der sidder han alene indtil der kommer en anden hen til busskuret, det er en mand på ca. 20 år. Han stiller sig op ad busskurets ene væg og finder sin egen mobil frem. Idet han ankommer, kigger manden på bænken hurtigt op også ned igen. De holder denne placering og fokuserer på deres mobiler indtil bussen kommer." Bilag 2;1

I dette citat beskrives det, at mobilen på samme måde som høretelefonerne fungerer til at skabe afstand mellem individet og den sociale situation. Dette kan dermed hentyde til, at ved at anvende høretelefoner og mobil som *"involvement shields"* ved et busskur skabes der en afstand til den sociale situation, hvorved individet ikke behøver at forholde sig mere en højst nødvendigt til de andre tilstedeværende. Denne form for teknologi er altså med til at skabe psykologisk afstand mellem individerne. Dette redskab anvendes under den ufokuserede interaktion på samme måde som den høflige uopmærksomhed.

"En beskidt udseende mand sidder på bænken, han har tre poser med pant flasker stående foran sig. Han er iført en lang brun jakke og nogle meget store høretelefoner. Manden virker fraværende og ikke helt normal, da hans øjne er kolde og udtryksløse. Han er solbrændt, som om han tilbringer meget tid udendørs. Han er helt alene i busskuret. Da han har siddet der nogle minutter, ankommer en dame på omkring de 30 år, hun stiller sig helt uden for busskuret, tæt op af busskiltet. Da hun ankommer, kigger hun i retning mod manden på bænken, hendes blik virker mere som en skelen mod ham. Hun virker rastløs, mens hun venter på bussen. Dernæst kommer der endnu en mand, denne mand virker til at være i slutningen af 30'erne og iført jakkesæt. Ligesom kvinden kigger manden rundt omkring ved busskuret, og hans blik hviler et par sekunder længere på manden ved bænken. Dernæst går han forbi både damen og manden, og stiller sig uden for busskuret på den modsatte side af damen. Afstanden

mellem de tre mennesker virker større end normalt, og ingen stiller sig inden for busskuret. Dernæst ankommer endnu en kvinde, hun kigger hurtigt på de tilstedeværende og placerer sig med ca. en halv meter til den stående kvinde. Dette virker som en påfaldende kort afstand, da der næsten 2 meters afstand til manden på bænken.” Bilag 2;2

I denne historie anvendes den høflige uopmærksomhed i forhold til manden på bænken. Denne mand udviser ikke afvigende adfærd, dog kan hans ”body idiom”, altså både hans kropssprog og udseende, kategorisere ham som afviger i samfundet. På trods af hans specielle udseende virker det næsten, som om ingen af de tilstedeværende har set ham. I forlængelse af dette placerer de andre tilstedeværende sig bemærkelsesværdigt langt væk fra manden. I forhold til de forhenværende afsnit om afstanden mellem individer i busskuret, placerer den tredje ankommende sig en del tættere på kvinden, i stedet for at placere sig mellem manden på bænken og kvinden, dog virker det, som om hun ikke har set ham. Denne manglende tildeling af opmærksomhed betragter jeg som anvendelse af høflig uopmærksomhed.

”To personer er ved busskuret, den ene, en kvinde i 20’erne, sidder på bænken og en mand i midten af 40’erne står op ad den ene side af busskuret. Kvinden sidder og kigger på sin mobil, mens manden bare står og kigger i den retning, bussen burde ankomme fra. De hverken kigger på eller snakker til hinanden, og denne situation fortsætter nogle minutter. Idet der ankommer en bus til busstoppestedet ved siden af, løber en kvinde forbi efter denne bus. Idet hun passerer busskuret, snubler hun og er lige ved at tage den på hovedet. Kvinden genfinder balancen og kigger ned, hvor hendes sandal er gået i stykker, hun samler den op og fortsætter hen til det næste busskur, dog er bussen kørt, og hun sætter sig på bænken og gnider sin fod. Selvom dette foregår næsten lige foran de to personer ved det observerede busskur, reagerer hverken kvinden eller manden voldsomt på denne hændelse. Idet kvinden var ved at falde, kigger de begge op, hurtigt og måske en smule voldsomt. Derefter fandt manden sin mobil frem, og kvinden kiggede tilbage til sin mobil. Deres bus ankommer få minutter efter og de stiger begge på.” Bilag 2;4

I denne historie anvendes der også høflig uopmærksomhed, dog ikke lige så bemærkelsesværdig. De to tilstedeværende reagerer ikke voldsomt på, at kvinden snubler, dog reagerer de, da det ser ud

til, at hun er ved at falde, men da dette ikke sker, tildeler de hende igen uopmærksomhed. Ifølge Goffman har individet et ansvar for ikke at krænke et andet individ med deres opmærksomhed. I den førnævnte historie med manden, hvis udseende kategoriserede ham som afviger, er den manglende opmærksomhed mere afvisende, da de tilstedeværende også tog fysisk afstand til ham. Hvorimod de i den sidste historie, hvor kvinden var ved at falde, ikke på samme måde virker afvisende, men mere hensyntagende. De to tilstedeværende reagerer, da situationen virker ”farlig” for kvinden, men da hun ikke falder og slår sig, tildeler de hende ingen opmærksomhed. Dette kan være for ikke at virke som vidner til kvindens ”måske lidt pinlige” uheld.

Dette kan betyde, at der er en forskel på, hvorfor høflig uopmærksomhed anvendes, om det er afstandtagende på grund af afvigelse eller for at vise hensyn til andres færden.

Alt dette kan betragtes som ufokuseret interaktion, interaktion som ikke er rettet mod et individ, men mod alle de tilstedeværende, således at individerne kan vente på bussen uden at forstyrre hinanden.

Dog observerede jeg også det, som Goffman kalder fokuseret interaktion. Som beskrevet i den første historie observerede jeg, hvorledes mennesker, som er bekendte med hinanden, oftest stiller sig med mindre distance imellem sig. Dette øger intimiteten og gør det lettere at føre en samtale med normalt eller lavere stemmeleje, så der ikke tiltrækkes medlyttere. Dette er den mest direkte interaktion, som jeg har observeret, men da dette er mellem bekendte, er det ikke så interessant som den, der opstår mellem fremmede.

”(...)da moren lægger barnet tilbage i vognen, begynder barnet at græde højt. Alle kigger kort op, men kigger hurtigt væk igen, undtagen den ældre dame som skaber øjenkontakt med moren og giver hende et lille næsten forstående smil.(...)” Bilag 2;1

Dette er et udsnit af den før beskrevne historie, hvor moren ankommer med et uroligt barn. Som tidligere sagt reagerede de fleste ikke på uroen på nær den ældre dame. Idet den ældre dame skaber øjenkontakt med moren og giver hende et forstående smil, skabes det som kaldes et gensidigt blik. Der opstår en diskret kommunikation, hvor den ældre dame tilkendegiver forståelse, som moren tager imod. Denne lille tilkendegivelse er ikke den eneste, jeg har observeret.

”Der står fem mennesker ved busskuret, to mænd og tre kvinder. To af kvinderne

sidder på bænken, den ene er i 40'erne og den anden i midt 20'erne, hun anvender sin mobil. Den sidste kvinde står op ad den ene væg til busskuret hun er også midt i 20'erne. Ved den modsatte væg står den ene mand, han er i 30'erne og med musik i ørerne og virker ret fraværende Den anden mand står lidt uden for busskuret på den samme side som kvinden, han er i starten af 20'erne. Ingen af dem snakker eller kigger på hinanden, manden som ikke står op af væggen, går lidt rundt om sig selv. Sådan er situationen indtil bussen kommer. Den unge mand står tættest på bussen og gør sig klar til at stige om bord, men da han tager sin pung op af lommen, sker der noget, og indholdet falder ud. Han bliver overrasket og virker en smule forvirret. Kvinden, som stod op, står lige bag ham, han kigger rundt, nu blokerer han indgangen til bussen. Da han får samlet sine kort op, kigger han tilbage, alle ignorerer ham, på nær kvinden lige bag ham, som sender ham et stort smil, hvilket får ham til at smile lidt forsigtigt tilbage.” Bilag 2;2

På samme måde som den ældre dame skaber kvinden i denne historie en forståelse omkring mandens situation, og dermed ændres situationen. I min diskursanalyse tydeliggjorde jeg tre typer for flinkhed; *den gode samaritaner*, *Den uventede flinkhed* og *den uopfordrede flinkhed*. Ingen af disse typer har jeg observeret under mine observationer af normalen. Dog observerede jeg dette gensidige blik flere gange, og hvorledes det anvendes til at skabe forståelse for individets situation. Denne forståelse bliver ikke italesat, men der gives udtryk for den i blikket og smilet. I Goffmans teori om den fokuserede interaktion beskriver han, at det er vigtigt for individer at opretholde en vis grad af tilgængelighed i det offentlige rum. Dette gør den unge mand, som taber indholdet af sin pung, da han kigger rundt på de andre og forsøger at aflæse deres forståelse af situationen. Idet der skabes øjenkontakt, og han møder kvindens blik og smilet, ændrer det hans forhold til situationen, og han smiler tilbage. Ifølge Goffmans betragtning af blikket anvendes det både til positiv og negativ irettesættelse, dette har jeg dog ikke observeret. I tilfælde af afvigende adfærd anvendes høflig uopmærksomhed mere end irettesættelse igennem blikket. Derfor vælger jeg at konstruere og definere endnu en type af flinkhed; *hverdagens flinkhed*.

Hverdagens flinkhed er en bred betegnelse og indeholder de små gestus, som mennesker udviser hinanden i det offentlige rum. Det at kalde typen for ”hverdag” er mest for at distancere den fra de tre tidligere flinkheds typer, som udskiller sig fra individets opfattelse af hverdagen og dermed skaber et stort indtryk på individet. Denne flinkhed ligger i de små gestus og gerninger, som ofte

opstår i hverdagen og har derfor ikke den samme gennemslagskraft som de andre typer. På trods af dette eksisterer den og har en stor indflydelse på individet og dets færden i det offentlige rum. Hermed afrunder jeg analysen af observationerne af normalen i forhold til interaktionen og vil derefter fokusere på *face-work* i observationerne.

Face

Det sidste jeg beskrev i analysen er, hvorledes den fokuserede og den ufokuserede interaktion eksisterer og fungerer i min udvalgte sociale situation ”at vente på bussen”. I det næste afsnit vil jeg fokusere på Goffmans teori om *face* og *face-work*. Udover at have fokus på interaktionen har *face* også fokus på individets selvopfattelses indflydelse på interaktionen.

Som beskrevet i teori afsnittet kan et individ være *in* og *out of face*. I tilfælde af, at individet kommer *out of face*, vil *face-savingen* eller *face-work* processen begynde. I forhold til min empiri er dette perspektiv mest interessant under de positive eksperimentelle brud, da jeg tvinger de tilstedeværende til at forholde sig til deres opfattelse af situationen og deres *face*, dog har jeg observeret anvendelse af *face* i normalen.

Derfor vil jeg først beskrive, hvorledes et korrekt *face* er i det offentlige rum.

”Der står to damer som snakker med hinanden, de har en afstand på omkring 30-50 cm mellem sig, dernæst står der tre andre, bl.a. en mand på 20-30 år iført kasket, som har høretelefoner på, og som kigger på sin mobil, han virker meget optaget. Han har placeret sig helt oppe ad busskurets ene væg. Derudover står der en mand på omkring 50 år, som virker rastløs og går frem og tilbage foran busstop skiltet uden for busskuret. Der lader til, at bussen er forsinket. Ingen af dem snakker til hinanden, ud over de, som kender hinanden, og de forholder sig alle med en respektabel afstand. Efter 2-5 minutter ankommer bussen, og de stiger alle på. Den rastløse mand går først ind i bussen, dernæst damerne og til sidst manden med høretelefonerne. ” Bilag 2;3

I dette citat beskrives det, hvordan et fuldkommen udramatisk hændelsesforløb foregår ved et busstoppested. Det er kun to af de tilstedeværende, som interagerer, og de er bekendte. Det er dette *face*, som er det korrekte i situationen ”at vente på bussen”. I denne situation er det ikke normalt at henvende sig til de tilstedeværende, det er dermed et distanceret *face*, som fremstilles. Et *face*, som

hverken indbyder til eller opsøger *face to face* interaktion med fremmede. På denne måde er det også begrænset, hvor meget *face to face* interaktion, som endelig opstår.

Udover individets egen selvopfattelse anvendes *face* også under afvigende adfærd.

”En ung kvinde midt i 20’erne sidder i buskuret og taler i telefonen. Ved siden af hende sidder en mand i omtrent samme alder, de holder hinanden i hånden. De er de eneste, som sidder på bænken, dog står der to veninder ved siden af op ad busskurets ene væg. På den anden side står en kvinde midt i 40’erne, hun har tre shoppingposer, som står mellem hendes ben. Denne ved buskiltet står en mand på ca. 50 år, han står stille og roligt med sin mobil fremme og kigger på den.

Den unge kvindes samtale tager en negativ drejning. (Jeg står på den anden side af vejen, men kan høre hende derefter). Jeg hører kvinden sige højt i telefonen ”Ja, nej, det har jeg sagt til dig, og det er sørgeligt at du ikke fatter det! Du er en meget selvvisk person og er meget syg!!”. Kvinden forsætter med at tale højt i telefonen, og de tilstedeværende ved busstoppestedet reagerer forskelligt på dette. Manden, som står ved buskiltet, vælger at gå så langt væk fra buskuret som muligt. Kvinden, som står op af busvæggen, begynder at flytte rundt på sine poser og finder sin mobil frem, som hun tildeler alt opmærksomheden. De to veninder kigger ”sigende” på hinanden med en form for akavet og undrende blik, hele situationen virker trykket og pinlig.”

Bilag 2;3

I dette citat udviser kvinden, som snakker i mobil, afvigende adfærd, idet hendes telefonsamtale er så høj, at de tilstedeværende ikke kan ignorere hende. Derudover virker samtalen til at være af personlig karakter, hvilket tilføjer til afvigelsen. Dermed sker der det, at hun falder *out of face*. De tilstedeværende reagerer meget forskelligt. Kvinden, der er tættest på hende, reagerer ved at blive urolig, hun mangler et sted at fokusere sin opmærksomhed. Dette viser hun ved at flytte sine poser, derefter anvender hun sin mobil som et *”involvement shield”*. De to veninder fokuserer deres opmærksomhed på hinanden, imens de tilkendegiver overfor hinanden, at de er bevidste om, at kvinden udviser afvigende adfærd. Dette gør de igennem deres blikke til hinanden og mod kvinden. Sådant en form for afstandtagen bekræfter dem selv i deres *face* og i, at det er kvindens, som er forkert. Manden, som er til stede, tager også afstand, men dette gør han rent fysisk. Han vælger at flytte sig selv fra hele situationen og dermed ikke lade sig involvere af kvindens afvigende adfærd.

Alle deres reaktioner er diskrete, og dermed virker det, som om at ingen endelig reagerer på kvindens samtale. Dog virker stemningen trykket og pinlig, når et individ kommer *out of face*, bliver personen tillagt et ”følelsesmæssigt gebyr” i form af pinlighed. Denne pinlighed rammer alle de tilstedeværende og ikke blot det pågældende individ.

Individet vil forsøge at undgå sådanne situationer og i tilfælde af at det sker, vil individerne forsøge at genetablere den normale situation og det rigtige *face*.

”Da samtalen afsluttes, forsøger kæresten at gøre kvinden glad igen, han forsøger bl.a at kysse hende. Men hun er for oprevet til at forholde sig til ham. Efter lidt tid holder han op, og de sidder i stilhed, indtil bussen kommer.” Bilag 2;4

I en *face to face* interaktion, hvor et af de pågældende individer falder *out of face*, vil den, som bevidner dette, forsøge at ”redde” det andet individs *face*. I dette citat beskrives det, hvordan situationen er, efter kvinden har afsluttet sin telefonsamtale. Kvinden er tydeligt oprevet, og hendes ledsager er meget påvirket af situationen, men på trods af dette forsøger han at forbedre hendes humør. Dette kan betragtes som et forsøg på at genetablere den normale situation, og ”lade” som om, at samtalen ikke har fundet sted. Dog er kvinden for oprevet til, at dette er muligt, derfor forsætter situationen med at være pinlig, indtil bussen kommer, og situationen udskiftes.

Dette er den mest dramatiske observation af normalen, dog er det ikke den eneste observation, hvor anvendelse af *face* og *face-work* finder sted. Det interessante er, at reaktionerne er meget ens på trods af graden af dramatik.

I den observation, hvor kvinden med barnet ankommer til busskuret, og barnet begynder at græde, reagerer de tilstedeværende således:

”(...) Alle kigger kort op, men kigger hurtigt væk igen, undtagen den ældre dame, som skaber øjenkontakt med moren og giver hende et lille næsten forstående smil. Damen med shoppingposerne samler dem sammen og flytter lidt rundt på dem, dog uden at flytte sig ud af busskuret. Den unge mand træder tre skridt væk fra busskuret.” Bilag 2;1

Dette beskriver, hvorledes både den ufokuserede og fokuserede interaktion anvendes, hvilket kan relateres til *face-work*. Idet barnet begynder at tiltrække sig opmærksomhed, kommer morens *face* i

risiko, da et oprevet og ”træls” barn ikke er det ønskede indtryk af hendes moderskab og opdragelse. Det at moren falder *out of face* er ikke nær så voldsomt som i tilfældet med kvinden, som snakkede i telefon, men risikoen er til stede, og de tilstedeværende reagerer på samme måde som fx den unge mand, som forlader busskuret samt kvinden, der bliver rastløs. Disse reaktioner kan altså betragtes som omdirigering af opmærksomhed eller som afstandstagen.

Opsummering

På baggrund af disse observationer betragter jeg situationen ”at vente på bussen” således:

”At vente på bussen” er en situation, hvor der foregår meget ufokuseret interaktion. Individene er bevidst om hinandens tilstedeværelse og forsøger ikke at krænke hinanden. I forlængelse af dette er dette en situation, hvor der anvendes ”*involvement shields*” såsom mobiltelefoner og høretelefoner til at skabe afstand til hinanden mentalt. Derudover tages der også fysisk afstand til hinanden, der er altså en bestemt måde, hvorpå individerne placerer sig, når de venter på bussen.

I tilfælde af den fokuserede interaktion anvendes der små blikke og handlinger, det er sjældent at verbal kommunikation benyttes, hvis individerne ikke kender de tilstedeværende.

Under min analyse er endnu en flinkhedstype blevet tydeliggjort, og denne type har jeg kaldt for *hverdagens flinkhed*. Denne type finder sted i små gestus og handlinger, som er så små, at de ikke bemærkes på samme måde som de andre flinkhedstyper. De finder sted i hverdagens sociale situationer og behøves ikke at blive italesat, men et lille smil og accept af en anden er nok.

Individerne anvender i særlig høj grad høflig uopmærksomhed, dette er både for at ikke at krænke andre, men også for at skabe afstand til afvigende adfærd eller udsende.

Analyse af de positive eksperimentelle brud.

I det sidste afsnit skabte jeg en grundforståelse for situationen ”at vente på bussen”. Dermed er det muligt at belyse, hvordan individerne reagerer på flinkhed. Jeg har iscenesat et positivt eksperimentelt brud. I dette normbrud skaber jeg flinkhedstypen *den uopfordrede flinkhed*. De tilstedeværende ved busstoppestedet bevidner dermed et individ, som helt uden opfordring udfører en flink handling, i dette tilfælde tilbyder den totale aktør is til de tilstedeværende. Om en handling er flink bliver bestemt af modtagerne, derfor har jeg placeret en ventende aktør som altid takker ja

til isen. Dermed har jeg iscenesat en flink handling, så jeg kan observere og belyse de tilstedeværendes reaktioner på denne type for flinkhed. Jeg foretog otte af de positive eksperimentelle brud, ud af disse var der kun to, hvor det lykkedes at få respondenterne til at modtage is fra den totale aktør.

Ligesom i analysen af normalen vil jeg påbegynde analysen af de positive eksperimentelle brud ved at beskrive situationen via en case story, som er baseret på de mest fremtrædende observationer under brudene.

Det er en dejlig solskinsdag, temperaturen er næsten 30 grader, dog beslutter jeg mig alligevel for at tage bussen hjem fra arbejde. Da jeg kommer hen til busstoppestedet, sidder der to på bænken, så jeg stiller mig op ad den ene væg. Jeg finder min mobil frem og skriver en sms til min kæreste om, at jeg er på vej hjem, og derefter spiller jeg et spil, mens jeg venter på, at bussen kommer. Kort efter kommer en pige med en picnictaske, hun stiller sig mellem mig og en anden pige i busskuret. Lidt tid efter tager hun en kasse is frem og tager en is. Derefter tilbyder hun kvinden til den anden side, hun takker ja tak og tager en is. Hun tilbyder også mig en is, men jeg takker nej, jeg er meget overrasket, men egentlig ikke på en positiv måde, og jeg kan ikke lade være med at smile. De andre i busskuret siger også nej tak til sidst. Og ikke alle reagerer positivt. Kort efter ankommer bussen, og jeg skynder mig om bord.

Denne case story er en del mindre end den fra analysen af normalen, da den reaktion, jeg ønsker at belyse, er virkelig kort. Under mine observationer af bruddene blev det tydeligt, at respondenternes reaktion på ”flinkheden” kun varede 5-20 sekunder, i højeste tilfælde 30 sekunder, medmindre der opstod verbal interaktion mellem aktørerne og respondenterne. Idet jeg foretager et normbrud, forstyrrer jeg den normale sociale orden og dermed den forventede sociale situation. I de tilfælde, hvor respondenterne takker nej til is, tager det ikke respondenterne længe at få genoprettet den normale situation. Da jeg forholder mig til et etisk kodeks, ønsker jeg ikke at overskride respondenternes personlige grænser, og dermed er aktørerne ikke påtrængende nok over for respondenterne for at opretholde den nye sociale situation.

”Damen på bænken griner og smiler og siger nej tak. Den asiatiske dame, der står op, siger pænt nej tak. Jeg siger tak, det vil jeg da gerne, og det var da virkelig venligt af hende og derefter vælger en is. Damen på bænken siger, at isene også er i fare for at

smelte, så det er godt at få dem spist. Og tilføjer, at det er venligt af den totale aktør. Jeg siger, at det er skønt med en is i sådan et dejligt vejr, damen på bænken siger til mig, mens hun kigger på mig, at det er ikke hver dag, at man oplever at få sådan et tilbud. Jeg siger ”nej, så det er med at slå til, når det sker”. Så er der ikke nogen, der siger noget svar, og samtalen slutter.” - den ventende aktør, forsøg nr. 4. Bilag 3;

I dette citat italesætter en respondent, at dette er en hændelse, som ikke så ofte finder sted ved busstoppestedet, i hvert fald ikke for hende. Dette tager jeg som belæg for, at jeg har foretaget et normbrud. Yderligere forstærkes normbruddet af, at denne situation er mest præget af den nonverbale interaktion i normalen, og at aktøren henvender sig verbalt til de tilstedeværende. Den totale aktør forsøger at ændre interaktionen fra at være ufokuseret til fokuseret, hvilket i flere af tilfældene lykkes. Dog ændres situationen tilbage til normalen så hurtigt, som det tillades.

I min tidligere analyse af normalen har jeg konstateret, at i situationen ”at vente på bussen” anvendes der både ufokuseret og fokuseret interaktion. Derfor vil jeg ikke redegøre for, at de stadig anvendes i situationen under de positive eksperimentelle brud. I stedet for vil jeg fokusere på interaktionens bevægelse, altså hvorledes den eksisterende interaktion i situationen påvirkes af normbruddet. Jeg vil derfor analysere forsøgets forløb fra start til slut og tydeliggøre, hvorledes interaktionen ændres. Som beskrevet i denne analyses introafsnit, er den direkte reaktion på ”flinkhed” meget kort. Derfor har jeg delt situationens bevægelse op i tre stadier, som ser således ud:

1. Feltets betydning for skabelse af kontakt.

- Dette stadie indebærer, hvordan situationen påvirker forsøgets udfald, og hvordan forsøget kan påvirke feltet.

2. Beslutnings og reaktions stadiet.

- Med dette stadie menes der det korte tidsrum, hvor respondenterne beslutter sig for, om vedkommende ønsker at modtage en is og udviser selv reaktionen på henvendelsen.

3 Afslutning.

- Dette er den afsluttende fase af forsøget, efter at isene er blevet tilbudt. Jeg ønsker at belyse,

hvordan flinkheden har påvirket feltet.

Ud fra denne model vil jeg analysere situationen punkt for punkt og dermed lave en dybdegående analyse af, hvorledes situationen og interaktionen påvirkes af normbruddet. For at skabe den fulde forståelse af citaterne, vil jeg ikke dele selve citaterne op i disse stadier. Citaterne vil derfor stadig være i deres fulde længde, og hele forløbet af forsøget beskrives. Det er fokuset i analyseafsnittene, som ændres og forholder sig til de enkelte stadier. Hvert af disse stadier vil blive belyst ud fra alle de udvalgte teorier.

Stadie 1: Feltets betydning for skabelse af kontakt.

Dette stadie er det første ud af tre, hvilket indebærer hele tilnærmelsen til feltet. Stadiet indeholder altså begge aktørers tilnærmelse til feltet samt scenen, hvor den totale aktør finder isene frem.

”Den ventende aktør stiller sig midt i gruppen, der står ca. 8 mennesker i busskuret, 2 mænd, som står lidt uden for busskuret, en dame som står lige op ad den ene væg ved siden af en anden dame, som står med et lille barn i favnen. På bænken sidder der to kvinder, de er begge unge, og den ene sidder og kigger på sin mobil, mens den anden sidder og snakker i telefon. Ved den anden væg lidt udenfor står der en pige på 15-17 år, som spiser en sandwich. Den totale aktør stiller sig ved den modsatte side af damerne, som står op, næsten lige ved siden af pigen, som spiser. Den totale aktør står for langt væk fra den ventende aktør, som dermed ikke kan høre tilbuddet. Dette medfører, at ingen reagerer, de kigger hurtigt op eller hen mod den totale aktør. Ingen siger noget, den totale aktør vender sig mod pigen lige ved siden af og tilbyder hende igen, men hun står og spiser og ryster på hovedet. Den totale aktør spiser en is. Derefter ankommer bussen 5 minutter senere, og forsøget afsluttes.”- Den totale observatør, forsøg nr. 3 Bilag 3; 4-5

Det interessant at se, at placeringen af aktørerne og mængden af respondenterne har stor betydning for, hvordan normbruddet har indflydelse på situationen.

I dette citat beskrives det mindst succesfulde forsøg, som blev foretaget. Afstanden mellem de to aktører gjorde, at det ikke var muligt for den ventende aktør at reagere på den totale aktørs henvendelse. Derudover var det også det forsøg, hvor der var flest respondenter til stede ved

busstoppestedet.

”Der sidder en pige på bænken, hun er iført en lang sort kjole og en gul cardigan. Hun sidder med en buket blomster i skødet, hun er ca. 20 år gammel. Den ventende aktør stiller sig ved siden af hende, og den totale aktør stiller sig på den anden side af den ventende aktør. Den totale aktør tilbyder is til de to, og den ventende aktør tager imod. Pigen på bænken kigger op og smiler, idet hun rejser sig op for at kigge i æsken med is. Da hun gør dette, taber hun buketten med blomster, hun samler den op og sætter sig igen. Under dette er der ankommet et par, på ca. 50-60 år, manden sætter sig på bænken ved siden af bænken, han er dårligt gående. Kvinden står foran manden, de er begge iført sommertøj, en T-shirt og shorts. Idet de sætter sig, tilbyder den totale aktør også dem en is, hvorefter kvinden rækker ud mod æsken. Dog kigger de lidt undrende på de tre i busskuret skiftevis.”- den totale observatør, forsøg nr. 5. Bilag 3;8

I dette citat beskrives omstændighederne for det mest succesfulde forsøg, den ventende aktør ankommer til et bussskur, hvor der kun er en respondent tilstede. Idet den totale aktør giver denne ene respondent en is, ankommer to mere. På dette tidspunkt er situationen anderledes end normalen, og disse respondenter modtager også en is. I min forhenværende analyse af normalen, beskrev jeg, at den ufokuserede interaktion var den mest dominerende i denne situation. Når den totale aktør henvender sig til respondenterne, skifter denne til ikke blot en fokuseret interaktion, men i direkte verbal interaktion. I tilfældet hvor der var mange til stede, er det sværere for aktørerne at ”etablere” en ny situation, en social situation hvor den fokuserede interaktion er normal, og hvor tilbuddet om en is er accepteret og påskønnet. Dette kan være på grund af, at der er flere respondenter til at opretholde den gamle situation, hvor dette betragtes som afvigende. Hvorimod i forsøget med den ene kvindelige respondent, da de to aktører accepter denne nye situation, skaber de et flertal, og derfor accepter kvinden også denne situation. Da parret ankommer til busskuret, har de nu tre tilstedeværende accepteret denne ændring, hvilket får parret til også at gøre det. I det andet forsøg, hvor respondenterne accepterede tilbuddet om is fra den totale aktør, var der ligeledes også kun en respondent tilstede. Det tyder på, at det er lettere at ændre den sociale situation med få individers tilstedeværelse end en større gruppe. Dette giver mening i forhold til Goffmans teori om *face*. Individet er fokuseret på ikke at skabe en situation, hvor deres *face* kan være i risiko. Ved få individers tilstedeværelse er denne risiko mindre, og da de tilstedeværende samtidig har accepteret

denne situation, bliver den risiko endnu mindre. Dermed er det ikke længere ”farligt” for respondenterne at acceptere isen og indgå i en interaktion. Ved mange tilstedeværende individer er der mange, som kan bevidne et muligt *out of face*, hvilket påvirker individets beslutning, som derfor skaber afstand til situationen. Selve udgangspunktet for forsøget har altså stor betydning for modtagelsen af det.

I det første citat, hvor ingen rigtig reagerer på den totale aktørs henvendelse, kan *face* begrebet også have en indflydelse. I teori afsnittet beskrives det, at hvis et individ kommer *out of face*, vil de tilstedeværende ignorere det, hvis det ikke er for markant eller voldsomt. Den totale aktør beskriver sin oplevelse af forsøget således.

”Jeg kommer hen til busstoppestedet, hvor der står mange mennesker. Jeg stiller mig yderst udenfor busskuret ved siden af en ung pige på ca. 15 år som er alternativt klædt, hun er ved at spise en sandwich. Ved siden af hende står en kvinde på ca. 50 år, hun har mørkt hår og er pænt klædt. Derudover sidder der to piger på bænken, de er begge optaget af deres mobiler, særlig den ene som er meget optaget af en telefon samtale. Ind i skuret står der to andre unge kvinder, hvor den ene har et lidt uroligt barn i sin farvn. Jeg finder kassen med is frem, og vælger selv en. Derefter tilbyder jeg den unge pige med sandwichen og den mørkhårede kvinde. De takker begge nej tak. I det jeg står med kassen, går det op for mig, at afstanden mellem den ventende aktør og jeg er for lang til, at jeg kan tilbyde hende. Det gør mig lidt usikker på situationen. De eneste der hører mig er damen og den unge pige, som begge afviste mig smilende. Jeg forsøger at henvende mig til de to piger på bænken, hvor hende som er optaget af telefonsamtalen bare rejser sig op og går lidt væk, uden overhovedet at kigge på mig. Den anden kigger hurtigt op og ned igen, uden at sige noget. Jeg kan ikke skabe øjenkontakt med nogen og føler mig ret usynlig.” - den totale aktør, forsøg nr. 3 Bilag 3;4-5

Når ingen reagerer på den totale aktør, kan de tilstedeværende bibeholde en situation, hvor normbruddet eller det, at den totale aktør udviser afvigende adfærd og dermed er *out of face*, slet ikke finder sted eller bliver bemærket. Dette tyder på, at selve normbruddet uden den ventende aktør ikke er voldsomt nok til tvinge respondenterne til at reagere med andet end høflig uopmærksomhed. Det er altså nødvendigt for den nye situation og interaktion, at nogle skal støtte

op og være med til at ændre opfattelsen af situationen og dermed forståelsen af det korrekte *face*, ellers er de tilstedeværende individer i stand til at ignorere det.

I analysen om normalen beskrev jeg, hvorledes placeringen af menneskerne i et busstur ikke var tilfældig, og der lå en, måske underbevist, overvejelse om dette. Denne overvejelse virkede til at være styret af den ufokuserede interaktion, da der skete en orientering om de tilstedeværende, uden at individet forholdte sig direkte til de andre. Denne situation eksisterede, indtil den totale aktør fandt isene frem, overraskende nok var dette nok til at tiltrække respondenternes opmærksomhed.

”Den totale aktør ankommer til bussturet. Der sidder den ventende aktør allerede, samt en dame på 45-50 år. Hun er iført cowboy bokser og en gul skjorte. Hun har nogle indkøbsposer, som står på jorden mellem hendes ben. Pigen ved siden af er iført cowboy shorts og en stroptrøje. Hun har også nogle indkøbsposer stående foran sig, hun er ca. 15-17 år gammel. De kender hinanden og sidder og småsludrer. De virker umiddelbart til at være mor og datter. En ældre dame sætter sig mellem den ventende aktør og damen. Da den totale aktør kommer, kigger de kort op uden at tildele en særlig opmærksomhed, hun stiller tasken og finder isene frem. Igen kigger alle på den totale aktør, dog bliver blikket bibeholdt lidt længere end før.” den totale observatørforsøg nr. 2 Bilag 3;3

I dette citat beskrives det, hvordan den totale aktør bliver tildelt opmærksomhed ved den blotte tilnærmelse til feltet. Disse korte blikke er det, som Goffman kalder for *”civil inattention”*. Blikkene er korte og orienteret om omstændighederne, men samtidig fortæller de, at den totale aktørs adfærd ikke er normal, dog ikke direkte afvigende. Blot er det ikke normalt at tage en æske med 50 is op af en taske, og denne form for blik har dermed flere funktioner. Længden af blikket har en stor betydning. Hvis et blik vedholdes for længe, ændres blikkets karakter, og på denne måde bliver det til fokuseret interaktion og kan dermed opfordre til yderlig kontakt. Derudover sker der også en overlapning med den høflige uopmærksomhed, hvor tildeling af for meget opmærksomhed kan betragtes som krænkende. Diskretheden af disse blikke har dermed en betydning for, hvorledes de opfattes. Under observationerne er disse blikke kun blevet bemærket af den totale observatør, ingen af de andre aktører har observeret dem. Det er ikke overraskende, at den totale aktør ikke observerede dem, eftersom denne har været objektet for blikkende. Men da den ventende aktør ikke observerede dem, kan dette tyde på, at de ikke har været irettesættende i forhold til den totale aktørs

adfærd. Igen kan *face* begrebet inddrages, i tilfælde af at et individ udviser afvigende adfærd og dermed kommer *out of face* i forhold til situationen, kan denne afvigelse understreges igennem gensidige blikke af de tilstedeværende. Dette sker for at skabe en fælleskonsensus om, at individet er afvigende. Den store afvigelse af den sociale norm sker dog først, da den totale aktør tilbyder isene, reaktionen på denne vil jeg gennemgå i næste stadie.

Stadie 2: Beslutnings og reaktions stadiet.

I dette stadie vil jeg forsøge at redegøre for, hvordan respondenterne reagerede på den totale aktørs henvendelse og hele den flinke handling, som iscenesættes. Som tidligere beskrevet var der to forsøg, hvor respondenterne takkede ja og modtog is fra den totale aktør. Dermed var der seks forsøg, hvor ingen respondenter accepterede tilbuddet. Dog er det vigtigt at påpege, at på trods af at ingen accepterede tilbuddet i disse forsøg, betyder det ikke, at reaktionen på handlingen ikke var tildeles positiv.

Dette stadie indebærer det korte tidsrum, hvor respondenterne beslutter sig for, hvordan de skal reagere overfor aktørerne, og om de vælger at acceptere en is fra en fremmed. I forhold til min undersøgelse er dette tidsrum meget vigtigt, da jeg ønsker at undersøge menneskers reaktion på flinkheden i min udvalgte situation.

Den første reaktionsform, jeg vil redegøre for, er meget kort. I disse tilfælde var svaret altid kort og negativt.

”Herefter spurgte jeg de andre ved busstoppestedet. Ingen sagde ja tak, pigen der stod foran mig vendte sig om og sagde nej tak”. Hvorefter hun tog et skridt frem og gjorde afstanden mellem os større. Hun virkede måske forskrækket og som en, der måske ikke havde lyst til at snakke med fremmede. (...)Indtil bussen kom, stod vi i stilhed. (...)”- den totale aktør, forsøg nr. 1 Bilag 3;1

I dette citat beskriver den totale aktør, hvordan en respondent svarer hurtigt nej og derefter tager fysisk afstand. Det hurtige svar er altså efterfulgt af en negativ reaktion. Den totale aktør beskriver kvindens reaktion som, at hun bliver forskrækket og ikke har lyst til at snakke med fremmede, hvilket kan tyde på, at aktøren har ”krænket” hende ved henvendelsen eller ved den opmærksomhed, som aktøren tildeler hende. I dette tilfælde udviser aktøren altså det, som kan

kaldes uhøflig opmærksomhed. Dette kan tyde på, at den høflige uopmærksomhed kan fungere som en forhindring i forhold til at udvise *uopfordret flinkhed* i det offentlige rum. Dette gør kvinden aktøren opmærksom på ved at anvende fokuseret interaktion i form af "*body idiom*". Idet kvinden træder et skridt væk og vender sig bort, skabes der ikke blot en fysisk afstand, men også en psykologisk afstand mellem dem. Dermed understreger hun, at denne interaktion er uønsket.

Opfattelsen af individets *face* har også stor betydning. Som aktøren beskriver, virker det som om, at kvinden mest reagerer på den uventede henvendelse end den "unormale" adfærd med tilbuddet af is.

"Disse negative reaktioner gør, at jeg rykker tættere på den ventende aktør, ikke meget, men jeg læner mig nok mest hen mod den ventende aktør. Jeg følger mig afvist og lidt dum." – Den totale aktør, forsøg nr. 1 Bilag 3;1

Dette citat beskriver den totale aktørs negative følelser efter afvisningerne i forsøg nr. 1. Det, at den totale aktør føler sig afvist og udstillet, kan igen tyde på, at aktøren er *out of face* i forhold til de andres forståelse af situationen. Dermed betaler aktøren det følelsesmæssige pinlighedsgebyr, som pålægges denne afvigelse.

En anden reaktion på forsøget er, hvor respondenterne takker nej til tilbuddet, men stadig forholder sig positivt til aktøren.

"På bænken sidder en kvinde på ca. 40-45 år og en ung kvinde først i 20'erne længst væk fra den ventende aktør, hun er optaget af at tale i telefon. Lige inden for skuret tæt på den ventende aktør står en anden ung kvinde i midt 20'erne. Jeg placerer mig midt på bænken og finder isene frem. Jeg byder den unge kvinde i midt 20'erne, den ventende aktør og kvinden på bænken. Den ventende aktør siger ja tak, og kvinden på bænken siger nej, hun virker meget overrasket, dog stadig positiv. Kort efter begynder hun at grine lidt og siger noget med at "det er ikke tit, man oplever sådan noget!". Jeg spørger den unge kvinde for at være sikker på, at hun ikke vil have en. Det vil hun ikke. Den ventende aktør siger noget med, at det lige er det rigtige vejr til en is og giver kvinden ret i, at det ikke er ofte at få sådan et tilbud, derfor er det med at slå til." – den totale aktør, forsøg nr. 4 Bilag 3;5-6

I dette citat beskrives situationen, hvor en respondent ikke accepterer tilbuddet, men har

efterfølgende en positiv reaktion. I Goffmans teori om den fokuserede interaktion beskriver han, at det er vigtigt at forholde sig tilgængelig i offentlige rum og dermed ikke udelukke muligheden for interaktion med fremmede. Kvinden svarer omgående nej, men efter nogle sekunder begynder hun at grine og åbner derefter op for en direkte verbal interaktion. Denne samtale varer ikke længe, men anerkender aktørens handling som flink. Dette kan tyde på, at kvinden forholder sig tilgængelig i det offentlige rum.

Kvindens instinktive reaktion er at frabede sig henvendelsen, men reflekterer derefter over denne og accepterer den som værende positiv. Dette kan yderligere tyde på, at denne tilgængelighed er en nødvendighed for ”flinkhedens” eksistens i det offentlige rum, særligt den *uopfordrede flinkhed*, hvor afsenderen ikke nødvendigvis har en direkte grund til at udføre denne handling.

Denne form for reaktion på de positive eksperimentelle brud opfatter jeg som en positiv reaktion på *uopfordret flinkhed*. En yderligere observation af dette reaktionsmønster er latter. Som beskrevet siger de først nej tak og reagerer derefter positivt, denne positivitet bliver oftest udtrykt i form af en latter. I forhold til min teori er der intet, som fokuserer på grinets betydning i en interaktion. Er dette en form for positiv ”*involvement shield*”, at latter giver respondenteren noget at fokusere på under refleksionen over normbruddet, eller er det et opgør med individets *face*? Er individets forståelse af situationen og *face* blevet udfordret, og latter er derfor respondentens måde at genetablere eller revurdere sin opfattelse? Den efterfølgende reaktion fra respondenteren er positiv og overrasket, dermed betragter jeg latteren som et udtryk for, at jeg har foretaget et positivt normbrud.

Den sidste reaktion skete i de to forsøg, hvor respondenterne accepterede tilbuddet fra den totale aktør og dermed selv blev en direkte modtager af den iscenesatte flinke handling og ikke blot tilskuere.

”Den ventende aktør stod inde i buskuret ved siden af bænken, på bænken sad en ung kvinde i midt 20’erne. Jeg fandt isene frem, tog en selv og tilbød først den ventende aktør, som takker ja, og derefter den unge kvinde, som også takker ja, hvilket gør mig overrasket og glad. Lige da jeg har givet den unge kvinde en is, ankommer et par på ca. 60 år. Dem tilbyder jeg også. De siger ja tak, og manden spørger, hvad anledningen for dette er. Jeg svarer, at jeg havde nogle is i overskud, og at de skal spises, inden de smelter. Parret virker glade for isene, den unge kvinde på bænken virker ret overrasket, men stadig positiv. Den ventende aktør og jeg snakker lidt om

vejret. Da kvinden på 60 år smider ispindene ud, siger hun tak for isene. Det samme gør den unge kvinden forholdsvis lige efter. Derefter tilbringer vi resten af tiden i stilhed.”- den totale aktør, forsøg nr. 5 Bilag 3;7

I dette citat beskrives forløbet af det ene forsøg, hvor alle respondenterne accepterer isene.

”Da jeg ankommer hen til busskuret, sidder den ventende aktør på bænken samt en ung fyr på ca. 15 år. Jeg fandt isene frem. Efter først selv at havde taget en, tilbyder jeg de andre. Den ventende aktør reagerer hurtigt og takker ja. Drengen reagerer ikke først på min henvendelse, men da jeg spørger ham direkte og rækker kassen frem mod ham, siger han ja tak. Han virker overrasket og lidt forvirret. Det er her, det går op for mig, at drengen endelig er af anden etnisk baggrund end dansk.

Isene var næsten smeltede, og det gav lidt problemer. Min egen is faldt fra hinanden, og jeg blev grattet ind i isen. Da drengen havde spist sin is og smidt affaldet ud, stillede han sig ved siden af mig. Lidt tættere på end jeg havde regnet med. Vi stod dog i stilhed.” – den totale aktør, forsøg nr. 6 Bilag 3;9

Hermed er reaktionerne fra begge de to forsøg, hvor respondenterne accepterer tilbuddet og modtog isen, blevet præsenteret. Som sagt har disse to det fællestræk, at der er få respondenter tilstede under forsøget. Derudover er deres grundlæggende reaktioner overraskelse; alle respondenterne er meget overraskede over tilbuddet, på trods af at de takker ja. Det interessante er, at disse respondenters reaktion ikke adskiller sig særligt meget fra de andre forsøg. Deres efterfølgende reaktion efter at havde modtaget is er ikke yderligere positiv. De forholder sig meget neutralt i forhold til aktøren. Manden i det ene forsøg snakker med den totale aktør og spørger, hvad årsagen er til, at disse is uddeles, og efterfølgende takker de den totale aktør. Selve interaktionen er ikke blevet mere åben i disse forsøg i forhold til de forsøg, hvor respondenterne ikke accepterede isen, men forholdt sig positivt til aktøren. Faktiske virker respondenterne mere distanceret overfor aktøren og slutter den direkte verbale interaktion hurtigere end de førnævnte forsøg. Denne situation er dermed lidt social akavet. I diskursanalysen beskrev jeg, at *uopfordret flinkhed* er den mest sjældne flinkhedstype i det offentlige rum. Denne situation kan dermed være meget fremmed for respondenterne, som derfor har svært ved at aflæse den og fremstille det korrekte *face*. Hvis respondenterne ikke er klar over, hvilket *face* som er korrekt, er de ikke i stand til at fremstille det og er derfor *out of face*. Dermed bliver hele situationen præget af pinlighed og socialt akavet.

Yderligere kan det, at manden spørger aktøren om årsagen til uddelingen af is, tyde på, at han ikke er vant til at modtage noget fra fremmede uden grund.

”Jeg kom ind i busskuret og stiller mig ved siden af bænken. På bænken sidder to piger på ca. 18 år. Ved siden af dem sidder en mand i 50’erne, og ved siden af ham igen sidder en kvinde i 40’erne. På den anden side af mig står en kvinde i 20’erne og ryger. Den ældre mand rejser sig og spørger den rygende kvinde, om han må købe en cigaret, han får en af hende og sætter sig ned igen og tænder cigaretten.”- den ventende aktør, forsøg nr. 7 Bilag 3;10

Dette citat indeholder en mild udgave af flinkhedstypen *den gode samaritaner*. Manden i dette citat spørger, om han ikke må købe en cigaret og giver dermed kvinden muligheden for at være flink, idet hun giver ham en cigaret gratis. Ingen ved busskuret tillagde denne hændelse særlig opmærksomhed, hvilket kan tyde på, at dette er normalt. Kvinden tilbyder manden cigaretten, da han henvender sig, og handlingen er dermed opfordret og motiveret udefra. Da mine respondenter i forsøgene ikke opfordrer aktøren til at tilbyde is, kan det være, at respondenterne er forbeholdne mod aktøren, da de er usikre på aktørens formål og motivation. Hvilket kan forklare, hvorfor manden i det forsøg, hvor respondenterne modtager is, spurgte den totale aktør om årsagen til uddelingen. Dette kan tyde på, at respondenterne er usikre i situationen, hvilket kan være årsagen til, at den sociale situation virker akavet, selvom de ikke afviste aktøren.

Under forsøget var det ikke altid muligt at tilbyde og henvende sig til alle de tilstedeværende, men på trods af dette, var der stadig reaktioner.

”(…) Da den totale aktør tilbød is til de tilstedeværende, fik hun ikke tilbudt de to teenagere, da de stod for langt væk til, at det ville være naturligt. Dog reagerer de, den ene holder sin hånd op foran ansigtet for at skærme, mens hun mimer noget, der ligner ”Oh my God” til den anden, hvorefter de fniser. Kvinden i det sorte tøj kigger hurtigt i retning af aktørerne og flytter sig lidt på bænken, men reagerer ellers ikke.”- Den totale observatør- forsøg nr. 4 Bilag 3;6

I dette citat beskrives det, hvordan respondenterne reagerer på normbruddet, selvom de ikke er blevet tilbudt en is. Alle reaktionerne er fokuseret interaktion rettet mod den totale aktørs afvigende handling. Der er en tydelig anvendelse af den fokuserede interaktion, hvor teenageren anvender

”body idiom” overfor sin veninde. Hun fortæller altså sin veninde, at den totale aktør udviser afvigende adfærd igennem kropssprog. Hendes kropssprog er ikke særlig diskret og en smule provokerende, dette kan skyldes hendes unge alder. Jeg har ikke fokuseret på alder i dette projekt, dog kan en pige på 14-16 år ikke betragtes som voksen og dermed stadig mangle visse sociale forståelser. Kvinden i det sorte tøj er ca. 20-25 år og er derfor juridisk og biologisk voksen. Hendes reaktion er mere diskret, hun flytter sig en smule væk fra aktørerne, hvilket er en mindre måde at skabe en fysisk afstand i det sociale rum. Dette er en interessant anvendelse af den fokuserede interaktion. Selve det at respondenterne anvender ”body idiom” til at skabe afstand til aktøren er ikke nyt i denne analyse, men det nye er, at dette kropssprog anvendes overfor aktøren, selvom denne ikke har henvendt sig til respondenterne. Normbruddet har derfor ikke kun påvirket de respondenter som udgjorde den aktive del, men også dem, som blot har bevidnet det.

Stadie 3: Afslutning.

Idet aktørerne ikke er instrueret i at være påtrængende over for respondenterne og dermed tvinge respondenterne til at forsætte en verbal interaktion efter at isene er blevet tilbudt og uddelt, varer den direkte kommunikation ikke særlig længe, dog afsluttes interaktionen ikke. I dette afsnit vil jeg belyse, hvorledes situationen og interaktionen forløber, efter at aktørernes direkte påvirkning af feltet er overstået, og at de blot er til stede.

”Jeg ankommer til stoppestedet og stiller mig bagved en mand og en kvinde, som tydeligvis ikke kender hinanden. Manden er iført cowboybukser og T-shirt, med tydelige tatoveringer på armene og havde høretelefoner i ørene med høj musik spillende. Kvinden havde en blå sommerkjole på og hendes brune hår i en hestehale. De begge var nogle og 20 år(...). Så kommer den totale aktør og stiller sig ved siden af mig, bag de to andre og tog nogle is op ad tasken for at tage en is selv, og spørger samtidig, om jeg også vil have en is? Jeg siger ja tak og tager en. Hun spurgte så, om der var andre, der ville have en is? For vejret var jo til det, solen bagte meget voldsomt. Kvinden i den blå sommerkjole sagde nej tak og trådte et skidt væk fra os. Mand ved siden af sagde ikke noget, men rykkede sig lidt til den modsatte side. De andre ved stoppestedet reagerede ikke, derefter stod vi i stilhed og spiste vores is, med en lidt akavet fornemmelse.” Den ventende aktør, forsøg nr. 1 Bilag 3;1

I dette citat beskrives det, hvordan en kvinde og en mand afviser den totale aktør. Kvinden siger nej

tak og skaber en fysisk afstand mellem hende og aktøren. Manden med høretelefoner reagerer overhovedet ikke på tilbuddet, dog flytter han sig også og skaber på samme måde som kvinden en fysisk afstand til aktøren. De respondenter, som anvendte høretelefoner eller deres mobil, var ekstremt svære at få til at reagere. Oftest var det nødvendigt at henvende sig flere gange for blot at få en afvisning i form af en rysten på hovedet. Dette understøtter den tidligere påstand, i analysen af normalen, at høretelefoner, mobiler eller lignende teknologi anvendes som "involvement shields" og er med til at skabe den psykologiske afstand mellem individet og den sociale situation. I de forsøg, hvor ingen af respondenterne accepterer isene eller efterfølgende førte en samtale med aktørende, anvendes "involvement shields". Respondenterne vælger et objekt for deres opmærksomhed og fokuserer efterfølgende koncentreret på dette. I det forhenværende afsnit er det musik, som anvendes som "involvement shields", men det kunne ligeså vel være en mobiltelefon eller noget andet. I lidt mere voldsomme tilfælde valgte respondenter helt at forlade busstoppestedet.

"Der sidder en del i busskuret, og den ventende aktør stiller sig midt i det. På den ene side sidder et venindepar, de er begge unge på ca. 16-20 år gamle. De har begge korte shorts og stroptrøjer på, derudover har de solbriller på. På den anden side af den ventende aktør står en kvinde i en blomstret sommerkjole, hun er ca. 40 år(...)Den totale aktør tilbyder først den ventende aktør, som tager imod en is, og idet den ventende aktør vælger en is, vender den totale aktør sig mod kvinden ved siden af og tilbyder hende. Idet den totale aktør vender æsken mod kvinden, kigger hun på den totale aktør og derefter hendes hænder og smiler. Hun har begge hænder optaget, og hun ryster smilende på hovedet. Derefter tilbydes venindeparret på bænken, men det er kun hende, som sidder tættest på, som reagerer. Hun kigger på den totale aktør og drejer hovedet hurtigt og en smule dramatisk væk. Kort efter ankommer en dreng, som snakker meget kort med de to piger. Da han er gået, læner pigen, som afviste den totale aktør sig ind mod den anden og siger noget, i mens hun rører sig i nakken. Dermed kigger den anden pige skævt på aktørerne. Først rejser pigen, som reagerede, sig fra bænken, hun står lidt og siger noget til veninden, før veninden også rejser sig. På dette tidspunkt er den anden på vej væk fra busskuret og går helt væk fra Nytorvet. De andre står stille tilbage og venter på bussen. Dog har kvinden i den blomstrede kjole stadig det lille smil." - Den totale observatør, forsøg nr. 7 Bilag 3; 10-11

I dette citat beskrives det, hvor en respondent reagerer meget negativ over henvendelsen fra den totale aktør, og det ender med, at hun forlader busskuret. Hele denne handling og reaktion virker meget voldsom i forhold til den lille henvendelse.

”Jeg er lidt overrasket, dog føler jeg mig hverken såret eller afvist. Hendes reaktion var for voldsom og upassende til, at jeg tager den til mig, jeg opfatter bare mere hende som snobbet.” - den totale aktør, forsøg nr. 7 Bilag 3;11

I dette citat beskriver den totale aktør sine følelser i forhold til den voldsomme afvisning. Egentlig burde denne afvisning påvirke aktørens *face* og dermed medføre skam eller pinlighed, men dette er ikke tilfældet.

”De eneste der hører mig er damen og ungen, som begge afviste mig smilende. Jeg forsøger at henvende mig til de to piger på bænken, hvor hende, som er optaget af telefonsamtalen bare rejser sig op og går lidt væk uden overhovedet at kigge på mig. Den anden kigger hurtigt op og ned igen, uden at sige noget. Jeg kan ikke skabe øjenkontakt med nogen og føler mig ret usynlig.” den totale aktør, forsøg nr. 3 Bilag 3;4

I dette citat beskriver den totale aktør sine følelser under det forsøg, hvor den ventende aktør ikke kunne reagere. Selvom ingen af respondenterne reagerer voldsomt på henvendelsen, og at de blot ignorerer den totale aktør, føler aktøren sig mere afvist end i det forhenværende citat, hvor reaktionen var voldsom. Den totale aktør har altså en stor følelsesmæssig reaktion på de mange små reaktioner og en lille følelsesmæssig reaktion på den ene voldsomme reaktion. I min tidligere analyse beskrev jeg, at den totale aktør bliver pålagt et pinlighedsgebyr i forsøg nr. 3, forsøget hvor alle respondenterne ignorerer aktøren. Dette er modsat forsøg nr. 7. I dette forsøg er det pigen med den voldsomme reaktion, som kommer *out of face*. Pigens reaktion er for voldsom i forhold til det, som accepteres som en normal afvigelse i forhold til henvendelsen. Derfor føler aktøren sig ikke ramt, dette understreges yderligere af de andre tilstedeværendes reaktion overfor pigen. Dette kan tyde på, at pinligheden af *out of face* kan overføres, endelig er det aktørens adfærd, som er unormal, men pigens reaktioner er lige så unormal, og derfor overses aktøren.

I et tidligere afsnit beskrev jeg situationen, hvor respondenterne accepterede tilbuddet. Dernæst er det interessant at se, hvordan denne accept påvirker feltet.

*”Manden begynder at snakke til den totale aktør, og de udveksler ord. Det tager ikke lang tid, men den totale aktør smiler, manden virker positiv, men på samme tid lidt undrende. De spiser deres is. Da de er færdige, går kvinden hen med affaldet i skraldespanden og siger noget til den totale aktør, mens hun smiler. Det samme gør pigen med blomsterne, da hun er færdig. Derefter venter de på bussen i stilhed.(...).”-
Den totale observatør, forsøg nr.5 Bilag 3;8*

I dette citat beskrives det, hvordan respondenterne takker den totale aktør for isene efter deres verbale interaktion er afsluttet.

*”Da fyren rejser sig op for at smide sin affald ud i skraldespanden uden for busskuret, bliver hans plads overtaget af en ældre dame. Idet han kommer tilbage vælger han at stille sig tæt ved den totale aktør. Han har på intet tidspunkt sagt noget, men smiler. De venter på, at bussen kommer i stilhed (...)” – Den totale observatør, forsøg nr.6
Bilag 3;9*

I dette tilfælde kontakter respondenterne ikke aktøren, men stiller sig tættere på aktøren, end hvad normalt forventes. Under disse forsøg har aktøren og respondenterne haft en fokuseret interaktion, i det ene tilfælde endda en verbal interaktion, og selvom den verbale interaktion stopper, og respondenterne forlader busskuret, bibeholdes den fokuserede interaktion. Dette er modsat de forsøg, hvor respondenterne afviste aktørens henvendelse. I disse tilfælde ændres situationen hurtigt tilbage til normalen og den høflige uopmærksomhed. Dette kan tyde på, at hvis den fokuserede interaktion først er opstået, er det nemmere at bibeholde og genskabe den. Tidligere i analysen beskrev jeg, at i de forsøg, hvor respondenterne accepterede is, var de stadig påvirkede af den sociale akavethed, som de positive normbrud fører. Denne akavethed opstod, da respondenterne ikke var bevidste om det korrekte *face*, idet respondenterne begynder at tage afstand til aktøren, bliver den normale situation genetableret, situationen er dog mere omskiftelig nu.

Dermed afsluttes analysen af de positive eksperimentelle brud. I løbet af denne analyse har jeg belyst, hvilke reaktioner mine normbrud fremkaldte hos de tilstedeværende mennesker, som ventede på bussen.

Opsamling

I løbet af denne analyse har jeg gennemgået de tre stadier af forsøgsforløbet. Jeg har belyst at mine respondenter generelt reagerer med overraskelse over normbruddet, selv i de tilfælde hvor respondenterne accepterer isene fra den totale aktør. Den direkte reaktion på flinkheden er meget kort, og det er blevet tydeliggjort, at det er vigtigt, at individerne har en tilgængelighed og åbenhed overfor fremmede, hvis flinkhed skal have en mulighed for at opstå. Dernæst er det svært at skabe de rigtige omstændigheder for flinkhed ved tilstedeværelsen af mange individer, dermed opstår flinkhed nemmest mellem få individer.

Det blev tydeligt, at responderende havde tre reaktions- eller interaktionsmønstre. Et, hvor respondenterne første reagerede positivt og accepterede aktørens henvendelse, men hvor stemningen efterfølgende blev akavet, altså fra et positivt til et negativt mønster. Det andet mønster er, hvor respondenterne i første omgang afviste aktøren, men derefter reagerede positivt overfor aktøren, altså fra et negativt til et positivt mønster. Det sidste tydelige mønster er fra negativt til negativt; altså hvor respondenterne afviste aktøren og fortsat forholdt sig negativt overfor aktøren indtil eksperimentets afslutning. I forhold til min teori om interaktionen betyder det, at tryk i form af sociale normer har stor betydning for respondenternes måde at reagere på. De tilfælde hvor respondenterne blev i den ”normale” sociale orden, var det muligt efterfølgende at tillade nye interaktioner. Hvorimod der hvor respondenterne ved første henvendelse brød normerne, skabte dette utryk, som kom til udtryk via akavethed.

Konklusion

Udgangspunktet for dette projekt var en nysgerrighed og en sociologisk interesse for flinkhed som et socialt fænomen. Jeg ønskede derfor at undersøge flinkhed på forskellige måder, og dermed nåede jeg frem til denne problemformulering:

”Hvilken typer for flinkhed eksisterer der i danskernes fortællinger om positive oplevelser, der betragtes som flinke? Samt hvordan reagerer fremmede på mødet med ”flinkhed” i det offentlige rum i Aalborg? ”

For at besvare problemformuleringen bedst muligt valgte jeg anvende to forskellige metodiske tilgange: den diskurspsykologiske metode og observation. Den psykologiske diskurs anvender jeg

til at analysere historier fra FFlink.dk og der igennem belyse, hvilke typer flinkhed, som eksisterer i disse historier. For at belyse hvordan mennesker reagerer på flinkhed, valgte jeg at foretage det positive eksperimentelle brud, som jeg observerede. Som min teoretiske ramme har jeg valgt at fokusere på interaktion, da flinkhed opstår mellem to individer. Derfor valgte jeg Erving Goffmans teori om interaktionen i det offentlige rum samt hans teori om *face*.

Igennem min diskursanalyse konkluderede jeg, at der eksisterede tre typer for flinkhed i de udvalgte historier: *Den gode samaritaner, den uventede flinkhed og den uopfordrede flinkhed*, som alle udvises mellem fremmede i det offentlige rum. Under analysen af observationerne af normalen blev det dog tydeligt for mig, at der eksisterede endnu en form for flinkhed: hverdagens flinkhed. Disse typer er meget forskellige: den gode samaritaner er den mest almindelige. Denne form for flinkhed opstår, når et individ har behov for hjælp og tør udtrykke det, hvilket gør det muligt for en anden at involvere sig og hjælpe. Selv om det er den handlende, der udviser flinkhed, har modtageren også en væsentlig rolle under modtagelsen. Vil modtageren ikke acceptere hjælpen, skifter handlingen karakter og bliver påtrængende. Dermed kan flinkhed kun opstå, når både den handlende og modtageren er enige om, at dette er flinkt. Den næste type for flinkhed er den uventede flinkhed. Denne type minder til en vis grad om den førnævnte, dog har den et særligt fokus på den handlende person. Det er denne, som overrasker eller er uventet, den flinke handling kommer fra en uventet person. I denne type er der et opgør med fordomme eller forventninger, hvilket gør flinkheden mere fremstående. Derudover er det oftest denne type for flinkhed, som fremhæves i medierne. Den sidste flinkhedstype, som blev tydeliggjort under diskursanalysen, var uopfordret flinkhed. Denne type er anderledes, da handlingen er umotiveret. Den handlende person gør flinke handlinger, uden at modtageren selv har opfordret til dem. I de to førnævnte har modtagerne et behov for hjælp eller involvering, men dette er ikke tilfældet i denne type. Denne bygger på den handlende persons eget initiativ for at udvise flinkhed, dermed er der sjældent tale om at hjælpe andre, men mere at gøre gode ting for mennesker omkring en i det offentlige rum.

Den sidste type flinkhed er hverdagens flinkhed. Denne type skabte jeg under analysen af normalen. Den er opbygget som de to første typer. Den handlende ser et behov for hjælp hos modtageren, og denne accepterer hjælpen. I denne type er det forståelsen af hjælpen, som er anderledes, da den handlende mere accepterer modtageren end direkte hjælper ham/hende. Accepten opstår i gensidige blikke og andre små gestus, via disse små handlinger fortæller den handlende person, at denne har forståelse for modtagerens situation. Denne handling er et udtryk for flinkhed, da normalen af

situationen vil være at anvende høflig uopmærksomhed og dermed skabe afstand til modtageren. Disse handlinger er så små og ikke særligt dramatiske, at denne flinkhed sker ubemærket i offentlige rum, og derfor eksisterede den ikke i historierne.

I processen, hvor jeg redegjorde for, hvordan mennesker reagerede på flinkheds typen uopfordret flinkhed, var det nødvendigt at skabe en forståelse for situationens normale adfærdsmønster i forhold til interaktionen. Her kan jeg konkludere, at denne situations interaktion er meget præget af den ufokuserede interaktion, en interaktion, hvor individerne er bevidste om hinandens tilstedeværelse, men ikke forholder sig aktivt til hinanden. Yderligere anvendes teknologi såsom mobiltelefoner og høretelefoner som ”involvement shields”. På denne måde fokuseres individets opmærksomhed mod disse objekter og er med til at skabe en psykologisk og fysisk afstand til andre tilstedeværende. Hvorledes individets opmærksomhed tildeles spiller en stor rolle i denne situation, der anvendes derfor høflig uopmærksomhed i tilfælde af afvigende adfærd. Trods dette forholder individerne sig tilgængelige overfor hinanden, med dette menes der, at der i visse tilfælde opstår interaktion mellem dem. På dette baggrund kan jeg konkludere, at situationen ”at vente på bussen” er en situation, hvor individerne normalt ikke snakker sammen, medmindre der er en særlig grund til det.

Idet jeg iscenesatte normbrud, påvirkede jeg denne situation, og derigennem var det mig muligt at konkludere, hvorledes fremmede reagerer på uopfordret flinkhed, og hvilke omstændigheder denne type flinkhed fungerer under. Jeg fandt ud af, at denne type flinkhed var meget uvant i denne situation. Dette medførte, at aktørernes handlinger var et normbrud og forstyrrede den sociale orden. Derfor var det lettere at påvirke mennesker i et busskur, hvor der var få mennesker til stede. I disse tilfælde modtog menneskene isene fra aktøren og deltog i normbruddet. Dette virker modsat i de tilfælde, hvor der var mange mennesker tilstede. I disse tilfælde ignorerer menneskene aktøren og nægtede derved at lade den sociale situation ændre. Dernæst var der forskellige reaktioner på normbruddet, i de fleste tilfælde accepterede menneskene ikke isen fra aktøren. Nogle mennesker reagerede med en hurtig afvisning efterfulgt af negativ stemning. Disse mennesker anvendte høflig uopmærksomhed og tog ofte fysisk afstand til aktøren. Andre reagerede med at afvise aktørens tilbud og is, men efterfølgende udviste de en positiv reaktion og accepterede aktøren og begyndte en verbal interaktion med aktøren. Dermed kan den førnævnte tilgængelighed åbne situationen op og medføre interaktion og er en vigtig præmis for, at flinkheden bliver modtaget. Yderligere opstår

flinkhed nemmeste i en intim interaktion, det er lettere at modtage og udvise flink adfærd i en *face to face* interaktion eller i en mindre grupper.

På baggrund af denne analyse kan jeg konkludere, at flinkhed er en handling hvor individet endelig træder udover normen og bryder med den sociale orden for at hjælpe et andet individ. Flinkhed kan derfor betragtes som et accepteret normbrud i det offentlige rum.

Kritisk refleksion

I dette projekt har jeg fokuseret på flinkhed som et socialt konstrueret fænomen. For at belyse individernes reaktioner på flinkheden har jeg konstrueret et normbrud, hvor jeg anvender den ventende aktør. Den ventendes aktørs formål var at acceptere den totale aktørs handling samt henvendelse og dermed være med til at skabe flinkheden i normbruddet. I min analyse beskriver jeg, hvordan et af forsøgene ”mislykkedes”, hvor den ventende aktør ikke reagerede på den totale aktørs henvendelse. I dette forsøg blev den totale aktør ignoreret af de tilstedeværende, og det var efterfølgende meget svært for den totale aktør at gøre sig bemærket. Den ventende aktør har dermed spillet en stor rolle i forsøget. Derudover beskrev jeg også i begyndelsen af analysen, hvordan antallet af respondenterne i feltet havde stor betydning for normbruddets udfald. De tilfælde hvor der kun var en enkelt respondent tilstede ved forsøgets begyndelse, var også de tilfælde, hvor respondenterne valgte at modtage is fra den totale aktør. I analysen beskriver jeg årsagen til dette, at det simpelthen er nemmere at påvirke få individer frem for mange. Der var altså et flertal af aktører end respondenter i begyndelsen af disse forsøg. Dette får mig til at reflektere over den ventende aktørs egentlige betydning. Ville det overhovedet være muligt at foretage lignede normbud uden den ventende aktør? Og i så fald ville reaktionerne på den totale aktør så ikke blot være høflig uopmærksomhed og afstandstagen? I et andet perspektiv ville det være interessant at se, hvilken indvirkning tilføjelse af flere ventende aktører ville have. Under selve forsøget kunne man indsætte 3-5 ventende aktører og dermed have et flertal af aktører. Ville dette medføre, at der ville være flere som accepterede tilbuddet om is? Eller ville det gøre normbruddet voldsommere og måske medføre en negativ reaktion? Konceptet og funktionen af den ventende aktør kunne dermed være interessant at undersøge yderligere.

I forhold til min diskursanalyse af historierne fra FFlink.dk har jeg kun fokuseret på flinkheden. Jeg har derfor valgt kun at beskrive handlingerne i historierne og ikke de bagvedliggende tanker. Jeg

skelner mellem opfordret og uopfordret flinkhed, altså om handlingen er motiveret af en person udefra eller ikke. Men den handlende persons bagvedliggende tanker eller agenda er et område, jeg ikke fokuserer på. Dette perspektiv ville være mere psykologisk, da det kræver indsigt i personens tanker og refleksioner. Dog kunne det være interessant at undersøge, hvilke tanker som ligger bagved flinkhed og den flinke handling.

I mit projekt arbejder jeg med de uselviske flinkhedstyper. Dette gør jeg, da det er disse typer, som er til stede i min empiri. At det er denne type for flinkhed som er til stede, er ikke overraskende, da disse nok mest betragtes som oprigtigt flinke. Jeg konstruerede i diskursanalysen temaet *de sociale medier*, som indebar de sociale medier som skuepladsen for flinkhed. Det kunne for eksempel være Facebook, hvor individet fremstiller sin flinke handling eller gør mennesker opmærksom på den. Dette valg kan indeholde nogle bagvedliggende tanker hos den handlende person, og dermed kan handlingen være udført af selviske årsager. I min analyse beskriver jeg, at individets valg at dele sine flinke historier på Facebook er et udtryk for, at personens verdenssyn er blevet udvidet, og at dele dem er med til at skabe mening. Facebook har dog ry for at være en form for selvproklamation og anvendes til at fremstille det bedst mulige billede af sig selv for omverden. Derfor kan valget af Facebook være foretaget for at styrke og vise et ”godt” billede af personen og dermed gøre den flinke handling selvisk. Årsagen og de bagvedliggende tanker for at udføre flinke handlinger kunne dermed være interessant at undersøge nærmere.

I mit metode afsnit beskriver jeg, hvorledes dette projekts videnskabsteoretiske perspektiv er meget præget af sociakonstruktivisme og hermeneutisk tradition. Dog kan det diskuteres, om min tilgang til feltet også bærer præg af en positivistisk tilgang. Igennem min analyse beskriver jeg de forskellige respondenters reaktioner, og derigennem antager jeg, at disse er direkte reaktioner på mine eksperimentelle normbrud. Jeg kan ikke fornægte, at respondenterne kan reagere på andre impulser og ikke på mine normbrud. Efter min mening burde dette dog ikke være tilfældet, da det er de samme reaktioner og adfærds mønstre, som opstår under eksperimenterne, men helt fornægte muligheden kan jeg ikke, eftersom jeg ikke interviewede respondenterne eller på anden vis foretog opfølgende undersøgelse af respondenternes reaktioner. Dermed antager jeg altså, at der er en form for kausal sammenhæng mellem mine eksperimentelle normbrud og respondenternes reaktioner.

Litteraturliste

- Ap,Lars (2011). Fucking flink. 1udgave, forlag: People's Press, København
- Bo; Inger Glavind (2008). At tænke socialpsykologisk. 1. udgave Forlag: Akademisk forlag,
- Bruner, Jerome (1990). Mening i handling.1 udgave. Forlag: Forlaget Klim Aarhus.
- Bryman; Alan (2008). Social Research Methods. 3. udgave. Forlag: Oxford university press. New York.
- Collin, Fin; Køppe Simo (2003). Humanistisk videnskabsteori. 2 udgave. DR multimedie.
- Darley, John M; Batson, C. Daniel (1973), From Jerusalem to Jericho – a study of situational and dispositional variables in helping behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*. Vol 27. Princeton University
- De Vaus, David (2001). Research Design in Social Research. SAGE.
- Dreyer, Allan Hansen; Sehested, Karina. (2003). Konstruktive bidrag. Om teori og metode i konstruktivistisk videnskab. 1. udgave. Roskilde Universitetsforlag
- Fuglsang, Lars; Bitsch Olsen, Poul (2004). Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne. På tværs af fagkulturer og paradigmer. 2. udgave. Roskilde Universitetsforlag.
- Garfinkel, Harold (1967). two-studies of the routine grounds of everyday activities, i studies in ethnomethodology, englewood cliffs, new jersey: prentice-hall, inc
- Goffman, Erving (1967). Interaction ritual- essays on face-to-face behavior, New York, Parthenon books.
- Goffman. Erving (2004). Social samhandling og mikrosociologi: en tekstsamling, København Reitzels forlag.
- Goffman, Erving (1963). Behavior in public places, the free press, New York
- Graakjær, Nicolai Jørgensgaard (2013) Socialpsykologi, kap 3. Gruppeforskning, Hans Reitzels Forlag, København.
- Jacobsen; Micheal Hviid, Kristiansen; Søren (2001). Farligt feltarbejde – etik og etnografi I sociologi, Forlag: Aalborg universitetsforlag, Aalborg

- Jacobsen; Michael Hviid, Kristiansen; Søren (2005). Hverdagslivet – sociologier om det upåagtede kap. 6, 1. udgave, forlag Hans Reitzels forlag, København.
- Jacobsen, Michael Hviid; Carleheden, Mikael; Kristensen, Søren (2009). ”Tradition og Fornyelse – en problemorienteret teorihistorie for sociologien” kap. 15. 2. udgave. Forlag: Aalborg Universitets forlag. Aalborg
- Jørgensen, Marianne Winther; Phillips, Louise (2008). Diskursanalyse som teori og metode. Roskilde Universitetsforlag.
- Kristiansen; Søren, Krogstrup; Hanne Kathrine (2015). Deltagende observation 2.udgave forlag Hans Reitzels forlag. København.
- Larsen; Steen Nepper, Pedersen; Inge Kryger (2011). sociologiske leksikon. 1.udgave forlag: Hans Reitzels forlag, København.
- Maanen, John Van(1988). tales of the field: on writing Ethnography, forlag: the University of Chicago Press.

Bilag.

Bilag er vedlagt på cd-rom bagerst i projektet.

Det udgør tre dokumenter:

Bilag 1, udvalgte historier

Bilag 2, Observationer af normalen

Bilag 3, Observationers notater af de positive eksperimentelle brud